

Resultat Västerbotten 2023

Resultat Västerbotten 2023

En del i uppföljningen Regional utvecklingsstrategi 2020–2030

Produktion: Regionala utvecklingsförvaltningen, Region Västerbotten

Omslagsfoto: Johan Gunséus, Spelare och tränare i elhockey, Johanna Mårtensson

Innehållsförteckning

Översikt över rapporten	5
Övergripande hållbarhetsmål och vägen dit - sex prioriteringar och tre inriktningar.....	6
Västerbotten – En nytänkande och smart region	9
Omvärldsbevakning.....	9
Region Västerbottens bidrag.....	11
Samverkan	15
Ett urval av insatser i länet	16
Sammanhållen region.....	18
Jämlik och jämställd inkludering	19
Föregångare i omställning.....	19
Agenda 2030.....	20
Västerbotten – En region med platsbaserad hållbar näringslivsutveckling	23
Omvärldsbevakning.....	23
Region Västerbottens bidrag.....	24
Samverkan	26
Ett urval av insatser i länet	28
Sammanhållen region.....	28
Jämlik och jämställd inkludering	29
Föregångare i omställning.....	29
Agenda 2030.....	30
Västerbotten – En nära tillgänglig region	33
Omvärldsbevakning.....	33
Region Västerbottens bidrag.....	34
Samverkan	35
Ett urval av insatser i länet	36
Sammanhållen region.....	36
Jämlik och jämställd inkludering	37
Föregångare i omställning.....	38
Agenda 2030.....	39
Västerbotten – En region med hållbara livsmiljöer att bo, verka och leva i.....	41
Omvärldsbevakning.....	41
Region Västerbottens bidrag.....	46
Samverkan	49

Ett urval av insatser i länet	53
Sammanhållen region.....	55
Jämlik och jämställd inkludering	55
Föregångare i omställning	55
Agenda 2030.....	56
Västerbotten – En hälsofrämjande region.....	59
Omvärldsbevakning	59
Region Västerbottens bidrag.....	60
Samverkan	61
Ett urval av insatser i länet	61
Sammanhållen region.....	62
Jämlik och jämställd inkludering	62
Föregångare i omställning	63
Agenda 2030.....	63
Västerbotten – En region rik på kompetenser	65
Omvärldsbevakning	65
Region Västerbottens bidrag.....	65
Samverkan	66
Ett urval av insatser i länet	68
Sammanhållen region.....	69
Jämlik och jämställd inkludering	69
Föregångare i omställning	70
Agenda 2030.....	70
Regionala utvecklingsuppdraget (samtliga prioriteringar RUS 2020–2030).....	72
Omvärldsbevakning	72
Region Västerbottens bidrag.....	73
Samverkan	75
Ett urval av insatser i länet	76
Sammanhållen region.....	78
Jämlik och jämställd inkludering	79
Föregångare i omställning	79
Agenda 2030.....	80
Kontakt för mer information	81

Översikt över rapporten

En ny rapport för stärkt uppföljning

Den här rapporten, Resultat Västerbotten 2023, är ett resultat av pågående utvecklingsarbete hos Region Västerbotten för att stärka uppföljningen av den regionala utvecklingsstrategin, *Västerbotten – en attraktiv region där olikheter skapar utvecklingskraft* (RUS 2020–2030) och synliggöra Region Västerbottens insatser. Regional utveckling är ett mångfacetterat område som spänner över ett stort antal olika utvecklingsområden från innovation till hälsa. Att följa upp både bredd och spets för alla dessa områden innebär särskilda utmaningar. Region Västerbotten har därför utvecklat ett strategiskt arbetssätt, beskrivet i Agenda för strategiskt lärande, som knyter ihop verksamheter inom organisationen i ett gemensamt arbete för att på bästa sätt följa upp regional utveckling.

Gemensamt framtagande

Resultat Västerbotten 2023 tas fram av den regionala utvecklingsförvaltningen i ett gemensamt arbete som involverar alla verksamheter i förvaltningen tillsammans med verksamheter i andra delar av organisationen. Varje verksamhet tar fram och beskriver sitt bidrag till genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin. Den insamlade kunskapen används även för att fullfölja uppdraget att varje år rapportera till regeringen hur Region Västerbotten genomför det regionala utvecklingsuppdraget och bidrar till målet för den regionala utvecklingspolitiken. Rapporten används även som ett verktyg i arbetet med regionala utvecklingsnämndens Årsrapport och den omvärldsanalys som tas fram för hela organisationens planering.

En tid av samhällsomvandling

Under 2023 har Region Västerbotten riktat insatser mot att stödja och stärka länets aktörer i norra

Sveriges samhällsomvandling. Samverkan och samhandling på lokal, regional, nationell och internationell nivå är en förutsättning för regional utveckling. En särskild utmaning under året som helhet har varit att hantera behov av att stärka och rusta för ett växande Västerbotten samtidigt som de ekonomiska förutsättningarna är mer utmanande än på lång tid för de flesta av länets aktörer.

Strategiskt lärande i samverkan

Fokus på det strategiska lärande genomsyrar arbetet där redan framtagandet av uppföljningen är synkroniserat med både planering och verksamhetsuppföljning och på så sätt erbjuder möjligheter till lärande. Det viktigaste lärandet finns sedan i spridandet av kunskapen vad som händer inom regional utveckling och de samtal som kan bli när aktörer i länet tillsammans med Region Västerbotten funderar på vad som behöver göras i framtiden.

Hur ska rapporten läsas?

Rapporten inleds med en beskrivning av den regionala utvecklingsstrategin följt av ett kapitel för var och en av prioriteringarna som finns i strategin. För varje prioritering inleds med en omvärldsbeskrivning, en beskrivning över Region Västerbottens bidrag samt beskrivning av samverkan inom prioriteringen där Region Västerbotten deltar i någon roll. Det följs av exempel på insatser som involverar aktörer i länet. Varje del avslutas med en genomgång av hur insatser genomsyras av var och en av de tre inriktningarna i RUS 2020–2030 samt hur insatser bidrar till Agenda 2030. Det finns även ett kapitel för det övergripande arbete som bidrar till samtliga prioriteringar. I slutet av rapporten finns kontaktpersoner för de olika prioriteringarna.

Övergripande hållbarhetsmål och vägen dit - sex prioriteringar och tre inriktningar

Uppdrag från regeringen

Den regionala utvecklingsstrategin är ett uppdrag från regeringen och tas fram för att visa vägen för en önskvärd utveckling i Västerbottentill år 2030. Strategin, som beslutas av regionfullmäktige, visar länets gemensamma ambitioner och är tänkt att vara vägledande för aktörer inom alla sektorer. Strategins övergripande syfte är att, utifrån Västerbottens särskilda förutsättningar, identifiera mål och prioriteringar för den regionala utvecklingspolitiken och därmed koppla ihop länets förutsättningar med de övergripande målen för såväl den regionala utvecklingspolitiken på nationell nivå som EU:s sammanhållningspolitik. Även uppföljningen ingår i uppdraget och den här rapporten är grund för den årliga återrapporteringen av det regionala utvecklingsuppdraget.

Två övergripande hållbarhetsmål

I Västerbotten kommer det regionala utvecklingsarbetet att ta sikte på två övergripande hållbarhetsmål: en levande plats respektive en cirkulär plats. En levande plats är samhället där människor vill stanna, för ett kortare besök eller hela livet. Det är platsen med goda förutsättningar för att besöka, växa, arbeta och bli gammal. En cirkulär plats hanterar klimatomställningen samt skapar ekonomiska möjligheter och infrastruktur på ett sätt som samtidigt tar hand om naturresurserna och ekosystemen för att Västerbotten ska vara en levande plats för framtida generationer. Dessa mål innefattar målen i Agenda 2030.

Vägen till ett hållbart Västerbotten år 2030

Vägen till En levande plats och En cirkulär plats omfattar tre inriktningar och sex prioriteringar.

De tre inriktningarna beskriver de perspektiv som behöver genomsyra arbetet för att olikheter ska skapa utvecklingskraft och förverkliga målsättningarna i den regionala utvecklingsstrategin. De tre inriktningarna är Sammanhållen region, Jämställd inkludering och Föregångare i omställningen:

- Sammanhållen region - regionala utvecklingsinsatser bidrar till en platsbaserad, utåtriktad och integrerad utveckling av städer, landsbygder och glesbygder inom och utanför länet, för att Västerbotten ska vara en sammanhållen region.
- Jämlik och jämställd inkludering - Regionala utvecklingsinsatser bidrar till att länet säkerställer att skillnader mellan grupper utjämnas för en jämställd och inkluderande utveckling.
- Föregångare i omställning - Regionala utvecklingsinsatser bidrar till att länet blir en föregångare i omställningen till ett cirkulärt samhälle med beredskap för klimat- och miljöförändringar

De sex prioriteringarna visar vilka områden som behöver förändras för att Västerbotten ska bli en levande och cirkulär plats. Varje prioritering förtydligas i de totalt 20 tillhörande delprioriteringarna. Varje del i rapporten motsvarar var och en av prioriteringarna samt ett kapitel för det övergripande arbete som bidrar till samtliga prioriteringar.

En levande plats

En cirkulär plats

• Sammanhållen region • Jämlik och jämställd inkludering • Föregångare i omställning •

**Västerbotten –
En nytänkande
och smart region**

**Västerbotten –
En region med
platsbaserad
hållbar närings-
livsutveckling**

**Västerbotten –
En nära tillgänglig
region**

**Västerbotten –
En region med
hållbara
livsmiljöer att bo,
verka och leva i**

**Västerbotten –
En
hälsofrämjande
region**

**Västerbotten –
En region rik på
kompetenser**

1.1 Kapacitet för samverkan och samhandling

2.1 Kapacitet för samverkan och samhandling

3.1 Kapacitet för samverkan och samhandling

4.1 Kapacitet för samverkan och samhandling

5.1 Kapacitet för samverkan och samhandling

6.1 Kapacitet för samverkan och samhandling

1.2 Digitalisering och nya lösningar

2.2 Växande, starkare företag och nya livskraftiga företag

3.2 Investeringar i hållbara transportsystem

4.2 Utveckla och förvalta naturarv, livsmiljöer och en aktiv fritid

5.2 Hälsosamma levnadsvanor

6.2 Likvärdigt deltagande i arbets- och samhällsliv, särskilt genom utbildning

1.3 Utveckling av innovationer

3.3 Hållbar mobilitet

4.3 Utveckla kultur och kulturarv

5.3 Hälsosamma arbets- och verksamhetsmiljöer

6.3 Kompetensförsörjning i företag och verksamheter

3.4 Investeringar i digital infrastruktur

4.4 Hållbar konsumtion, inklusive energianvändning

5.4 Trygg vård och social omsorg, särskilt för barn, unga och sårbara grupper

• Västerbotten – en attraktiv region där olikheter skapar utvecklingskraft •

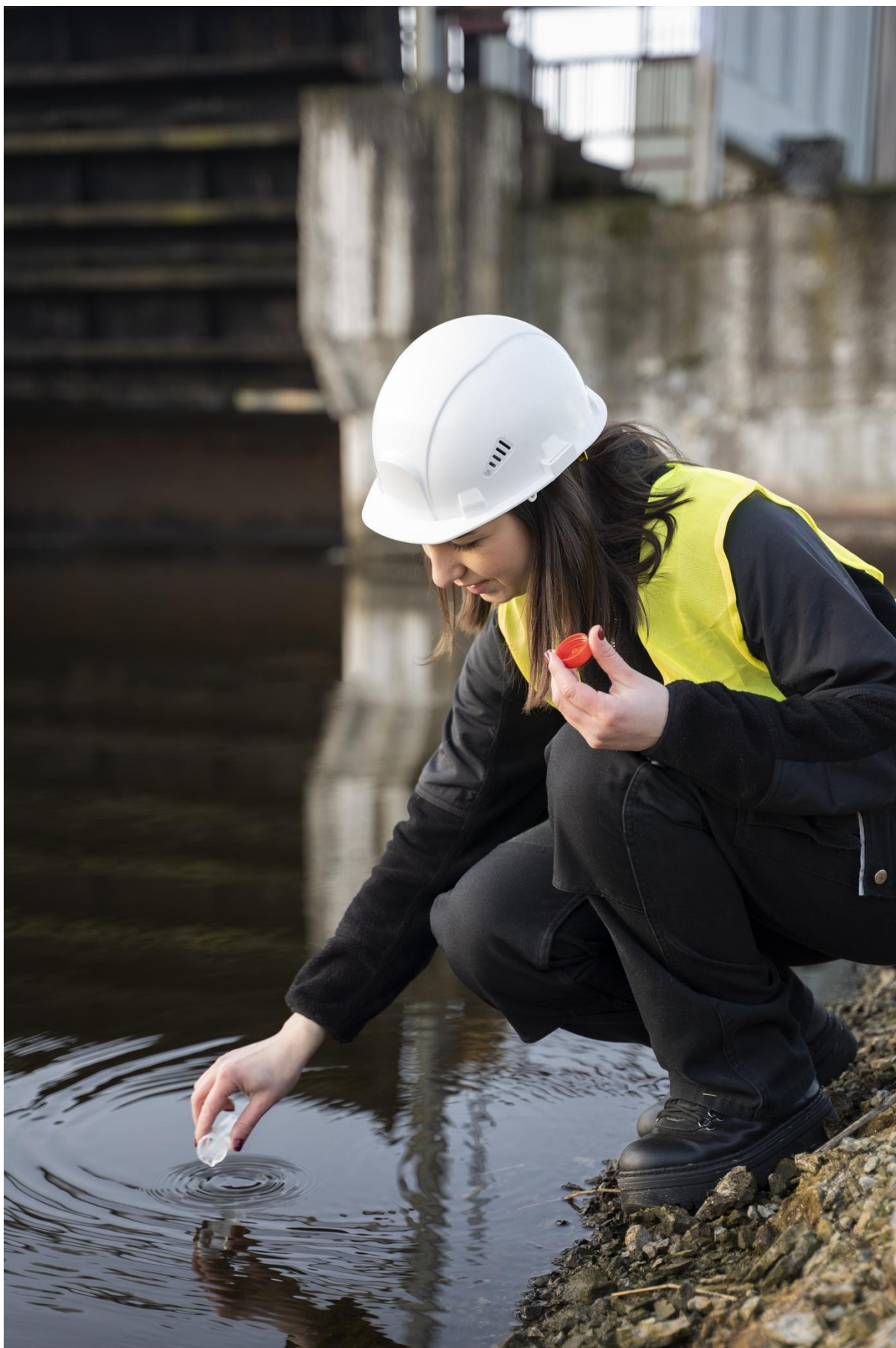

Foto av Freepik

Västerbotten – En nytänkande och smart region

Omvärldsbevakning

Samtidigt som behoven för förnyelse, förändring och omställning är större än någonsin finns flera och stora globala händelser och trender som påverkar Västerbotten, ändrar och skapar nya förutsättningar som medför både möjligheter och utmaningar.

Omvärlden har under det senaste året, i efterdyningarna av pandemin, präglats av krig, kriser, osäkerhet och stora samhällsförändringar som medfört att behovet av förändring och förnyelse är större än någonsin. Att öka förmågan och kapaciteten till innovation samt nyttja digitalisering som en katalysator för hållbar omställning kommer att vara avgörande för att skapa en stabil och hållbar framtid såväl globalt som regionalt och lokalt.

Övergripande väsentliga händelser och trender i omvärlden som påverkat möjligheterna för att Västerbotten ska vara en smart och nytänkande region är den ökade inflationen, de höga räntnivåerna och en begynnande lågkonjunktur som bland annat medfört ett minskat bostadsbyggande. Till det kommer demografiutvecklingen, klimatomställningen, tillgången till energi och kompetensförsörjningssituationen.

Sveriges ansökan om Natomedlemskap, förordningar och lagstiftningar från EU som inte är anpassade för regionala utvecklingsmål och nationella utredningar om fördelningspolitik för forskning och innovation är andra viktiga händelser.

Den tekniska utvecklingen och digitaliseringen går snabbt och en föränderlig omvärld ställer stora krav på att säkerhetsarbetet prioriteras. Både enskilda organisationer och hela samhället är mer sårbara för olika hot, inte minst cyberhot. För att uppnå en god säkerhetsnivå förutsätts att arbeta med säkerhet både proaktivt och reaktivt. Digitaliseringens påverkan på arbetslivet kräver också nya sätt att leda, arbeta och samt en juridik som är samtida.

Den digitala beredskapen behöver öka. Dels utifrån det internationella säkerhetsläget med krig i Europa, dels den högre utsatthet för desinformation som blivit mer avancerad med hjälp av digital teknik exempelvis AI. Digital beredskap behöver

finnas i alltifrån att skydda av hård infrastruktur som bredband, till den inre informationen hos en organisation till risk att bli utsatt för brott eller demokratiskadlig desinformation som invånare. Förståelse för vad som kan vara risker, vad man kan göra åt det och ha relevant organisation för detta är väsentligt.

Regeringen har initierat en utredning avseende kommunsammanslagningar som ska vara klart i slutet av året. Utredningen har under hösten besökt Västerbotten och träffat Region 10. Behov av stöd till strategisk samverkan, samlokalisering av resurser, samutveckling av processer mm som ökar förmågan att klara samhällsuppdraget har adresserats. Här har regional utveckling en viktig roll framöver.

På nationell nivå har statsstödsreglerna under året fått en ny tolkning efter EU:s direktiv, där konsekvenserna ännu inte är helt kända, mer än att innovationsstödsystemet är generellt oroad av detta ska påverka finansieringen av olika aktiviteter och verksamheter negativt framöver.

I olika globala och europeiska mätningar som mäter digitalisering på nationell nivå tappar Sverige positioner. Digitalisering av offentlig sektor är det område där detta är tydligast. I EU-kommissionen eGovernment Benchmark hamnar exempelvis Sverige på plats 16 av 35 länder. Trots goda grundförutsättningar med bredbandstäckning och uppkoppling, ett stort humankapital och högt internetanvändande i befolkningen halkar Sverige efter andra länder. Trots detta adresserades inte digitaliseringsområdet av regeringen i höstens budgetproposition utan utrymmet minskades snarare. Det förs dock diskussioner på nationell nivå om framtagandet av en ny nationell digitaliseringsstrategi för Sverige utifrån EU:s digitala kompass men det förutsätter en nationell digitaliseringspolitik. Sveriges kommuner och regioner (SKR) kommer att presentera en form av strategi, ett handslag för digitalisering, under året som adresserar kommuner och regioners digitalisering

Kompetensförsörjningen är en fortsatt utmaning, som skyndas på av den demografiska utvecklingen. Om 10 år har 30% av alla som arbetar inom offentlig sektor i Västerbotten gått i pension. Här behöver utvecklingsarbetet kring vad som kan lösas med digitalisering växlas upp. Befolkningen ökar

något i länet där den tillväxt som sker framför allt sker i Skellefteå, men ändå inte i den takt som behövs. Alla branscher, både offentliga och privata, behöver hitta nya och andra sätt att kunna utföra uppdraget.

Den tekniska utvecklingen pågår i allt högre takt. Här kräver det också andra typer av kompetenser hos medarbetare, både bredd och spets i både offentliga och privata organisationer. Näringslivet i Västerbotten är bland landets mest mikroföretags-täta. Även de som betraktas som större företag i Västerbotten är ändå förhållandevis små. De har i väldigt liten grad egna resurser att driva digital utveckling. När branscher inte har förmåga att transformeras i takt med samhällets utveckling är det i risk att man inte bibehåller sin relevans. Här behövs relevant kompetens-, digitaliserings- och innovationsstöd för att den utvecklingen ska ske.

EU kommer inom kort att införa skärpta rapporteringskrav för industrin med avseende på hållbarhet, man börjar 2024 med de större industrierna för att några år senare ställa motsvarande krav på de mindre. European Sustainability Reporting Standards (ESRS) heter den nya rapporteringsmodellen. För de stora industrierna med egna resurser är detta inga större problem, men för de små och medelstora kommer detta att kunna innebära problem.

Nya förordningar inom digitalisering

Inom digitaliseringsområdet förbereds ett flertal nya förordningar, direktiv och lagstiftningar som kommer att påverka såväl företag som offentliga organisationer de kommande åren. Här nedan exemplifieras hur några av dessa kan komma att påverka kommunerna i Västerbotten.

Nis2-direktivet kommer att höja kraven på informationssäkerhet där verksamheter behöver fokusera på person, process, riskanalys, teknologi och beredskap för potentiella attacker. Ännu oklart om kommuner berörs eller om man begränsar sig till statliga aktörer men införandet är nära förestående. Troligen kommer detta direktiv att medföra nya arbetsuppgifter och krav på säkerhetskompetens och kostnader för att åtgärda brister funna vid inspektioner.

I AI-förordningen (AI Act) klassificeras AI-system baserat på risknivåer. AI i offentlig sektor ska alltid bedömas som hög risk om liggande förslag inte ändras. Högrisk-AI måste uppfylla stränga krav innan de kan lanseras, inklusive riskbedömning, spårbarhet och mänsklig tillsyn. Förordningen förhandlas för närvarande och man tror den införs

2026 om inte arbetet försenas av någon orsak. Förordningen kommer att medföra nya arbetsuppgifter och krav spårbarhet/dokumentation som inte finns idag. Höga böter i kombination med oklara definitioner av till exempel AI skapar osäkerheter som kan hämma upptaget av AI och/eller kräva konsultstöd eller juridiskt stöd som inte har behövts tidigare.

Dataförvaltningsförordningen (Data Governance Act) syftar till att öka datatillgänglighet och delning inom EU för att gynna medborgare och företag. Datahantering kan förbättra innovation, offentlig service, hälsa, mobilitet, miljö och jordbruk. Förordningen ska underlätta återanvändning av vissa offentliga data, säkerställa pålitliga dataförmedlare, och underlätta datautbyte över sektorer och gränser. Detta är ett komplement till öppna data-direktivet. Denna förordning gäller från och med hösten 2023. Kunskapen om viken information man har i kommunerna, vilka databaser som finns och om de är aktuella eller ej varierar mellan kommunerna. De som inte har ordning kring detta kommer att få ägna mycket tid och kraft åt att uppfylla denna förordning. I nuläget har förordningen inte haft någon större effekt, kanske p g a att det saknas dataintermediärer. Dessa utgör ett mellanskikt mellan dataägare och datakonsument. Men om och när det kommer krav på data från någon som stödjer sin begäran på denna förordning måste kommunerna kunna uppfylla begäran vilket kan bli svårt och kostsamt.

Dataförordningen (Data Act) ska stimulera EU:s dataekonomi genom att främja industriell dataanvändning och skapa en konkurrenskraftig europeisk molnmarknad. Lagen inkluderar åtgärder som förbättrar tillgång till data från uppkopplade enheter, skydd mot orättvisa avtalsvillkor, möjlighet för offentlig sektor att använda privat data i nödsituationer, regler för byte av molntjänster och främjande av interoperabilitetsstandarder. Här kan kommunerna med andra ord få tillgång till nya data från till exempel näringslivet. Vissa kommuner kan troligen öka sin resiliens mot exempelvis naturkatastrofer ifall de väljer att med stöd av förordningen begära in data. Möjligen kan kommuner som fungerar som servicebyrå år andra kommuner beröras av krav på att interoperabilitetsstandarder efterlevs.

Nytänkande i en tid av förändring

Den utveckling som sker i Västerbotten med betydande satsningar på den gröna omställningen och positiv utveckling inom företagande och näringsliv innebär en betydande utmaning gällande kompe-

tensförsörjning och brist på arbetskraft. Trots ökad osäkerhet om framtiden, särskilt med den senaste omställningen från hög- till lågkonjunktur i Sverige, pekar tecknen ändå på en fortsatt tillväxt i Västerbotten. Det krävs dock nya lösningar för att möta globala trender, så som klimatpåverkan, globalisering, ökad konkurrenskraft, nya tekniker, digitalisering, grön omställning och demokratiska utmaningar.

Hela samhället behöver mobiliseras för att möta utmaningar som fattigdom, klimatförändringar och ojämlikheter i hälsa. Just nu testas ett missionsinriktat angreppssätt både i Sverige och EU för att skapa en sådan mobilisering. Från EU nivån finns det också en ökad ambition att regioner ska kunna samverka mer med varandra för att stärka sin innovationskapacitet.

Smart specialisering i förändring

Smart specialisering (S3) är ett relativt ungt koncept som har växt sig starkare inom EU-policy under de senaste åren. Grundtanken med S3 är att samla aktörer, resurser och investeringar inom regionalt prioriterade styrkeområden med syftet att EU:s regioner ska bli globalt konkurrenskraftiga.

Det finns idag ett växande intresse och en växande betydelse för smart specialisering i nuvarande programperiod 2021–2027, där regionerna har fått en mer framträdande roll i FoU-samarbeten tack vare smarta specialiseringsstrategier. I nuvarande programperiod föreslog EU-kommissionen en förändring av kravet gällande smart specialisering från "existens" av en smart specialiseringsstrategi till "god styrning" av smart specialisering.

Traditionellt sett har regionalpolitik och S3 varit områden för EU-kommissionens generaldirektorat för regionalpolitik, men S3-arbetet har resulterat i ett ökat intresse för regional inkludering i andra delar av EU:s institutioner som t.ex. EU-kommissionens generaldirektorat för forskning och teknik; energi; transport; samt inre marknad, industri och entreprenörskap. I EU-kommissionens program nämns både regioner och S3 flitigt. Ett exempel på detta är förslaget om europeiska innovationsekosystem (EIE) i förslaget till det nya forsknings- och innovationsprogrammet Horisont Europa, där EIE påvisar en tydlig regional dimension.

S3-begreppet har över tid förändras, och i början av 2020 introducerade EU-kommissionen termen S4 där fyran symboliserade "Sustainability" och syftade till att bredda hållbarhetsperspektivet inom ramen för de smarta specialiseringsstrategi-

erna.

Partnerskap för Regional Innovation (PRI) är EU-kommissionens senaste steg i utvecklingen av kompletterande arbetssätt inom ramen för arbetet med smart specialisering. Via PRI är tanken att regioner ska integrera en tydligare hållbarhetsdimension, bredare partnerskap och främja flernivåsamverkan och synergier i det innovationsfrämjande arbetet.

Inom ramen för PRI kommer EU-kommissionen att utnämna 100 regioner till så kallade Regional Innovation Valleys (RIV), på svenska Regionala knutpunkter för innovation. Dessa regionala knutpunkter väljs ut baserat på hur det arbetat med att förbättra samordningen av forsknings- och innovationspolitiken i regionerna. Dessutom kommer regionernas arbete med smart specialisering, och om möjligt deras deltagande i pilotprojektet Partnerskap för regional innovation - Pilot Action (PRI Pilot Action), att utgöra grunden för utnämningen.

Förutom att främja EU:s innovationsekosystem syftar även det nya initiativet RIV till att bättre koppla samman olika innovationsaktörer, främja samarbete och motverka innovationsklyftan mellan starkare och svagare regioner.

PRI och RIV ur ett större perspektiv

EU-kommissionen har under de senaste åren lanserat en rad olika initiativ med snarlika syften – att bidra till ett samordnat innovationsekosystem som länkar samman innovationsinsatser som tydligare ska bidra till att genomföra EU:s politiska agenda. PRI och RIV är båda del av en dynamisk process där EU utforskar nya metoder att arbeta med för regionerna och hitta synergier med övriga insatser. PRI annonserades den 16 mars 2022 som en metodutveckling där regioner bjöds in för att bilda pilotprojekt som pågår fram till sommaren 2023. Initiativet startades av EU-kommissionens forskningscenter, Joint Research Center (JRC), och Regionkommittén med starkt intresse från EU-kommissionens generaldirektorat för Forskning och Innovation (DG RTD). PRI involverar 74 EU-territorier, och däribland ingår Region Västerbotten som en av två medverkande svenska regioner. Därefter annonserades konceptet RIV i EU:s innovationsagenda under juli 2022 med målet om att upprätta 100 RIV:s runt om i EU.

Region Västerbottens bidrag

Insatser inom regional innovationsledning och digitalisering

Delprioritering 1.1: Utveckla kapaciteten i innovationsekosystemet och de strukturer som finns för digitaliseringsfrämjande, inklusive att skapa en

tydligare samordning av innovationsekosystemet

Västerbotten har sedan 2022 en ny regional innovationsstrategi 2022–2030. Via projektet Regional Innovationsledning Västerbotten (RIV) som avslutades i april 2023 har regional innovationsledning introducerats och förankrats i det regionala innovationsekosystemet. Via projektet har etablerade mötesplatser, nätverk och plattformar som Innovationsnätverk Västerbotten skapats. Dessa utgår med regionala partnerskapet för innovation (RIP), innovationspartnerskap Umeå, partnerskapet med RISE och aktörsnätverket en kärna för att utveckla och stärka det regionala innovationsledarskapet. Ett ledarskap som handlar mer om att orkestrera än att styra.

RIV-projektet har spridit information, resultat och lärdomar till olika aktörer i samhället. Utgångspunkt för spridandet har varit webbplatsen www.innovationsekosystemet.se. Arbetet har uppmärksammats på både europeisk, nationell och regional nivå.

Under 2023 har ett stort fokus legat på uppstarten av projektet Regional innovationsledning i omställning (RIO). Projektet kommer att vara utgångspunkt för det fortsatta arbetet med att *utveckla och stärka det regionala innovationsledarskapet i Västerbotten*.

Inom ramen för detta projekt kommer även arbetet med att *höja innovationsledningskompetensen hos företag och organisationer i Västerbotten* att fortsätta. Etablering av ett nätverk för de som tidigare genomgått innovationsledarutbildning har undersökts och en ny regional innovationsledningsutbildning har planerats.

För att möjliggöra en etablering en modell för lärande inom det regionala innovationsekosystemet har en mät- och analysmodell för Västerbottens innovationsekosystem tagits fram och pilot-testats. Syftet med modellen är att utifrån fakta kunna påverka och därigenom stärka och utveckla Västerbottens innovationsekosystem.

Mätmodellen, METRIC - Measurement of Regional Innovation Capacity, för det regionala innovationsekosystemet presenterades vid ett seminarium på Västerbotten på Grand Hôtel. Vid seminariet deltog representanter från Regeringskansliet, Vinnova och Tillväxtverket. I mars genomfördes ett lärpas vid Reglabs årskonferens i Göteborg där ett stort antal intresserade regioner deltog. Resultatet från dessa två event var mycket positivt och resulterade i att såväl nationella myndigheter som andra reg-

ioner är intresserade av att ta del av den och samarbeta för att vidareutveckla den gemensamt.

Arbetet med fortsatt utvecklingen av mätmodellen METRIC sker inom ramen för projektet Regional innovationsledning i omställning (RIO). Fler andra regioner har också visat intresse för METRIC och en nationell arbetsgrupp har etablerats för kunskaps- och erfarenhetsutbyte. I denna grupp som leds av Region Västerbotten ingår Region Skåne, Värmland, Örebro och Östergötland. I detta arbete har även Vinnova kommit in som en nationell part och kommer tillsammans med Tillväxtanalys och Tillväxtverket att följa och vara delaktig i det fortsatta utvecklingsarbetet. Visionen är att utveckla METRIC till en verifierad och etablerad modell på nationell nivå.

Tillgången till testtytor och systemdemonstratorer kommer att vara en viktig faktor för att utveckla och stärka innovationskraften i Västerbotten. För att stärka förutsättningarna för etablering av fler testtytor och systemdemonstratorer har Region Västerbotten deltagit i två Vinnova-finansierade förstudier avseende etablering av systemdemonstratorer, In Calm Mind och Resilient Production.

Region Västerbotten har bevakat och deltagit i det fortsatta arbetet med Vinnova, Formas och Energimyndighetens satsning på Impact innovation, nästa generations strategiska innovationsprogram. Detta har skett dels genom deltagande vid nationella möten, dels med direktkontakt med olika aktörer som avser att ansöka om få etablera ett programkontor.

Delprioritering 1.2: Ta tillvara den potential som finns för privata och offentliga organisationer att utveckla sina verksamheter samt förbättra resultaten genom införande av nya innovationer, inklusive digitala lösningar

Förutom det som redan nämnts under delprioritering 1:1 ovan:

Västerbotten har sedan 2022 en ny regional digitaliseringsstrategi 2022-2030 (RDS) där digital transformation inom alla sektorer och branscher är det övergripande målet. För att uppnå detta har fem fokusområden identifierats i strategin; digital infrastruktur, digital delaktighet, digital säkerhet, digital kompetens och digital innovation. Det regionala digitaliseringsarbetet utgår från strategins mål och utpekade fokusområden.

Region Västerbotten driver och genomför pro-

jektet Regional IoT (RIoT) som är en förstudie som finansierats av Vinnova som ett led i att stärka de regionala förutsättningarna för sakernas internet (IoT). I projektet deltar AC-Net samt tre av Västerbottens kommuner, Malå, Vilhelmina och Sorsele.

I anslutning till det nationella uppdraget att tillhandahålla en funktion som regional digitaliseringskoordinator har finansiering och uppstart av en regional digital innovationshubb (EDIH) i Västerbotten inom ramarna för den gemensamma kraftsamlingen Digital Impact North (DIN) varit i fokus under 2023. En lansering genomfördes i mitten av september. Små och medelstora företag samt offentlig sektor är målgrupper för arbetet inom EDIH DIN.

Region Västerbottens arbetet med att utveckla och stärka kommunernas digitala förmåga och kapacitet har fortsatt genom uppdraget att koordinera och leda det strategiska rådet för kommunernas samverkan inom digitaliseringsområdet samt den regionala samverkansplattformen Samverkan digitalisering. I slutet av maj månad beviljades projektet Digitala Västerbotten 2023 finansiering från Region Västerbottens regionala utvecklingsmedel. Projektet pågår fram till 2024-01-31, alla femton kommuner i Västerbotten samt Örnsköldsviks kommun deltar och medfinansierar projektet som fokuserar på informationssäkerhet, arkitektur och förändringsledning.

En ny projektansökan, Digitala Västerbotten i samverkan (DVIS), har under året tagits fram, lämnats in och beviljats finansiering från europeiska regionala utvecklingsfonden för övre Norrland (ERUF) och Region Västerbotten. DVIS är ett treårigt projekt som involverar alla femton kommuner i Västerbotten samt Örnsköldsviks kommun och skata vid där Digitala Västerbotten 2023 slutar. Projektet kommer att fokusera på digital säkerhet, arkitektur och ledningsförmåga samt att utveckla samverkan över organisationsgränser avseende såväl processer som tjänster.

Två större projekt riktade mot att höja den digitala kompetensen i Västerbotten, Digilo som vände sig till administrativ personal och stödfunktioner samt Digilej som hade ledare och chefer i offentlig sektor som målgrupp har avslutats under första halvåret 2023. Totalt deltog 506 personer från fem organisationer, Umeå, Skellefteå, Piteå och Örnsköldsviks kommuner samt Region Västerbotten.

Efter projektavslut fortsatte verksamheten genom att Örnsköldsvik, Umeå och Skellefteå gemensamt finansierade en fortsatt utbildning och kompe-

tenshöjning för administrativ personal med innehåll från det tidigare projektet Digilo. Region Västerbotten genomförde utbildningen som hade 65 deltagare, 5 män och 60 kvinnor, och innefattade sex fysiska och tio digitala workshops baserat på fem olika teman.

Mötesplats Digitala Västerbotten (MDV) är i dag väletablerat som norra Sveriges största mötesplats och konferens för digital verksamhetsutveckling. Under 2022 genomfördes den sista upplagan mötesplatsen inom ramen för dåvarande form och finansieringsmodell. I slutet av maj beviljades den regionala utvecklingsnämnden (RUN) projektet Mötesplats Digitala Västerbotten 2023. Syftet är att vidareutveckla Mötesplats Digitala Västerbotten (MDV) och genomföra konferensen den 5–6 december i Skellefteå samt online samt att ta fram underlag för en framtida plattform för förnyelse och förändring.

För att stärka näringslivets digitala omställning har Region Västerbotten under 2023 genomfört förstudieprojektet KADIL samt ansökt om, beviljats och startat projektet DOVI, Digital Omställning Västerbottens Industrier.

I KADIL var målet att kartlägga den digitala mognaden hos små och mikroföretag i Västerbottens landsbygd samt undersöka bakomliggande behov för att kunna undanröja tillväxthinder och skapa möjligheter till utveckling av nya jobb. Genom ökad kunskap om landsbygdsföretagarnas digitala kompetens, och hur den påverkar tillväxten, kan aktörer in nästa skede sätta in rätt insatser på rätt ställen. Utifrån en enkätstudie där 135 företag svarade genomfördes drygt 20 fördjupade intervjuer med företagsledare i olika branscher resulterade förstudien i två rapporter varav den ena i en populärversion i form av en powerpointpresentation.

I projektet DOVI, Digital Omställning Västerbottens Industrier, har arbetet under året varit fokuserat på förberedande aktiviteter som upphandling av konsultstöd för att under 2024 övergå i en aktiv fas.

Arbetet med den att stärka den digitala delaktigheten i Västerbotten har fortsatt och Region Västerbotten har under året varit delaktiga i nationella nätverk och forum för omvärldsbevakning. En förstudie om hur Region Västerbotten regionalt samlar och systematiserar arbetet med digital delaktighet har planerats.

Delprioritering 1.3: Ta tillvara potentialen för fler

innovationer i Västerbotten genom att utveckla innovationsprocesser i företag, samisk näring, offentlig sektor och civilsamhällets organisationer. Det innebär dels att locka fler aktörer att initiera och implementera systematiskt innovationsarbete, dels att utveckla befintliga innovationsprocesser hos aktörer.

Förutom det som redan nämnts under delprioritering 1:1 ovan:

För att öka potentialen till innovation genomför Region Västerbotten kvartalsvisa möten med innovationsekosystemets aktörer där aktuella och relevanta ämnen, frågeställningar och initiativ lyfts. Syftet är dels att öka kunskapen om innovation och innovationsekosystemet, dels att skapa samverkan och hitta synergier mellan olika aktörer i nätverket.

Inom ramen för projektet Regional innovationsledning i omställning (RIO) samarbetar Region Västerbotten med Västerbottens två science parks i ett specifikt arbetspaket för att undersöka förutsättningarna för att kunna distribuera miljöer, infrastruktur och stöd för innovation. Att man ska kunna arbeta kopplat till våra science parks inte bara från alla Västerbottens kommuner, utan från hela världen.

Västerbotten behöver höja innovationsförmågan och stärka innovationskraften för att framgångsrikt hantera aktuella och kommande samhällsutmaningar. Att ta steget från den tredje till den fjärde generationens innovationspolitik. Region Västerbotten lyfter därför upp nya former av innovation som exempelvis social innovation, systeminnovation och missionsbaserad innovation som på ett helt nytt sätt involverar nya aktörer i innovationsekosystemet. Parallellt arbetar Region Västerbotten med att öka medvetenheten om att använda innovation som en systematisk och validerad metod för att ta sig an samhällsutmaningar.

Region Västerbotten har stöttat kommuner med digital innovationskompetens och genomfört flera insatser för att minska utanförskapet för exempelvis äldre och personer med funktionsnedsättningar, vilket har ökat tillgängligheten och främjat en ökad inkludering i samhället även på mindre orter. Arbetet med innovationsledning är avgörande för att våga ta nya steg. RIV-projektets satsning på att utbilda de som jobbar i innovationsekosystemet med verktyg för att nå fler grupper i samhället har gett konkreta resultat.

Region Västerbotten har varit delaktiga i framtagandet av projektet RESIST, Regional Ecosystem for

Social Innovation and Social Transformation som beviljats projektmedel av BSR Interreg. Projektet startade under senhösten 2023. Region Västerbotten är tillsammans med Malmö universitet svenska partners i projektet som leds av BSI Hamburg. Syftet är att utveckla regionala ekosystem för social innovation och koppla dessa till relevanta regionala strategier.

Smart specialisering

Utvecklingen i länet inom området smart specialisering (begreppet beskrivs närmare ovan, under omvärldsbevakning) bygger i hög grad på att gå från att arbeta i stuprör med gränser och upplade kompetensområden till att i stället jobba i en hängränna där olika kunskaper, myndigheter, organisationer och företag kombineras för att komma snabbare framåt. Därmed behöver samverkan med andra nyttjas, för att stärka regionens innovationskapacitet långsiktigt.

En viktig del i detta arbete är den struktur och det arbetssätt som presenterats i den under året framtagna och beslutade S3 Västerbotten Roadmap for Smart Economic Transformation (vidare även benämnd S3 Road Map Västerbotten), liksom det tillhörande arbetet som bland annat inkluderat intervjuer med aktörer inom innovationsekosystemet. Denna förklarar hur Region Västerbotten och Västerbotten som län kan arbeta med att utveckla innovationsprocesser och jobba med så kallade lokala missions som metod inom smart specialisering. Det arbete som tagit vid under årets senare del, och som kommer att intensifieras under det kommande året, går ut på att förankra och implementera arbetet i regionen och kopplar därmed an till samtliga delprioriteringar 1:1-1.3 genom att utveckla struktur och arbetssätt samt att skapa kapacitet både tillsammans i regionen och utanför regionen för att arbeta med innovationsutveckling och samordna innovationsaktörerna. Arbetet knyter därtill an med en rad sakområden och återkommer därmed i andra delar av denna rapport.

Civilsamhället och samhällsentreprenörskap

De pågående förändringarna inklusive den snabba etableringen av nya invånare i Västerbotten innebär en rad utmaningar. För att möta dessa utmaningar krävs en starkare samverkan med det civila samhället. Genom att stödja kommuners arbete med samhällsentreprenörskap i samverkan med andra organisationer skapar Region Västerbotten förutsättningar för fler sociala innovationer och innovationer som skapar samhällsnytta. Genom att fokusera på samhällsentreprenörskap nås mål-

grupper som inte ser sig själva som traditionella entreprenörer och ger dem verktyg att arbeta med innovationsprocesser.

Samverkan med det civila samhället är nödvändig för att förebygga segregation och i stället skapa inkluderande samhällen. Genom ett sådant samarbete med civilsamhällets organisationer främjas föreningslivet och skapas mötesplatser för människor vilket bidrar till social sammanhållning som stärker den sociala välfärden och minskar risken för att en snabb befolkningsökning leder till social isolering och problematiska samhällsstrukturer. Genom att aktivt involvera föreningslivet, frivilliga organisationer och andra aktörer från det civila samhället byggs även en mer inkluderande och hållbar framtid, där mångfald ses som en tillgång och där social sammanhållning och välfärd främjas. Det är mot denna bakgrund som Region Västerbotten har inlett ett samarbete med civila samhällets organisationer, med målsättning att arbeta närmare, mer systematiskt och strategiskt för att gemensamt ta sig an många av de komplexa utmaningar som regionen står mitt i/inför, i och med samhällsomvandlingen och den press den innebär för regionen. Ett samlat och strukturerat arbete även i dessa frågor syftar med andra ord till att utveckla och stärka förutsättningarna för mer samverkan och en innovationsfrämjande verksamhet som bidrar till att målen i Agenda 2030 nås.

Samverkan

Samverkan inom regional innovationsledning och digitalisering

Innovationsnätverk Västerbotten samlar aktörerna i Västerbottens innovationsekosystem för kvartalsvisa möten varav ett möte per år är i fysisk form. Region Västerbotten är sammankallande koordinator för nätverket.

Regionala innovationspartnerskapet för norra Sverige (RIP), samlar innovationsaktörer i de fyra nordligaste länen. Region Västerbotten är sammankallande koordinator för partnerskapet.

Innovationspartnerskap Umeå innefattar Region Västerbotten, Umeå universitet, Sveriges lantbruksuniversitet, RISE och Umeå kommun. Initiativ och kraftsamlingar som etablerats inom partnerskapet är till exempel Digital Impact North och arbetsgruppen för Life Science.

RND-nätverket, är ett nätverk för regional och nationell dialog som samlar statliga myndigheter, regioner och lärosäten avseende innovationsrelaterade frågor. Vinnova och Tillväxtverket är sam-

mankallande parter i nätverket.

S3-nätverket är ett nationellt nätverk som samlar regioner avseende frågor som berör smart specialisering. Tillväxtverket är sammankallande part för nätverket.

Strategirådet för kommunernas samverkan inom digitaliseringsområdet innefattar tre kommunchefer, digitaliseringschefer för Umeå och Skellefteå kommun samt Lystkoms förbundschef. Region Västerbotten sammankallar och leder rådets arbete.

Digitala Västerbotten / Samverkan Digitalisering är en samverkanplattform som samlar Västerbottens femton kommuner samt Örnsköldsviks kommun i tre nätverk med olika digitala inriktningar. Plattformen är utgångspunkt för informations spridning, genomförande av projekt och andra initiativ.

Digital Impact North (DIN) är en gemensam kraftsamling för digitalisering av norra Sverige. Region Västerbotten är tillsammans med Umeå universitet, Sveriges lantbruksuniversitet, RISE och Umeå kommun initiativtagare till denna kraftsamling.

Mötesplats Digitala Västerbotten är en årlig konferens om digitalisering som samlar nationella, regionala och lokala aktörer. Konferensen genomförs 2024 för sjunde gången och har genom åren vuxit kontinuerligt och betraktas idag som norra Sveriges största digitaliseringskonferens.

Regionala digitaliseringskoordinatorer är ett nätverk som samlar alla regioner i Sverige avseende digitaliseringsfrågor utifrån ett flernivåsamverkansperspektiv. Nätverket samordnas av Tillväxtverket.

Regionala bredbandskoordinatorer är ett nätverk som samlar alla regioner i Sverige avseende Bredbandsfrågor utifrån ett flernivåsamverkansperspektiv. Nätverket samordnas av Post och telestyrelsen (PTS).

Framgångsfaktorer för ovanstående de samverkansytorn ovan som Region Västerbotten leder, koordinerar eller orkestrerar är att vara relevanta för målgruppen utifrån tid, rum och sak. Samverkan är en lagsport och måste kontinuerligt tränas tillsammans. Tränar man ordentligt blir man duktig och framgångsrik, tillsammans. Utmaningen är att träning tar tid och kräver uthållighet samt resurser.

Samverkan inom smart specialisering

På EU-nivå deltar Region Västerbotten i EU-kommissionens I3 expert grupp med fokus på utformning av nästa generations innovationsutveckling på EU-nivå, vilket ger en påtaglig möjlighet att påverka frågorna. En annan reell påverkansmöjlighet utgörs av det nu fem år gamla nätverket BSR S3 Directors Network (även kort kallat Directors Network) som initierades och ännu drivs av Region Västerbotten och som ökat internationell samverkan med andra europeiska regioner även utanför nätverket. Direktörsnätverket inkluderar tio Östersjöregioner som har ansvar för sina respektive regioners S3 arbete, och ger stora möjligheter att diskutera samverkan och påverkan inom S3 och ett gemensamt arbete inom dessa frågor. Syftet med arbetet är att utveckla djupare innovationssamarbeten där regionernas insatser stärker varandra och att med en enad röst bli en starkare aktör på EU arenan och grupperingen och dess påverkan på EU:s policynivå har varit och är fortsatt av stor betydelse på ett för region Västerbotten gynnsamt vis. Under 2023 har nätverket bedrivit påverkansarbete mot EU för att stärka möjligheterna till både plastbaserad innovationsutveckling och samarbete över nationsgränserna i den nya innovationsagendan och de initiativ som följt på den. Därtill drivs projekt tillsammans med bas i Directors Network, vilket ger en möjlighet till både kunskapsutbyte, gemensam erfarenhet och ömsesidigt stärkande arbete. Till exempel har Region Västerbotten, som representant för Direktörsnätverket, tillsammans med South West Finland varit med i EU-kommissionens och Regionkommitténs pilotprojekt Partnerships for Regional Innovation pilot action (PRI Action) för att påverka utvecklingen och användbarheten av de metoder och stöd som tas fram inom projektet för smart specialisering. Region Västerbotten har också varit delledare av den arbetsgrupp som arbetade med Policyutveckling inom projektet, för att dela erfarenheter, ta del av nya metoder och ge feedback på befintliga metodstöds användbarhet. Därtill har Region Västerbotten tillsammans med South West Finland, Directors Network, samarbetet CPMR BSC och policyområdet PA-Innovation anordnat en workshop på Östersjöstrategins (EUBSR:s) årliga forum i Riga i oktober för att diskutera regional innovationssamverkan.

Region Västerbotten ingår även i det nationella S3-nätverket som Tillväxtverket och Vinnova upprättat tillsammans för arbetet kring smart specialisering, och arbetet har fått ett allt större fokus kring samverkan tillsammans med regioner och nationell nivå inom S3-arbetet. Det finns dock ett glapp till samarbetet med internationella aktörer,

där främst kapacitet och finansiella strukturer skapar hinder.

I syfte att utveckla bättre sätt att mäta regional utveckling utifrån ett landsbygdsperspektiv har Region Västerbotten vidare under året deltagit i Horizont-projektet Giving Rural Actors Novel Data and Re-Usable Tools to Lead Public Action in Rural Areas (GRANULAR) som samordnare för de fyra nordligaste regionerna. Målet är att bidra till nya insikter som ska kunna karakterisera landsbygdernas mångfald för att bättre förstå karaktäristiken, dynamiken och drivkraften hos landsbygder. Under projekttiden kommer en "Rural-Compass" utvecklas vars syfte är att hjälpa landsbygdsaktörer att greppa både mångfalden och särdragen i sina territorier. För att kunna identifiera huvudutmaningar och designa skräddarsydda plastbaserade policyer för att adressera dem leder Region Västerbotten ett Living Lab som består av aktörer i de fyra nordligaste länen. Genom projektet får Region Västerbotten både stöd från flera universitet med att utveckla data för regional utveckling men också möjligheter att påverka EU:s syn på landsbygder.

Region Västerbotten har även lett och samordnat en Horizont-ansökan som syftade till att koppla ihop och stärka innovationsekosystemen runt livsmedel i Västerbotten, Brandenburg och Egentliga Finland. Ansökan fick en mycket positiv respons, men tillhörde tyvärr inte det fåtal utvalda som beviljades medel. Utifrån den givna återkopplingen söks nu nya möjligheter för att genomföra arbetet tillsammans.

Framgångsfaktorer och utmaningar

Framgångsfaktorerna för att nå målet att Region Västerbotten bidrar till en nytänkande och smart region är över lag att involveras i ett tidigt skede och att ha möjligheter att ses och bemötas som en viktig partner. Det är även av vikt att uppvärdera social infrastruktur, goda villkor och en hållbar långsiktig finansiering. Omvänt består utmaningarna i bristande långsiktig finansiering, att involveras för sent i sammanhang där regional utveckling diskuteras och planeras, samt bristande kunskaper och resurser.

Ett urval av insatser i länet

Resultaten från projektet Regional Innovationsledning Västerbotten (RIV) som avslutades under året sammanfattades innovativt via webbplatsen www.innovationsekosystemet.se. Denna webb har haft stor betydelse att sprida vad som händer i Västerbotten och skapat stort intresse såväl nationellt som internationellt.

Arbetet med att utbilda 60 personer till innovationsledare inom RIV-projektet enligt ISO-standard, har lett till att Västerbotten föregått som gott exempel i arbetet att vara en föregångare i en tid som behöver systematik för att hinna med allt som ska göras i en tid som kräver nya lösningar för en grön omställning.

Region Västerbottens mätmodell för regional innovationskapacitet, METRIC, har utvecklats och fått spridning såväl nationellt som internationellt. Under året har fyra andra regioner gått med i det fortsatta utvecklingsarbetet. Siktet är att METRIC ska bli en nationell modell och arbetet följs bland annat av Vinnova, Tillväxtverket, och Tillväxtanalys. Förberedelser sker inför en pilotmätning under 2024.

Region Västerbotten har under året också tagit tillvara på potentialen för fler innovationer genom att utveckla innovationsprocesser i projektet Regional Innovationsledning i Omställning, deltagandet i BSR Interregprojektet RESIST (Regional Ecosystems for Social Innovation) som påbörjats detta år och den regionala kraftsamlingen Digital Impact North. Projekt som dessa är viktiga för att Västerbotten över tid ska bygga ökad medvetenhet om vikten av systematiskt innovationsarbete och har lockat fler aktörer att initiera och implementera sådant arbete. Omvärldsanalysen pekar på att detta arbete ständigt behöver pågå och kommer att bli allt viktigare.

Arbetet med att utveckla samverkan via Strategirådet för kommunernas samverkan inom digitaliseringsområdet har utvecklat och stärkt Västerbotten kommuner förmåga att nyttja digitaliseringens möjligheter. Att bygga förståelse och motivation kring det förmågebyggande arbetet som sker i samverkan mellan kommunerna och den betydelse detta arbete ska skapa är värdefullt. Det lägger också grunden för fördjupade samverkaninsatser inom länet med koppling till nationella satsningar och därigenom ett mer träffsäkert digitaliseringsarbete. Det minskar också risken att kommuner råkar ut för cyberattacker eller sanktionsavgifter utifrån kommande lagstiftningar.

Projektet Digital omställning för Västerbotten industri (DOVI) som startas upp under 2023 sker i samarbete med kommunernas näringslivskontor i de insatser som görs riktade till Industrin. Projektet inkluderar förutom en utveckling av industrin även ett lärande riktat mot näringslivskontoren. Dessa kommer även att vara behjälpliga i urvalet av företag till de riktade insatserna. Vissa utbildningsin-

satser kommer att genomföras på de träffar som respektive näringslivskontor har tillsammans med näringslivet.

Samverkan säker videomötestjänst där regionala utvecklingsförvaltningen under ett flertal år har samordnat att länets kommuner samt Örnsköldsviks kommun har kunnat genomföra säkra distansmöten i verksamheter där det finns lagkrav som kräver en starkare autentisering och kryptering samt noggrannhet hur information hanteras. Under 2023 har ett stort antal av länets kommuner kunna nyttja en tjänst från Inera som samordnats och koordinerats av den regionala utvecklingsförvaltningen.

Digital Impact North (DIN) är en gemensam kraftsamling för digitalisering av norra Sverige. Region Västerbotten är tillsammans med Umeå universitet, Sveriges lantbruksuniversitet, RISE och Umeå kommun initiativtagare till denna kraftsamling. DIN har kvalificerat sig att vara en europeisk digital innovationshubb (EDIH) som en av sju nationella hubbar. Under 2023 har DIN även sökt och erhållit finansiering och har därigenom kunnat påbörja ett operativt arbete mot små och medelstora bolag samt offentlig sektor i norra Sverige.

Thriving North, "Stöd till innovationsarbete inom hållbar stads- och samhällsutveckling i Norrbotten och Västerbotten" var ett regeringsuppdrag med medel under 2021 och 2022 till innovationsprogrammet Viable Cities. De aktuella kommunerna i uppdraget var Kiruna, Gällivare, Boden, Luleå, Skellefteå och Umeå samt regionerna och länsstyrelserna Västerbotten och Norrbotten. Projektet hade två arbetspaket: demokratisk storytelling och en innovationsplattform: Thriving North 2030. Resultatet av det första arbetspaketet är ett manifest för demokratiskt berättande, en verktygslåda, och webbplats som låter användarna utforska identiteten i norra Sverige genom andras berättelser. Det andra arbetspaketet resulterade i insikten att den regionala dimensionen är central för klimatomställningen och landade i en början på ett regionalt klimatkontrakt.

North Sweden Cleantech är en plattform som stärker SME företag i norra Sverige som med sina produkter och tjänster bidrar till en hållbar omställning. Plattformen fungerar både som en samsarbetsarena för många av de aktörer som stödjer och bidrar till den gröna omställningen och ger också ett utökat stöd till de företag som har hållbara idéer. Ett starkt samarbete finns med finska regioner kring klimatomställningen, och samverkan med Kvarkenrådet är ofta förekommande. Under

Åren har North Sweden Cleantech stärkt den hållbara utvecklingen i Kvarkenregionen genom att skapa förutsättningar för cleantechföretagen att ta del av nya affärs- och samarbetsmöjligheter. Ett exempel är det avslutade projektet Futurre Cleantech Solutions samt Bothnia Green Energy som ska stimulera gränsöverskridande samarbete och investeringar i hållbara energilösningar. Region Västerbotten var med och grundade North Sweden Cleantech 2016, och både bidrar till och medverkar vid plattformens arrangemang och mötesplatser samt de projekt som drivs inom ramen för den.

Ett starkt samarbete över kvarken finns även genom Artic Games, som är norra Sveriges snabbast växande spelkluster med målet att skapa och utveckla ett ekosystem för spelbranschen i norra Sverige. Intresset från andra internationella aktörer är stort och man ingår i flertalet projekt för att utveckla spelbranschen så som European Video-game Accelerator Program (EVA) där man tillsammans tar fram ett europeisk accelerator program för video och Östersjöprojektet BSG-Go vars syfte är att skapa ett community för unga spelutvecklare och entreprenörer för att bygga vidare på kommunikationskompetenser och säkerställa en stabil spelindustritillväxt.

Västra Götalandsregionen och Region Västerbotten står mitt i den omställning som just nu sker inom svensk industri, med ett flertal mångmiljardinvesteringar i våra territorier. Regionerna har därför bildat nätverket Swedish Battery Regions som verkar för ett systemperspektiv på den industriella omställningen. Syftet med nätverket är att bedriva påverkansarbete mot nationell nivå samt att etablera en strategisk samverkan för att stärka den gemensamma internationella konkurrenskraften. Nätverket arbetade under 2023 med tre prioriteringar: Elförsörjning, kompetensförsörjning och Råvaruförsörjning.

Sammanhållen region

Arbetet med webbplatsen www.innovationsekosystemet.se bidrar till en platsberoende men integrerad lösning, för att utveckla såväl städer som lands- och glesbygder både inom och utanför länet. Att i kombination med den samla aktörer i det regionala innovationsekosystemet i digitala kvartalsmöten har skapat en sammanhållen region. Det har medfört en ny bredd och blandning av deltagare och har möjliggjort att fler, oberoende av plats, kan ta del och dra nytta av fördelarna med innovation och därigenom bidra till förändring och förnyelse. En sammanhållen regionförstoring av och för ökad inno-

vationskraft i hela Västerbotten.

En viktig del av detta arbete är att sammanföra människor, företag och organisationer för att skapa en samarbetskultur. Detta sker genom att erbjuda mötesplatser och evenemang där idéer kan diskuteras och utbytas, och genom att erbjuda ekonomiskt stöd för innovation och utveckling till företag och organisationer.

En annan viktig aspekt för att främja samverkan mellan stadsområden, lands- och glesbygder, är allt arbete avseende olika former av digitaliseringsinsatser. Detta görs genom att skapa utbildningar men också genom nätverk om förbinder dessa områden, samt genom att främja samarbetsprojekt mellan olika delar av regionen och genom att erbjuda ekonomiskt stöd till företag och organisationer som bidrar till en integrerad och sammanhållen utveckling.

Strategirådet för kommunernas samverkan inom digitaliseringsområdet har i sin treåriga verksamhetsplan pekat ut att en gemensam basnivå för digitalisering i Västerbottens kommuner ska tas fram och uppnås. En konkret och viktig förutsättning för att säkerställa en likvärdig och sammanhållen region.

Genom nätverksarbetet i samverkansplattformen Samverkan digitalisering och de strukturer som arbetas med där och i gemensamma projekt får kommunerna i länet likvärdiga modeller och arbetssätt som i sin tur bidrar till att både möjliggöra samverkan och samhandling samt få mer likvärdiga förhållanden.

Genom ett platsberoende, utåtriktat och integrerat arbetssätt har det gått att skapa en samarbetskultur, främjat såväl digital som fysisk samverkan mellan olika delar av regionen och byggt upp regionala, nationella och internationella samarbeten och partnerskap. Genom att göra detta har Västerbotten fortsatt sitt byggande av en sammanhållen region där innovation, digitalisering och hållbar utveckling främjas över hela regionen, och där alla delar dra nytta av fördelarna.

I arbetet med smart specialisering och för en nytänkande och smart region står hela Västerbotten i fokus, även om det finns en utmaning i att de större städerna och flertalet aktörer befinner sig efter kusten. Insatserna bidrar över lag till att arbeta med platsen som utgångspunkt för att bidra till hållbar utveckling och attraktiva samhällen.

Jämlik och jämställd inkludering

Inom prioriteringen har Region Västerbotten arbetat systematiskt med perspektivet genom att framför allt ge hela innovationsekosystemet tillgång till fler verktyg för att kunna jobba med frågorna konkret. Jämställdhet som behovet av att främja jämställdhet mellan kvinnor och män, har det arbetats med systematiskt. Men inkluderingsfrågor har fått ta ännu mer plats under året då Västerbotten behöver inkludera alla i innovation och arbete. Arbete inom detta perspektiv inkluderar insatser för att främja alla västerbottningars deltagande på arbetsmarknaden, utveckla arbetsplatser som främjar jämställdhet och likabehandling samt främja en jämställd fördelning av inte minst föräldradighet som visar sig som en nyckelfaktor också för att båda könen ska "hinna" jobba med innovation.

"Mångfald och inkludering" som fokuserar på att främja en inkluderande arbetsmarknad och samhälle för människor med funktionsvariationer inkluderar insatser för att öka tillgängligheten och minska hinder för personer med funktionsnedsättningar, samt att främja en mångfald av kulturella uttryck och perspektiv. I projektet RIV påbörjades ett arbete kring detta som gett många nya vägar fram så att "Regional utveckling för alla" med fokus på att främja social och ekonomisk jämlikhet i regionen, blir mer konkret.

Arbetet med att höja digital kompetens för både chefer och medarbetare stärker jämställd och jämlik digitala inkluderingen utifrån flera aspekter. Utifrån att självskattning av digital kompetens genomförts före och efter lärandeinsatser har ett tydligt mönster kunna ses både för chefer och medarbetare att kvinnors digitala självförtroende varit generellt lägre än mäns inför lärandeinsatser men varit minst i paritet med mäns efter en lärandeinsats och att störst skillnad har lärande gjort för kvinnor som arbetat många år i arbetslivet. Kvinnliga ledare i ledarutveckling har också vittnat om att de i högre grad också behöver bevisa att de har den kompetens de utger sig för att ha i ett digitaliseringsarbete. Genom att utbilda grupper av chefer och medarbetare som inom organisationen bedömts riskera ett digitalt utanförskap så har man också vänt dessa risker till ett brett engagemang hos dessa grupper.

Arbetet med att involvera fler professioner i kommunernas digitaliseringsarbete i de nätverk som bedrivs har flera positiva effekter. Det har både lett till en jämnare könsfördelning i arbetet, fler perspektiv och en stärkt hållbarhet i arbetet och ett

bredare engagemang i organisationen.

I projektet DOVI kommer det bara ett samarbete med jämställhetskonsulter från byrån Vknä för att på riktigt säkerställa jämställdhet i projektets alla delar och att utveckla kompetensen att bli ännu bättre i att driva jämställdhets- och jämlikhetsfrågorna. De har lång och gedigen kunskap av att arbeta med jämställdhet inom industrin.

Genom att inkludera dessa perspektiv i arbetet med regionala utvecklingsinsatser, säkerställs att skillnader mellan grupper utjämnas i hela Västerbotten.

Region Västerbotten arbetar aktivt för att insatserna ska bidra och vara tillgängliga för alla. Mångfald och olikheter är berikande och kan tillföra nya perspektiv på arbetet.

Föregångare i omställning

Perspektiv i *Föregångare i omställning* är tydligt involverat och genomsyrar arbetet med att utveckla såväl innovationsledning som nya innovativa lösningar. Innovation och digitalisering är såväl en förutsättning som en möjliggörare om Västerbotten ska klara av att gå från att vara en linjär region till att bli en *circulär region*, där resurser används mer hållbart och återanvänds eller återvinns.

Digitalisering och användning av data är nödvändig för att kunna ställa om och använda resurser på ett effektivt sätt. Att vara föregångare i omställning innebär att verka för att den digitala transformationen ska vara socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar. Framtagandet av digitala tjänster och lösningar ska ske utifrån användarens perspektiv och på ett inkluderande sätt som erbjuder tillgänglighet, stöd och social hållbarhet. Norra Sveriges kalla klimat och rena el bidrar till en mer ekologiskt hållbar teknikutveckling, men ökad återvinning och återanvändande av teknik och nya digitala arbetsätt behöver visa vägen framåt. Även ekonomiskt behöver den digitala utvecklingen präglas av hållbarhet genom att samarbeta och samverka digitala lösningar, arbetssätt och innovationer mellan organisationer och branscher inte minst i offentlig sektor.

I den ledarutbildning som pågår inom projektet Digitala Västerbotten 2023 får deltagande chefer arbeta med en canvas där lärande och övningar från utbildningen omsätts till byggstenar för den egna verksamhetens systematiska digitaliseringsarbete. En del av detta arbete är en handlingsplan i solfjädermodell där deltagarna utifrån vision och

mål på kort och längre sikt också kan planera aktiviteter utifrån flera dimensioner i av digitaliseringsarbetet. I denna handlingsplan betonas också hållbarhetsaspekterna efter det efterfrågas att identifiera vilka sociala, ekonomiska, ekologiska vinster som ska uppnås med utvecklingsarbetet.

Information och utbildningsinsatser inom projekt för att öka den digitala mognaden och långsiktiga digitala strategier för att nå en mer hållbar produktion. Inom detta område är det viktigt att få ut kunskap om BI-system där man industriföretagen kan skapa sig en tydlig bild över sina totala flöden från produktion till såld produkt och därigenom också kunna se vinsten av att styra om tillverkning till mer hållbara och cirkulära material.

Insatserna inom området syftar till att skapa smart och hållbar utveckling som bidrar till ett cirkulärt samhälle, och arbetet sker utifrån styrkeområden där flera är ledande inom den gröna omställningen.

Agenda 2030

Regional innovationslednings och digitaliserings bidrag till Agenda 2030-målen

Region Västerbottens insatser inom prioriteringens fokusområden, innovation och digitalisering, bidrar till flera av målen i Agenda 2030 och kommer att vara en viktig del av arbetet för att uppnå en hållbar utveckling på både regional och global nivå.

Insatserna inom *mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur* har inte bara varit ledorden utan också konkreta krav i arbetet med att nå önskad förändring.

Innovation och teknologiska framsteg är nyckeln till att finna hållbara lösningar för såväl ekonomiska som miljömässiga utmaningar. På så vis blir det så tydligt att driva frågor som tågförbindelse mellan Umeå och Skellefteå i Västerbotten, för att få till infrastruktur som gör att människor på ett hållbart sätt kan röra sig mellan arbetspunkter vid kusten och arbetspendla i en framtid där man enklare ska kunna röra sig mellan båda dessa orter. Den digitala infrastrukturen bidrar till en innovativ regionförstoring, det handlar om att fortsätta prioritera digitala lösningar för industrin i omvandling oavsett var man är etablerad.

Region Västerbottens aktiva arbete med mål 9 bidrar dessutom till att skapa nya marknader och arbetstillfällen som kan bidra till en effektiv och jämlik resursanvändning. Att investera i hållbara industrier, forskning, miljövänlig teknik och innovation är alla viktiga sätt att skapa förutsättningar

för en hållbar utveckling.

Genom projekt som "Digital Västerbotten" och de olika satsningarna på nya innovationer och digitala lösningar, bidrar Region Västerbotten till flera av de globala målen, inklusive mål 9 (industri, innovation och infrastruktur) och mål 17 (partnerskap för målen). Genom att skapa en samordning av innovationsekosystemet i regionen och inkludera fler aktörer i innovationsprocessen bidrar också regionen till mål 8 (anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt) och mål 10 (minskad ojämlikhet).

När det gäller hållbarhetsmålen bidrar innovation och digitalisering till flera av dessa mål. Genom att utveckla nya lösningar och teknologier för att minska utsläppen av växthusgaser bidrar regionen till mål 13 (klimatåtgärder). Genom att använda innovativa lösningar för att öka effektiviteten och minska avfallet bidrar också regionen till mål 12 (hållbar konsumtion och produktion). Region Västerbotten också till mål 3 (hälsa och välbefinnande) genom att använda digitala lösningar för att förbättra tillgängligheten till hälso- och sjukvård.

Genom att samarbeta med andra aktörer inom och utanför regionen och utbyta information om nya trender och lösningar, bidrar Region Västerbotten till mål 17 (partnerskap för målen) genom att främja en global samverkan för att uppnå målen i Agenda 2030.

Smart specialiserings bidrag till Agenda 2030-målen

I arbetet med smart specialisering är det några av Agenda 2030-målen som står ut särskilt.

Syftet med arbetet är att på ett hållbart vis öka konkurrenskraften inom länets utpekade styrkeområden och tillväxt, vilket har en nära koppling till mål 8 om anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt. Arbetet inom smart specialisering ska bidra till att långsiktiga strukturer för S3-samarbeten kommer på plats, och aktörer inom den hållbara industrin är viktiga parter i detta samarbete. Genom samarbetet syftar Region Västerbotten till att bidra till mål 9 (hållbar industri, innovationer och infrastruktur). Särskilt fokus kommer också att ligga vid energi och livsmedel inom det arbete som redan planeras, vilket i sin tur också bidrar till både livsmedelsproducenternas tillgång till kapital och marknader och därigenom ytterligare bidrag till mål 9 respektive mål 7 som syftar till hållbar energi för alla.

I den nämnda uppbyggandet av långsiktiga strukturer kring smart specialisering är vidare mål 5

gällande jämställdhet en viktig och grundläggande del av Region Västerbottens arbete liksom mål 10 rörande en minskad ojämlikhet. Dagens företagsstödssystem och övrigt stöd har så som framkommer på annat håll i denna rapport (se exempelvis under Region Västerbottens bidrag i det stycke som rör Västerbotten - en region med platsbaserad

hållbar näringslivsutveckling), en utvecklingspotential för att nå ut bättre till kvinnor och personer med invandrarbakgrund och arbetet med smart specialisering kommer att ske med detta i åtanke för att på ett bättre sätt bidra till att alla har samma möjligheter.

Foto Jonas Westling

Västerbotten – En region med platsbaserad hållbar näringslivsutveckling

Omvärldsbevakning

Omvärldens påverkan på platsbaserad näringslivsutveckling

Både pandemin och Rysslands invasion av Ukraina har påverkat den platsbaserade näringslivsutvecklingen. En energikris har uppstått i Europa i och med en förändrad tillgång till rysk fossilgas. En tidigare ganska negativ inställning till bioenergi från EU-kommissionen har samtidigt mjukats upp något. För Sverige är detta väldigt viktigt då nästan 40% av landets energiförsörjning kommer från bioenergi, och andelen är ännu större i norra Sverige. Händelserna har även ökat fokuset på krisberedskap, livsmedelssäkerhet och ökad självförsörjning. Regeringen arbetar nu med att uppdatera den nationella livsmedelsstrategin som kommer att kompletteras med ett beredskapsperspektiv och ett ökat fokus på livsmedelsbranschens konkurrenskraft.

Den övergång till hållbarhet som sker inom norra Sveriges industri påverkar också hela regionen, och det är en snabb omvandling av samhället som påverkar både den offentliga sektorn och näringslivet. De pågående och planerade investeringarna i Västerbotten kommer att medföra ett betydande behov av nya invånare och nya arbetssätt för att möta de åtaganden som krävs för att möjliggöra de planerade förändringarna. Det gäller såväl inom industrin som för de samhällsstrukturer som behöver utvecklas.

Livsmedelsproduktion i Västerbotten

Frågan om vad som är en hållbar livsmedelsproduktion och livsmedelskonsumtion blir allt viktigare. På grund av klimatförändringarna ökar odlingssäsongen i norra Sverige vilket ger möjlighet att odla andra grödor än tidigare. Men klimatförändringarna kan också skapa problem som för mycket eller för lite nederbörd och skadeinsekter. Det traditionella jordbruket bidrar till utsläpp av växthusgaser och djurproduktionen ses som särskilt problematisk. Den svenska befolkningen får råd om minskad konsumtion av kött, både av hälso- och klimatskäl. I norra Sverige fungerar dock en stor andel av marken endast för animalieproduktion och det finns också förutsättningar för en ökning. Djurproduktionen är också viktig för den

biologiska mångfalden, framför allt skulle andelen aktiv betesmark behöva öka. Samtidigt med trenden och råden om att öka andelen växtbaserad mat finns ett ökande intresse bland allmänheten och myndigheter för lokalproducerade livsmedel. Den lokalproducerade maten i norra Sverige domineras dock av animalieproduktion vilket skapar en besvärlig målkonflikt.

Olika perspektiv på skogen

I samhället har det vidare under de senaste åren varit en intensiv och tidvis hätsk debatt om hur Sveriges skog ska skötas och förvaltas. Debatten har stått mellan att prioritera biologisk mångfald genom en skog som är vild och ursprunglig respektive skogen som en naturresurs att bruka som bidrar till välbefinnande och som också ger möjlighet att byta ut fossila material till förnybara. EU fortsätter att ta fram ett stort antal förslag på regleringar inom det skogliga området och de av EU redan beslutade lagförslagen ska implementeras i svensk lagstiftning eller tillämpas direkt. EU:s regelverk innehåller nästan alltid begränsningar av skogsbruket och krav på skogsägare och aktörer i skogens värdekedja. Ett exempel är Avskogningsförordningen som exempelvis begränsar avverkningen av skog vilket kan få stor betydelse för skogsnäringen i Västerbotten, både för skogsägare men också för industrin som är beroende av råmaterial. Det finns också en stor utmaning i hela skogens värdekedja i form av kompetensförsörjning. En ny nationell bioekonomistrategi kommer att beslutas 2024. I dagsläget är det något oklart vad den kommer att innebära konkret. Men tydligt är att bioekonomi och fortsatt skogsbruk prioriteras av både nuvarande och tidigare regeringar.

Styrande besluts påverkan på området

I omvärldsspaningen för den platsbaserade näringslivsutvecklingen är det också värt att framhålla att EU:s förordningar om hållbarhetsrapportering, som börjar gälla januari 2024 för större företag, väntas få en stor påverkan. Inte bara på de stora företagen som omfattas av lagstiftningen men också mindre företag som ofta är underleverantörer till de större. Detta är något som har påverkat Västerbottens näringsliv i viss omfattning under året men påverkan väntas bli mycket större under nästa år och de kommande åren då fler och fler omfattas av reglerna.

Det bör även framhållas att Utrikesdepartementets nya strategi för utrikeshandel, investeringar och global konkurrenskraft väntas påverka exportfrämjandet liksom investeringsfrämjandet.

Behovet av företagsstöd

Behovet av de regionala företagsstödet genom anslag 1:1 som Region Västerbotten beviljar påverkas av det svagare ekonomiska läget. Det kan innebära att företag avvaktar med att investera men också öka behovet av stöd för att företag ska ha möjlighet att genomföra nödvändiga investeringar.

Väsentliga händelser kopplat till Region Västerbotten Turisms arbete

Besöksnäringen påverkas av händelser som kriget i Ukraina, energikrisen i början av året, inflation och högre räntor, allt detta gör att priser och fasta kostnader går upp, människor har generellt sämre ekonomi och prioriterar kanske inte att resa eller turista. Andra saker som påverkar är klimatkriser i andra länder, till exempel värmeböljor i Europa kan leda till att fler väljer att semestra i Sverige, förutsatt att ekominin tillåter. Även omställningen i norr får uppmärksamhet och kan locka till besök av såväl turister som människor som vill flytta norrut. Kompetensförsörjningen är ett annat område, besöksnäringens aktörer har svårt att hitta kompetent arbetskraft och människor som kan och vill jobba inom besöksnäringen. Allt detta påverkar de insatser som Region Västerbotten Turism gör.

Region Västerbottens bidrag

Hållbar utveckling genom företagsstöd

De regionala företagsstödet genom anslag 1:1 som Region Västerbotten beviljar stärker bidrar till att starkare företag och nya livskraftiga företag. Företagsstöden hjälper både etablerade och nystartade företag att våga satsa och genomföra investeringar som annars kanske inte hade blivit av eller fördröjts. Riktade stöd mot underrepresenterade grupper (kvinnor och utomnordiskt födda) finns för att nå de som i mindre utsträckning söker och beviljas företagsstöd. Företag har även möjlighet att söka stöd för att ta in extern kompetens för att föra deras hållbarhetsarbete vidare.

Under 2023 har de regionala företagsstöden förstärkts med ett EU-ramprojekt vilket ger ökade möjligheter att stötta företagen i Västerbotten under åren 2023-2025 med 75 mnkr.

Starkt näringslivsfrämjande genom övergripande samlande strukturer

Region Västerbotten är aktiva för att stärka kapaciteten för näringslivsfrämjande genom att samla

aktörer samt ytterligare utveckla strukturer för samverkan och samhandling, vilket knyter an till delprioritering 2:1, och det är tydligt att samverkan är en framgångsfaktor för att nå resultat och bidra till regionens mål.

Under året har Region Västerbotten arrangerat återkommande träffar med kommunernas näringslivsfunktioner. Dessa har skett både digitalt och genom fysiska sammankomster, och syftet är att belysa aktuella frågor inom näringslivsområdet tillsammans samt att ge tillfälle att lära av varandra och utbyta erfarenheter. Temat för en tvådagars sammankomst var exempelvis attraktion, med en workshop om kommunikation och samarbete mellan kommuner och region samt hur det går att lyfta samarbetet till en ny nivå. Business Sweden medverkade med information om vilket stöd kommunerna kan få för att stötta näringslivet i frågor rörande export och internationalisering.

Inom ramen för projektet Hållbar regional utveckling har Region Västerbotten tagit fram en rapport om förutsättningarna för kvinnligt företagande i Vilhelmina, tillsammans med Vilhelmina kommun och representanter från organisationsutvecklarna Vkna. Denna rapportens syfte är att belysa de särskilda förutsättningar som finns för kvinnors företagande på landsbygder för att kunna arbeta med rätt verktyg för att öka kvinnors möjligheter och belysa de strukturella utmaningar som finns.

Tillsammans med andra aktörer har Region Västerbotten också verkat för att främja den sociala hållbarheten inom näringslivsutveckling genom att sprida kunskap om samhällsentreprenörskap, stödja och undersöka hur kommunernas arbete med den sociala ekonomin kan utvecklas och att arbeta med att lyfta frågan om hur man som ett etablerat företag kan arbeta med sociala frågor.

Stark samverkan leder till nya innovationsmiljöer inom livsmedelssektorn

Med koppling till såväl delprioritering 1:1 som 2:1 går det att konstatera att det saknas starka innovationsmiljöer inom livsmedelssektorn i Västerbotten. Region Västerbotten arbetar därför med denna fråga på olika vis. Dels finansierar och deltar Region Västerbotten i arbetet med den förstudie som genomförs av RISE med syfte att skapa en plattform för livsmedelsinnovation i Västerbotten (se insatser i länet). Dels har Region Västerbotten inlett ett samarbete med South West Finland för att pröva och utarbeta en metod knuten till S3, som fokuserar och utgår från livsmedel som testområde, men som utöver regionerna själva även inkluderar företag och forsknings- och utvecklings-

aktörer i regionen som målgrupp. Mer information om detta arbete går även att läsa under Västerbotten – En nytänkande och smart region. Ett samarbete är även inlett med Umeå Universitet, institutionen för kost- och måltidsvetenskap, som handlar om att utveckla framtidens hållbara livsmedelssystem. Det förväntade resultatet är en stärkt innovationskraft och stärkt innovationskraft hos de livsmedelsproducerande företagen.

Region Västerbotten har under hösten 2023 även med koppling till delprioritering 2:2 stärkt sitt samarbete med kommunerna i Västerbotten genom ett samarbete med syfte att stärka livsmedelsföretagen. Genom kommunernas näringslivskontor ska i princip alla företag i livsmedelssektorn nås och ges stödande insatser.

Skogens betydelse

Region Västerbotten ser skogen, skogsbruket och skogsindustri som viktig för Västerbottens välbefinnande och utveckling. Region Västerbotten arbetar därför aktivt inom delprioritering 2:1 tillsammans med länsstyrelsen i Västerbotten och Skogsstyrelsen med det regionala skogsprogrammet som samlar skogliga intressenter i Västerbotten.

Mycket av den lagstiftning som kommer från EU går dock ut på att lägga begränsningar på skogsbruk och användning av biomaterial från skogen. Tillsammans med övriga norrlandslän bedriver därmed Region Västerbotten, med koppling till delprioritering 2:2, en intensiv bevakning av EU:s skogspolitik. Detta sker i första hand genom samarbetet Europaforum Norra Sverige (EFNS) där Region Västerbotten tillsammans med övriga läningar fram politiskt fastställda positioner kring utvecklingen av skogsnäringen, skogspolitiken och kring enskilda lagförslag. Under 2023 har två politiskt beslutade positioner lags fram rörande skogsövervakning och markhälsa, vilka även har kommunicerats med beslutsfattare i både Sverige och inom EU. Syftet med positionerna är att föra fram norra Sveriges hållning i skogliga frågor. Positionerna ger också tjänstemän och politiker mandat att i sina dagliga kontakter kommunicera norra Sveriges hållning, och stärker på så vis Region Västerbottens vidare arbete genom samarbetet med de övriga länen.

Region Västerbotten finansierar tillsammans med Region Norrbotten också en särskild resurs i form av en tjänsteperson med placering på North Sweden European Office som arbetar med att träffa nyckelpersoner på EU-nivån. Region Västerbotten samarbetar också med övriga nordiska länder samt regioner i Europa kring skogliga frågor. Flera av de

föreslagna lagförslagen från EU har ändrats i en för Västerbotten mer positiv riktning och norra Sveriges aktiva arbete kan ha bidragit till detta.

Stärkt exportfrämjande arbete

I arbetet med exportfrämjandet har Västerbottens aktörer identifierat att det största upplevda hindret för export är kopplat till självförtroende. Därför har Region Västerbotten tillsammans med aktörerna under andra halvan av året arbetat fram ett koncept för filmer för att inspirera företag till att starta eller öka sin export. Samtidigt ska filmerna visa en bild av vad Västerbottens företag gör för att stärka bilden av Västerbotten som en föregångare i omställningen. I samband med marknadsföringen av Västerbotten som en föregångare i omställningen och en bra plats att leva och verka har även en landningssida för att visa detta lanserats (investerbotten.se). På denna kommer Region Västerbotten tillsammans med övriga aktuella aktörer fylla exportsidan med innehåll riktat till företag i Västerbotten, för att de ska få rätt stöd i sin exportsatsning. Under året har Region Västerbotten vidare tillsammans med Business Sweden genomfört en kompetenshöjande insats för kommunerna i Region 10 för att de ska få kunskap om hur man arbetar med marknadsföring av siter och etableringserbjudanden, och det står klart att det finns ett behov av ett fördjupat stöd även i framtiden.

Genom att Region Västerbotten samlar det exportfrämjande systemet och leder det strategiska arbetet som en del av delprioritering 2:1 stärks företags möjligheter till export, vilket är en viktig möjlighet till tillväxt för Västerbottens företag. Det exportfrämjande systemet innehåller allt från rådgivningsaktörer till rena finansiärer, och alla aktörer som arbetar med att stödja en ökad export ingår i systemet. I Västerbotten är kärnan Almi, Business Sweden, Exportkreditnämnden, Enterprise Europe Network, Västerbottens handelskammare och Region Västerbotten, men andra aktörer som destinationsbolag, science parks, banker och näringslivskontor har också viktiga roller att spela. I arbetet inom detta område har Region Västerbotten också kontakt med nationella aktörer och andra regionalt utvecklingsansvariga för att stärka hela det svenska systemet. Inom arbetet med exportfrämjandet ligger fokus på att utveckla hållbarhetsarbetet hos exporterande företag, öka andelen av företag med hållbara lösningars exportgrad, arbeta med strukturer för exportfrämjandet nationellt och regionalt för att stärka Västerbottens exportkapacitet. Under året har arbetet inkluderat gemensamma företagsrådgivningar och företagsbesök samt gemensamma kunskapshöjande insat-

ser riktade till företag.

I slutet av året har Region Västerbotten även tagit fram en exportvärdes- och näringslivsanalys som har två syften. För det första visar den på de värden som skapas av företag och särskilt exportande företag. För det andra undersöks var fokus behöver läggas under kommande år för att få en hållbar utveckling av näringslivet i länet. Analysen kommer att ha indikatorer som gör det möjligt att analysera resultatet hur ett jämförbart och jämlikhetsperspektiv samt göra jämförelser mellan kommuner och branscher.

Region Västerbotten som brygga i investerings- och etableringsfrämjandet

I syfte att främja växande, starkare företag och nya livskraftiga, inklusive att attrahera etableringar till Västerbotten utifrån regionens möjligheter för platsbaserad näringslivsutveckling, vilket rymms inom delprioritering 2:2, har Region Västerbotten under året arbetat med att stärka kommunernas investerings- och etableringsfrämjande genom att ge kommunerna verktyg för hur man kan arbeta med erbjudanden, prioriteringar och underlag. En grundlig behovsanalys har också genomförts särskilt hos länets mindre kommuner, för att kunna stärka arbetet på bästa sätt i framtiden.

I detta arbete fungerar Region Västerbotten som en brygga mellan kommunerna och Business Sweden, liksom mellan kommunerna och investerare. Region Västerbotten omvärldsbevakar för att sprida möjligheter till kommuner och marknadsför Västerbotten utåt som en föregångare i omställningen och ett hållbart alternativ för stora investeringar som vill bidra till den gröna omställningen. Under året har kapaciteten hos Region Västerbotten att utföra detta viktiga arbete varit lägre än efterfrågan från både kommuner och investerare, och här finns både ett stort behov och många utvecklingsmöjligheter.

Strategiskt viktiga händelser kopplat till Region Västerbotten Turisms arbete

Uppstart av projektet Västerbotten Sweden, som också är en långsiktig satsning som ska fortsätta efter projektiden.

Samverkan gällande bilden av Västerbotten och platsutveckling, tillsammans med relevanta aktörer både inom och utanför besöksnäringen.

Uppstart och fördjupning av samverkansaktörer inom framför allt DMO (destination management organisation)-gruppen, rådgivarteamet, hållbarhetsteamet, referensgrupper och styrgrupper.

Samverkansgrupp för hållbara transporter, inklusive transfer och direktflyg, för att hitta möjligheter genom att arbeta tillsammans.

Fördjupning av kompetensinsatser till företag, kommuner och DMOs.

Konceptutveckling av Västerbotten Experience, en metod för hållbar besöksnäring som Region Västerbotten Turism har utvecklat sedan 2015. Västerbotten är det enda länet som arbetar på bredden med hållbarhet på detta sätt och idag är över 100 turismföretag med, 10 av 15 kommuner och alla tre destinationsbolag.

Uppdrag av Visit Sweden att inspirera andra regioner och destinationer inom hållbar besöksnäring inför den årliga kongressen som Global Sustainable Tourism Council planerar i Sverige i april 2024.

Resultaten är över förväntan och det finns en ökad förmåga hos målgrupperna och en högre vilja till samverkan.

Samverkan

Samverkan Företagsstöd

Region Västerbotten har gott samarbete med kommunernas näringslivsfunktioner när det gäller de regionala företagsstöden genom anslag 1:1. I samverkan hålls informationsträffar och besök hos företag i länets kommuner för att sprida information om de möjligheter som företagsstöd ger. Även inkubatorer och andra företagsfrämjare är goda samverkanspartners, till exempel Almi Nord som Region Västerbotten samverkar med avseende företags hållbarhetsarbete.

Livsmedel ur ett Västerbottensperspektiv

Mer mat från Västerbotten är namnet på den regionala livsmedelsstrategin. Strategin är framtagen i ett partnerskap bestående av Region Västerbotten, Länsstyrelsen Västerbotten och LRF Västerbotten, där Region Västerbotten är huvudman. Arbetet har en styrgrupp bestående av Regionala utvecklingsnämndens ordförande, landshövdingen och ordförande i LRF. Därtill finns en arbetsgrupp med representanter för de tre organisationerna. Under året har arbetsgruppen arbetat med metoder för uppföljning av strategin. Inom ramarna för arbetet kring livsmedelssektorn har Region Västerbotten också under 2023 påbörjat ett arbete med att skapa indikatorer och följa upp målen i den regionala livsmedelsstrategin.

I syfte att samla synergier mellan olika aktörer och deras insatser samlar Region Västerbotten också de aktörer inom livsmedelssektorn som driver olika typer av offentligt finansierade utvecklingsprojekt i nätverket Mat i Fokus. Positivt är att detta nätverk utökats med fler medlemmar under det gångna året 2023. Region Västerbotten planerar också att årligen skapa en större mötesplats för hela livsmedelsbranschen, med start i februari 2024. Region Västerbotten driver dessutom tillsammans med nio av länets kommuner ett utvecklingsarbete inom livsmedelssektorn i projektform, som syftar till att stärka livsmedelsnäringen i Västerbotten och att följa upp målen i den regionala livsmedelsstrategin.

På nationell nivå driver Tillväxtverket ett nätverk för de regionala aktörer, länsstyrelser och regioner som arbetar med regionala livsmedelsstrategier och utveckling av livsmedelsnäringen. Nätverket är nystartat 2023 och är under uppbyggnad. Region Västerbotten deltar och arbetar aktivt i fokusområdet data och analys. Även Jordbruksverket driver ett nätverk, med fokus på livsmedelskluster i Sverige. Syftet med nätverket är att utbyta erfarenheter och lära av varandra och från Västerbotten deltar Region Västerbotten och Umeå kommun i nätverket.

Skogspolitiken

EFNS har under senare år och även det gångna årets storsatsat på att bevaka skogspolitiken. Framgångsfaktorer är att de fyra nordliga länen samarbetar med varandra i skogsfrågor och att Region Västerbotten även samarbetar med de nordiska länderna och även andra regioner. En utmaning är att ordna fortsatt finansiering för den extra resurs i Bryssel som Region Västerbotten har haft stor nytta av de senaste åren. En annan utmaning är att det händer så enormt mycket inom EU:s skogliga politik att det är svårt att hinna med.

Västerbottens skogsprogram, som Region Västerbotten är en aktiv del av, har haft en stabil verksamhet under fem år. Programmet samlar skogsägare och skogsnäring men också akademi och intressenter inom besöksnäring, rennäring, jakt och friluftsliv för att diskutera både gemensamma intressen och intressekonflikter. Genom skogsprogrammet drivs också olika utvecklingsprojekt, exempelvis ett startat ungdomsråd med syfte att öka ungdomars kunskap och intresse för skogen. Önskvärt resultat med skogsprogrammet är goda relationer mellan de olika skogliga intressena och en större förståelse för olika behov och perspektiv, men även att hitta gemensamma intressen att driva utveckling inom (exempelvis ungdomsråd).

Dock har den statliga finansieringen upphört. Detta har lett till ett beslut att undersöka möjligheterna att slå samman skogsprogrammen i de fyra nordligaste länen. Framgångsfaktorer för skogsprogrammet är att det funnits en stabil samordning, sekretariat och styrgrupp under alla fem år som skogsprogrammet funnits med ett mycket gott och förtroendefullt samarbete. Utmaningarna handlar främst om finansiering och så klart om svårigheten att balansera de olika intressekonflikterna i skogen.

Noteras bör även att regionerna hösten 2023, genom den regionala utvecklingsdirektören i region Uppsala, har tecknat avtal med Skogsstyrelsen. Syftet med avtalet är att öka samverkan mellan regionerna och Skogsstyrelsen när det gäller frågor som rör regional utveckling.

Bioekonomisk samverkan

Nätverket Bioekonomi - Regioner i samverkan har under det senaste året stärkt sin position och skapat relationer med både departement och näringsföreträdare. Region Västerbotten ingår som en aktiv part i detta nätverk tillsammans med 19 andra svenska regioner, och samarbetet mellan regionerna är en framgångsfaktor liksom samarbetet med BioFuel Region som faciliteter nätverket. Genom bioekonominätverket har Region Västerbotten fått tillfälle att möta utredarna för den nya nationella bioekonomistategin vid flertalet tillfällen, och har lämnat både muntliga och skriftliga inspel till denna. Ett beslut har också fattats efter en längre dialog med konsortiet Bioimpact, och som resultat går Region Västerbotten tillsammans med de övriga regionerna in som aktiv part i deras innovationssatsning.

Region Västerbotten är även aktiva i nätverket North Sweden Cleantech som arbetar för att stödja företag och satsningar som faller inom ramen för cleantech, alltså satsningar som bidrar till en bättre miljö och ökad ekologisk hållbarhet.

Övriga samarbeten som stärker den platsbaserade näringslivsutvecklingen

Region Västerbotten bidrar och har ett nära samarbete med de nätverk som drivs inom ramen för Region 10, som är en sammanslutning av åtta kommuner i Västerbottens inland samt två kommuner i Norrbottens inland. Inom detta står samarbete kring vidare samverkan och landsbygdsfrågor högt på agendan, och det finns ett bra erfarenhetsutbyte och kunskapshöjande insatser inom en rad ämnen så som till exempel energi, export och kompetensförsörjning.

Region Västerbotten deltar aktivt i 4K, ett nätverk

som Sparbanksstiftelsen och Länsstyrelsen Västerbotten initierat, som syftar till att accelerera kvinnligt företagande. Region Västerbotten deltar även aktivt och följer utvecklingen i de nätverk som Business Sweden driver kring investeringsfrämjandet. Under året har Region Västerbotten även deltagit i det nätverk som finns specifikt kopplat till batterivärdekedjan eftersom det är ett område där det finns ett stort intresse av att etablera sig i Västerbotten från företag från ett flertal länder.

Region Västerbotten har även deltagit i läroprojektet Näringslivets gröna omställning som drivs av Reglab, ett forum för lärande om regional utveckling där regioner, myndigheter, forskare och andra möts för ett ökat lärande, erfarenhetsutbyte och nätverkande. I just detta läroprojekt har Region Västerbotten tillsammans med andra regioner och myndigheter diskuterat och utbytt erfarenheter för att reda i frågan vilken roll regionerna har och borde ha i den gröna och digitala omställning som nu sker i Europa och världen. Det har förutom till samarbeten mellan regionerna till en omvärldsbevakning och inspiration i hur Region Västerbotten kan stötta näringsliv, offentlig sektor och andra aktörer för att bidra till omställningen.

Samverkansytor för Region Västerbotten Turism
Här finns framför allt samverkansytor i olika team både inom och utanför Region Västerbottens organisation. För besöksnäringens del är de viktigaste ytorna dem för destinationsledarna och för projektgruppen i Västerbotten Sweden. Sen finns även rådgivarteamet för Västerbotten Experience, hållbarhetsteamet för kommunerna och samverkansgruppen för platsutveckling med representanter från RV och externa organisationer. Ytorna har utvecklats genom ökad samsyn, högre kompetens, tydligare riktning och gemensamma mål. RVT samordnar samtliga grupperingar. Framgångsfaktorer är framför allt tydlighet och en vilja att tillhöra, och utmaningar handlar framför allt om tid och ibland finansiering. Än finns dessutom viss tendens till att tänka den egna geografien i första hand och den större bilden blir sekundär, men genom gemensamma målbilder underlättas samverkan.

Ett urval av insatser i länet

Företagsstöd i länet

Företagsstöd beviljas i alla länets kommuner. Inom stöd till kommersiell service har projektet "Stärkt kapacitet för kommersiell service i Västerbotten" startats upp under 2023. Inom projektet ska ett nytt serviceprogram tas fram och möjlighet ges att

arbeta mer aktivt med servicefrågorna.

Insatser inom livsmedel och kvinnligt företagande

RISE undersöker, inom en förstudie som finansierats av Region Västerbotten, möjligheterna att skapa en plattform för livsmedelsinnovation i Västerbotten. Målgruppen är företag, aktörer inom akademien, stödsystemet inom livsmedel men också myndigheter. Förstudien ska presenteras i form av en rapport i december 2023. Det övergripande målet är att stärka livsmedelsnäringen i Västerbotten och bidra till fler jobb och ökad självförsörjningsgrad.

4K, ett nätverk som sparbanksstiftelsen och länsstyrelsen initierat, som syftar till att accelerera kvinnligt företagande är av stor vikt för området inom Västerbotten.

Insatser i länet som haft särskilt betydelse för besöksnäringen

Uppstart av projektet Västerbotten Sweden, projektägare Gold of Lapland

Syfte: skapa samverkansplattform för export och marknadsföring.

Målgrupp: turismföretag i regionen och DMOs.
Prestationer: projektaktiviteter mot valda målgrupper.

Utfall: kompetenshöjning hos deltagande företag.
Förväntade eller uppnådda samhällseffekter: ökad kännedom om resmålet Västerbotten vilket kan leda till fler och bättre affärer för besöksnäringens aktörer.

Sammanhållen region

Sammanhållen region genom företagsstöd

Företagsstöd genom anslag 1:1 och beviljat EURamprojekt stöttar företag över hela länet men prioriterar inlandskommunerna där företag ofta har svårare att finansiera sina investeringar än i länets andra delar. Insatser inom kommersiell service finns för att dagligvarubutiker och i vissa fall drivmedelsanläggningar i serviceglesa områden ska ges bättre förutsättningar.

Insatser inom skog och livsmedel

Förutsättningarna i Västerbotten varierar starkt mellan olika delar av länet. Majoriteten av befolkningen bor vid kusten och där finns också stora arbetsgivare och servicecentra medan inlandskommunerna är mer glest befolkade och där finns en mer begränsad tillgång till service. I kusten finns merparten av jordbruksmarken medan stora

skogs- och fjällområden breder ut sig i inlandet. Att bidra till näringslivets utveckling i hela länet med sina varierade förutsättningar är därför en särskild utmaning. Skogen är en av Västerbottens viktigaste naturresurser som skapar inkomster och arbetstillfällena i länet och Region Västerbotten arbetar aktivt på både regionalt och nationellt samt på EU-arenan för att bevaka att det skapas goda förutsättningar för utveckling i skogens hela värdekedja. Den regionala livsmedelsstrategin identifierar både utvecklingsmöjligheter och utmaningar att övervinna, och Region Västerbotten arbetar på olika sätt för att bidra till en ökad livsmedelsproduktion. Region Västerbottens insatser inom investerings- och exportfrämjandet lägger stort fokus på att stärka näringslivet i de kommuner som inte har resurserna eller kapacitet för att driva detta arbete själva.

Besöksnäringen

Besöksnäringen är till sin natur sådan att upplevelser inte kan flyttas utan är platsbaserad utifrån den plats där exempelvis en aktivitet eller restaurang befinner sig, och när upplevelser utvecklas bidrar det till att stadens, landsbygdens och glesbygdens utbud förbättras. Det besöksnäringen i Västerbotten bidrar till genom alla utvecklingsinsatser och marknadsföringsinsatser som sker, enskilt och tillsammans, bidrar till att Västerbotten som plats blir mer attraktiv, intressant och sammanhållen som region för såväl besökare som för boende, inflyttare och investerare. Idag ses besöksnäringen allt mer som en viktig del i samhällsomvandlingen och som en bidragare till attraktiva regioner, och här är det flera aktörer i Västerbotten som jobbar tillsammans för att stärka bilden av Västerbotten.

Jämlik och jämställd inkludering

Jämlik och jämställd inkludering avseende företagsstöd

Inom de regionala företagsstöden genom anslag 1:1 finns särskilda stöd riktade mot kvinnor och utomnordiskt födda eftersom dessa grupper är underrepresenterade när det gäller att söka och få företagsstöd. Företag som har mer än tio anställda får stöd för att ta in extern kompetens för att göra en genomlysning av sitt arbete med aktiva åtgärder mot diskriminering.

Insatser inom kvinnligt företagande

Region Västerbotten deltar aktivt i arbetet med att främja kvinnligt företagande. Det genomsyrar naturligt arbetet i plattformen 4K som fokuserar på att accelerera företags som ägs och drivs av kvinnor. Detta är ett område som behöver utvecklas.

Många aktörer har ett fokus på jämställd och jämlikhet men det finns inte alltid verktyg eller nätverk för att insatser ska synkroniseras med varandra. Här ser de företagsfrämjande aktörerna att Region Västerbotten skulle kunna spela en viktig roll genom att samla de företagsfrämjande aktörerna för att diskutera viktiga övergripande frågor som jämlikhet och jämställdhet samt hur arbetet med hänsyn till hållbarhet kan ske på ett bra sätt.

Besöksnäringen

Besöksnäringen ses ofta som en jämställd och inkluderande näring eftersom den i stor utsträckning består av företagsledare som är par eller kvinnor, och många med utländsk bakgrund jobbar inom besöksnäringen likaväl som att näringen attraherar och möjliggör arbete för unga. Detta bidrar till att skillnader mellan grupper utjämnas för en jämställd och inkluderande utveckling.

Föregångare i omställning

Hållbarhet i företagsstöd

Företag som söker regionala företagsstöd får redovisa hur de arbetar med hållbarhet. Vid behov får de i samband med att de erhåller stöd göra en genomlysning av sitt aktiva arbete mot diskriminering eller genomgå Almis framtidsdialog för att ta steg framåt i sitt hållbarhetsarbete. De företag som vill ta ett steg längre kan även söka en Hållbarhetscheck och ta in extern kompetens för att jobba vidare med frågorna. En särskild prioritering för investeringar som bidrar till att ställa om Västerbotten till en cirkulär plats finns även om dessa typer av investeringar inte är vanligt förekommande bland stödansökningarna.

Insatser inom exportsamverkan

Inom arbetet med Regional exportsamverkan ligger fokus på att stödja företag som bidrar till någon av Agenda 2030 målen. Detta för att stärka Västerbottens ställning som en föregångare i omställningen.

Besöksnäringen

Besöksnäringen har i stor utsträckning naturen och naturresurser som sin främsta råvara, och har därför ett inneboende intresse för hållbar utveckling. I Västerbotten har det sedan 2015 arbetat strategiskt, systematiskt och inkluderande med utveckling av metod Västerbotten Experience: Metoden bygger på Global Sustainable Tourism Councils kriterier för hållbar turism, som är framtagna som en global standard för hållbar turism, och på de Globala målen. Region Västerbotten Turism har utvecklat en metod som hjälper företag, destinationer och kommuner att arbeta mer

hållbart och har dessutom utbildat partners i Västerbotten i metoden, så den är numera det gemensamma arbetet för en mer hållbar besöksnäring. Metoden har väckt intresse hos både andra regioner och nationellt, och Västerbotten används nu som gott exempel för arbete med hållbar turism. Detta bidrar till att länet blir en föregångare i omställningen till ett cirkulärt samhälle med beredskap för klimat- och miljöförändringar.

Agenda 2030

Företagsstödens koppling till Agenda 2030

Företag som söker regionala företagsstöd uppmanas att svara på frågor om hållbarhet samt vid behov arbeta vidare med dessa frågor för att få stöd. Detta gör att de förhoppningsvis på ett bättre sätt uppmärksammar och arbetar vidare med hållbarhetsfrågor och därmed bidrar till målen i Agenda 2030.

Internationalisering, export och investeringsfrämjande

Överallt i samhället finns behov av att jobba för en ökad jämställdhet (mål 5), och internationaliseringsfrämjandet är inget undantag. I arbetet med både näringslivs- och investeringsfrämjandet undersöks hur systemet ser ut ur ett jämställdhetsperspektiv genom bland annat könsuppdelad statistik. Jämställdhet är en viktig fråga när det kommer till den sociala aspekten av hållbarhet och ligger i fokus när i tillsammans med andra aktörer utformar stödsatser riktade till företag. Ur ett internationaliseringsperspektiv är Sveriges arbete med jämställdhet något som bör spridas till andra samtidigt som det finns en öppenhet för att lära av andra.

Det övergripande målet med export och investeringsfrämjandet är vidare att genom internationalisering accelerera arbetet med att uppnå de hållbarhetsmål som finns i Agenda 2030. I samarbete med andra aktörer, eget arbete och genom nätverk stärks företagens ekologiska, ekonomiska och sociala hållbarhet. Genom att arbeta med social hållbarhet och att se till att Region Västerbottens aktivitet ritar sig till en mångfald av människor bidrar arbetet till mål 8 rörande anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt. Insatser bidrar också till att långsiktiga strukturer för innovation kommer på plats, och därigenom bidrar till mål 9 för hållbar industri, innovationer och infrastruktur. Målet är att genom en ökad internationell samverkan (både genom affärer, projekt och investeringar) kan aktörer i Västerbotten ta till sig mer kunskap och göra större språng mot en hållbar utveckling.

ing.

Genom att utforma aktiviteter som vänder sig till fler aktörer än de som vanligtvis nås av internationaliseringsinsatser bidrar Region Västerbottens arbete till en minskad ojämlikhet (mål 10). Inom internationaliseringsfrämjandet är en mångfald av perspektiv utifrån mångfald, jämställdhet och olika bakgrund en viktig framgångsfaktor och något som aktivt lyfts fram och stärks. I arbetet med internationalisering riktar Region Västerbotten sig också till aktörer i hela Västerbotten, från fjäll till kust och värdesätter arbete med diversitet, mångfald och jämställdhet utifrån kunskapen att organisationer och företag mår bra och ökar sin lönsamhet med blandade kulturer - särskilt när det kommer till att samverka internationellt. Genom att Region Västerbotten verkar för att stödsystem och dess strukturer ska beakta lokala behov och visa på hur behov och möjligheter skiljer sig mellan kust/stad och inland/glesbygd bedöms arbetet ge en positiv påverkan på mål 10.

I arbetet med både investerings- och exportfrämjandet har Region Västerbotten under året tillsammans med samarbetspartners lagt extra fokus på att stödja företag som arbetar med produkter och lösningar som bidrar till de globala målen och som utmärker sig på något sätt då det gäller hållbar konsumtion och produktion (mål 12).

Genom att främja export och en internationell marknad bidrar Region Västerbotten till en positiv effekt för miljön i ett globalt perspektiv då länets näringsliv är mer hållbar än näringslivet i många andra länder, samt att Västerbotten i många fall har kommit längre i arbetet för jämlikhet och jämställdhet. Dessa globala partnerskap kan påverka omvärlden på ett positivt sätt utifrån de tre hållbarhetsaspekterna. Genom samverkan med kommunerna, upprättade av nätverk mellan aktörer och ett fokus på ökad internationalisering med fokus på hållbarhet bidrar Region Västerbottens till en positiv påverkan på mål 17 eftersom samverkan och nätverkandet skapar och uppmuntrar till effektiva partnerskap.

Energi

Det är en tid där det finns stor osäkerhet på energimarknaden och tillgången till el inte längre är lika självklar som för några år sedan, ens i norra Sverige. Ett sätt att komma till bukt med den stora osäkerheten på energimarknaden och att sikta på mål 7, hållbar energi för alla, är att sikta in sig på möjligheterna till fortsatt användning av bioenergi och även satsa på förnybar energi som tex vind, våg och solkraft och att arbeta med energieffekti-

visering. Energifrågan är nära kopplad till etablerings- och investeringsfrämjandet och är en fråga som ägnas extra fokus i Västerbotten genom den framtagna energiagendan, initierande av nätverk för energi samt vätgas samt en ambition att arbeta med energi som ett smart specialiseringsområde. Vidare sker ett arbete för att byta ut fossila material och energislag mot förnybara och biobaserade alternativ.

Livsmedel

Även om Västerbotten och Sverige är väl försökade när det kommer till svält bidrar det ovan redovisade arbetet kring en ökad livsmedelsproduktion i Västerbotten till mål 2 i Agenda 2030 (ingen hunger) och minskar inte bra sårbarheten vid kriser utan ökar även ansvarstagandet för egen livsmedelsförsörjning, samt bidrar till nationell och global livsmedelsförsörjning. Det behövs förhållandevis lite bekämpningsmedel för att producera mat i Västerbotten, och med en ökad produktion av livsmedel i länet minskar därmed den totala mängden använda skadliga kemikalier liksom mängden utsläpp till följd av importerade livsmedel. I svensk djuruppfödning är det vidare förbjudet att använda antibiotika i förebyggande syfte, vilket gör att svensk djuruppfödning inte bidrar till antibiotikaresistens. Allt detta bidrar till mål 3, god hälsa och välbefinnande, liksom till en hållbar konsumtion och produktion i enlighet med mål 12. Därutöver bidrar de planerade insatserna inom det pågående arbetet till mål 8 rörande anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt genom att öka konkurrenskraften och tillväxten inom livsmedelssektorn på ett hållbart vis.

Ökad livsmedelsproduktion i Västerbotten bidrar

till hållbara städer och samhällen (mål 11) samt ett samspel mellan dessa. Den lokala livsmedelsproduktionen behövs även för att bevara viktiga natur- och kulturmiljöer, vilket även tolkas vara en del av den avsedda hållbarheten i målet. Idag är flera arter som är beroende av det uppbrutna jordbrukslandskapet hotade och även kulturlandskapet med öppna fält, gårdar och lador minskar. Det arbete som sker för ökad lokal livsmedelsproduktion syftar till att motverka trenden av jordbruk och stärka ekosystem och biologisk mångfald (mål 15).

Skog

Det bör även noteras att det görs särskilda insatser som handlar om en utvecklad skogsbransch med högre förädlingsvärden och en smart cirkulär ekonomi, som därigenom syftar till att bidra till mål 9 rörande hållbar industri, innovationer och infrastruktur. Insatserna i Skogsprogram Västerbotten handlar också mycket om hur skogsbruket kan ske med hänsyn till ekosystem och biologisk mångfald (mål 15).

Besöksnäringens bidrag

Besöksnäringens insatser bidrar till målen i Agenda 2030 genom att alla utvecklingsinsatser som genomförs inom metoden Västerbotten Experience hos företag, destinationer och kommuner är kopplade till en analysmall baserad på Global Sustainable Tourism Councils kriterier för hållbar turism, vilka i sin tur alla är kopplade till de globala målen.

Foto Klas Sjöberg

Västerbotten – En nära tillgänglig region

Omvärldsbevakning

Trender som påverkar digital infrastruktur

Världsläget påverkar i hög grad den digitala infrastrukturen i regionen. Det finns ett ökat hot när det gäller säkerhetsincidenter. Det ställs ökade krav på tekniska och organisatoriska åtgärder för att minska risken för incidenter. Den digitala infrastrukturen behöver också bli mer hållbar när det gäller bland annat minskad energiförbrukning, hur de tillverkas och vilka material som används till infrastrukturen, som exempelvis optofiber, kanalisation och utrustning.

Trender som påverkar transportsystemet

I norra Sverige pågår en omfattande nyindustrialisering kopplad till fossilfri produktion och elektrifiering såsom batterier och fossilfritt stål. Omställningen är av historiskt stor omfattning och skapar stora utmaningar i transportsystemet när transportarbetet på väg- och järnväg ökar kraftigt och kapaciteten för exempelvis järnvägen slår i taket. Glädjande nog stannar inte den positiva utvecklingen vid de större etableringarna utan det pågår uppstarter och expansion av företag runt om i hela Västerbotten.

Transporter av gods och är grundläggande för många företag som redan idag har en utmaning med ett transportsystem som inte möter behoven på grund av stora brister i kapacitet, robusthet och redundans. Tiden är också en faktor som är en stor utmaning. Planeringsprocesserna för infrastruktur tar tid och de nya etableringarna är något som sker nu. Näringslivets satsningar innebär också att det behöver bli fler invånare i Västerbotten för att klara kompetensförsörjningen i de nya företagen som växer fram vilket medför behov av investeringar i kommunal, regional och statlig infrastruktur, samhällsservice, bostäder, skolor med mera.

Det försämrade geopolitiska klimatet med ökande instabilitet påverkar behovet av infrastruktur i allra högsta grad. Rysslands invasion av Ukraina förändrar den europeiska säkerhetsordningen i grunden och har med all tydlighet visat att transportsystemet är sårbart och måste bli bättre rustat för att klara höga belastningar orsakade av av oväntade händelser. Ett tydligt exempel på detta är att kriget medfört att gränsen mellan Finland och Ryssland stängts under en period. Trappas konflikten upp

ytterligare riskerar Östersjön att stängas av helt. Detta gör att det öst-västliga stråken som binder samman Finland, Sverige och Norge och ger tillgång till de norska hamnarna för in- och utförsel av varor och förnödenheter ökar i betydelse. Det nya geopolitiska läget och de alltmer överlappande medlemskapen i EU och Nato föranleder ett behov av en fördjupning av samarbetet mellan de nordiska länderna där ett tydligt exempel är att Finland driver på för en fast förbindelse mellan Vasa och Umeå för att säkra de västliga flödena.

Till direkta konsekvenser av klimatförändringar och ökad global medeltemperatur hör höjd havsnivå, extremväder, påverkan på jordbruket, bränder, vattenbrist, översvämningar etc. Detta innebär stora påfrestningar på infrastrukturen i såväl stort som smått. Slitlagren påverkas och gör dåliga vägbananor än sämre och det finns exempel på omfattande skador till följd av jordskred på väg- och järnvägsinfrastruktur till följd av att marken undermineras av nederbörd. Påverkan utanför länet påverkar även länets person- och godstransporter då hela systemet ofta påverkas även vid enskilda händelser.

Effekterna av kraftigt stigande energipriser och hög inflation tillsammans med det skakiga världsläget medför att kostnaderna för infrastruktursatsningar ökat markant till följd av dyrare materialkostnader och i vissa fall brist på komponenter. Kostnadsutvecklingen för infrastrukturåtgärder har senaste året ökat på ett oroväckande sätt och innebär en risk för förskjutningar av viktiga infrastrukturprojekt då investeringsmedlen inte räcker till för att täcka fördyringarna. Underhållsskulden på länets vägnät är stor och förutspås öka kommande år. Detta riskerar att påverka såväl näringslivet som medborgarnas möjlighet att bo och verka i hela länet.

Trender som påverkar kollektivtrafiken

Det allmänna kostnadsökningarna i samhället påverkar även på ett avgörande sätt kollektivtrafikens kostnadsutveckling. Kostnaderna för såväl drivmedel som arbetskraft och lån samt den allmänna inflationen påverkar och har påverkat kostnadsutvecklingen i trafikavtalen.

Pandemin påverkade kollektivtrafikens resande genomgripande under den pågående pandemin. De kvardröjande effekterna har dock kunnat ses

och har nu skapat ett tillstånd av "det nya normala". Detta tillstånd utmärks genom en ökad andel distansarbete och förändrade resmönster. Det är framför allt det långväga resandet som kan gått ned. Samtidigt med de förändringar som genererats som effekter av pandemin så påverkar även inflationen resandet negativt och därmed intäkterna i kollektivtrafiken. Sammantaget innebär utmaningarna med ökade kostnader med en intäktsmassa som inte ökar i samma utsträckning att kollektivtrafikens kostnadstäckningsgrad minskar.

Utöver de ekonomiska utmaningarna så finns även kompetensbrist inom kollektivtrafiken. Bristen på förare finns inom såväl den allmänna som den särskilda kollektivtrafiken. Den allmänna kollektivtrafiken har påverkats genom inställda avgångar under vissa ansträngda perioder med höga sjuktal och i samband med semesterperioder. Kompetensbristen är såväl i Västerbotten som nationell och internationell.

Region Västerbottens bidrag

Insatser inom digital infrastruktur

Inom ramen för delprioritering 3.4 har funktionen och rollen som regional bredbandskoordinator varit en viktig del under 2023. Huvudfokus har varit att kartlägga behov av bredbandsutbyggnad vilket genomförs utifrån prioriteringar av byggnader i den nationella modellen. Underlaget kommer att användas för att söka bredbandsstöd för att öka anslutningsgraden i länet. Utöver detta har ett främjande arbete bedrivits för att öka tillgången till effektiv, säker och robust digital infrastruktur i länet. Region Västerbotten har genomfört möten med regionala nätverk för erfarenhetsutbyte, stöd och dialog med relevanta aktörer.

Region Västerbotten har tagit en viktig roll att agera projektägare av Samverkansprojekt tillsammans med kommunerna i Västerbotten för att bygga ortssammanbindande nät. Ett antal inspel till politiken har genomförts - inspel för att påverka vilka områden som ska sättas som täckningskrav vid PTS frekvensauktion om bland annat 900 MHz i framtidens mobilnät. Inspel för att påverka kommande nationell bredbandsstrategi (konnektivtetsstrategi) har också genomförts i samverkan med andra regioner.

Insatser inom transportinfrastruktur

Region Västerbotten har regeringens uppdrag att planera för den regionala transportinfrastrukturen. I Region Västerbottens uppdrag som länsplaneupprättare ingår att ta fram en regional plan för transportinfrastruktur som anger den gemensamma

strategiska inriktningen för hur länets transportinfrastruktur ska utvecklas under den kommande tolvårsperioden. Planen som är tolvårig och revideras vart fjärde år ska bidra till en långsiktigt hållbar utveckling av länets transportinfrastruktur och möjligheten att skapa sig ett gott liv, kunna driva ett företag och i trygghet kunna bo och verka i hela länet. Den statliga transportinfrastrukturen ska underlätta för arbetspendling och godstrafik och därmed främja Västerbottens konkurrenskraft. Under 2023 har en viktig del under varit att se till att få en bra framdrift av beslutade objekt i länsplanen. En satsning på gång- och cykelvägar i länet har bidragit till förbättrad trafiksäkerhet för oskyddade trafikanter och är även positivt för såväl folkhälsa som klimat.

Samverkan har sökts och upprätthållits både nord-syd och öst-väst riktning, såväl inom länet, nationellt och internationellt för att i samverkan bygga upp ett tillförlitligt infrastrukturnät som är transportslagsövergripande. Ett omfattande påverkansarbete har bedrivits på såväl nationell som europeisk nivå med aktivt deltagande i flertalet nätverk i syfte att synliggöra norra Sveriges behov av effektiva transporter och robust infrastruktur. Ett skiktigt världsläge har satt ökat fokus på de öst-västliga förbindelserna och behovet av att kunna trygga exempelvis en tillgång till norska hamnar för in- och utförsel av varor och förnödenheter.

Utifrån behovet av att snabba upp ett antal infrastruktursatsningar i norra Sverige har vidare ett antal kunskaphöjande tillfällen riktat till politiker, näringsliv, offentliga aktörer och allmänhet arrangerats i syfte att skyndsamt utveckla och färdigställa viktig infrastruktur och få en större utdelning av investeringsmedel till infrastrukturplanerna.

Insatser inom kollektivtrafik

Inom delprioritering 3.3 har arbete fortsatt med att utveckla kollektivtrafiken för att möta målen i det regionala trafikförsörjningsprogrammet. Arbete med att stärka kollektivtrafikens intäkter har skett genom att vissa av rekommendationerna i den konsultutredning kring kollektivtrafikens priser och produkter har använts. I samverkan med länets kommuner så genomfördes en andra justering av regiontrafiktaxan. Justeringen från augusti genererade ökade intäkter utan att negativt påverka antalet resor i någon större omfattning. Under året har ett fortsatt påverkansarbete bedrivits för att påverka tillgänglighetskraven i de nationella kravbilagorna för fordon. Arbetet har resulterat i förbättringar som kommer att innebära en ökad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättningar.

Samverkan

Samverkan lägger grund för digital infrastruktur

Bredbandsforum, regional bredbandskoordinatörnätverket, utvecklats till att bli ett viktigt stöd för att kartlägga vilka som saknar bredband och skapa underlag för PTS bredbandsstödsmodell.

SKR Bredbandsnätverk - Ett bollplank för att ge inspel till aktuella frågor kopplat till Digital infrastruktur. Stor del har handlat om formerna för PTS bredbandsstöd och behov av en ny nationell bredbandsstrategi.

Samverkan Digitalisering, nätverket Bredbands-samordning - Utvecklats till en stödjande gruppering för kommunerna i sitt strategiska arbete.

AC-Net (aktör för det regionala nätet i Västerbotten) - Samverkan för att utveckla och skapa robusta nät i Västerbotten.

Samverkan gör skillnad inom transportinfrastruktur

Region Västerbotten ingår i flera nätverk som har till mål att genom påverkansarbete förbättra infrastrukturen på såväl regional som nationell nivå men även för att länka samman Västerbotten med våra grannländer, Europa och resten av världen.

Samarbetet Botniska korridoren, där Region Västerbotten är en av de sju regionerna som ingår, har arbetat aktivt med påverkansarbete och hållit ett flertal seminarier och möten kopplat mot nationell nivå. Samarbetet har varit framgångsrikt i sitt påverkansarbete och bland annat lyft betydelsen av att snabba på arbetet med Norrbottenbanan på ett mycket bra sätt.

Region Västerbotten är en aktiv part i Europaforum Norra Sveriges infrastruktur- och samhällsplaneringsgrupp och tagit fram ett antal positioner i syfte att påverka europeisk lagstiftning till norra Sveriges fördel. Inom forumet har ett aktivt påverkansarbete bedrivits för att få in viktiga justeringar inom ramen för TEN-T i arbetet inför EU-kommissionens förslag. För Västerbottens del har detta inneburit att Umeå nu ingår i TEN-T nätet som urban nod. Förhandlingarna pågår fortfarande och förhoppningen är att även Skellefteå hamn ska införlivas i TEN-T nätet för transportinfrastruktur.

Region Västerbotten deltar även aktivt i KomExp som är ett nationellt nätverk för länsplaneupprättare med deltagare från SKR, Trafikverket, Landsbygds- och infrastrukturdepartementet med flera. I år hade Region Västerbotten förmånen att få stå

värd för nätverkets årsmöte och fick därmed möjlighet att visa upp företagsetableringar och infrastruktur i både Umeå och Skellefteå. Genom nätverket ingår Region Västerbotten även i en referensgrupp för översyn av Trafikverkets arbetssätt.

Region Västerbotten ingår i Kvarkenrådet som drivit projektet FAIR (Finding Innovations to Accelerate the Implementation of Electric Regional Aviation) är ett första steg mot en snabb implementering av hållbart flyg i Kvarken-Nordland regionen. Projektet har varit mycket framgångsrikt och ett uppföljningsprojekt, FAIR 2, är nu under uppstart. Inom Kvarkenrådet drivs även vikten av en fast förbindelse Vasa-Umeå och förbättrad infrastruktur i öst-västlig riktning.

Samverkan skapar styrka och utveckling inom kollektivtrafik

Regionala kollektivtrafikmyndigheten i Västerbotten har deltagit i Svensk kollektivtrafiks nätverk och möten tillsammans med SKR. Detta har bidragit med värdefull kunskap och erfarenhetsutbyte med andra regioner inom en rad olika områden såsom, ekonomi, beredskap, kompetensförsörjning och tillgänglighet.

För att möta utmaningarna med kompetensbrist inom kollektivtrafiken har Region Västerbotten initierat ett "Branschforum buss" i vilket samverkan sker med Arbetsförmedlingen, Vuxenutbildning vid Liljaskolan, Transportföretagen, entreprenörer och Länstrafiken i Västerbotten. Aktörerna försöker tillsammans möta behoven av kompetensförsörjning genom ökad samverkan avseende insatser, erfarenhetsutbyte och utveckling av hur kompetensbristen kan mötas.

Region Västerbotten har under året, tillsammans med Länstrafiken i Västerbotten åter genomfört enskilda samverkansmöten med länets kommuner för att diskutera aktuella kollektivtrafikfrågor med respektive kommun. Kommundialogerna är extremt värdefulla för att tillsammans arbeta för kollektivtrafikens utveckling.

Regionala kollektivtrafikmyndigheten har tillsammans med övriga kollektivtrafikmyndigheter i grannlänerna initierat månatliga kontinuerliga möten med Norrtåg AB. I och med kommande upphandling av tågoperatör, beslut om tågstrategi 2040 och fordonsinvesteringar så är behovet av samverkan väsentligt.

Inom kollektivtrafikområdet genomförs månadsvisa möten med övriga kollektivtrafikmyndigheter i grannlänerna samt VD för Länstrafikbolagen i Norr-

botten och Västerbotten, Luleå Lokaltrafik och Skellefteåbuss. Mötena genererar positiva samordningseffekter med ekonomiska effekter inom olika gemensamma utvecklingsområden. Mötena tillförsäkrar även att utveckling i länen kan ske i takt.

Regionala kollektivtrafikmyndigheten, Länstrafiken i Västerbotten och Trafikverket har under året fortsatt att utveckla samverkan inom området hållplats- och kollektivtrafikåtgärder. Ett samverkansavtal har tecknats vilket gör att en gemensam samverkansytta har kunnat etableras, vilket kommer att underlätta samverkan mellan möten och även förbättra möjligheterna till dokumentation och uppföljning. Effekterna genom samverkan är innebär såväl positiva effekter ekonomiskt som att tiden till genomförande av åtgärder kunnat minska i flera fall.

Ett urval av insatser i länet

Samverkansprojekt Bredband Västerbotten 2023 har byggt digital infrastruktur i fyra kommuner som gett ca 80 företag möjlighet att ansluta sig samt skapat sex nya ortsammanbindande sträckor. Projektägare Region Västerbotten. Avslutat 2023-10-31.

Samverkansprojekt OSN hållbart bredband i Västerbotten 2023 beviljades juni 2023 och har under sommaren byggt i två kommuner. Totalt 10 kommuner deltar i samverkansprojektet och ska bygga 26 sträckor. Projektägare Region Västerbotten, Avslutas 2026-06-30.

Väg E4 tillhör det nationella stamvägnätet och utgör pulsådern för person- och godstransporter längs Norrlandskusten. Vägen ingår i TEN-vägnätet och har präglats av låg standard främst med avseende på väggeometri och korsningsstandard vilket i kombination med hastigheter och relativt stor trafikmängd inneburit dålig framkomlighet och hög risk för olyckor. Under ett antal år har en ombyggnad av befintlig vägsträckning till mötesfri landsväg med mitträckesseparering pågått och under året har flera av sträckningarna färdigställt och öppnat upp med en hastighet av 110 km/h. I samband med ombyggnationerna har även åtgärder för att förbättra för kollektivtrafikresenärerna genomförts.

Norrbotniabanans dragning mellan Dåva och Skellefteå har i december vunnit laga kraft efter att regeringen avslagit överklagandena på de berörda järnvägsplanerna. Väntan på beskedet och även avsaknaden av ett målår för när Norrbotniabanans ska stå färdig skapar en del frustration hos bland

annat kommunerna längs sträckningen då deras kommunala planer till stor del behöver synkas med planeringen för Norrbotniabanans.

Delsträckan Umeå-Dåva har kantats av problem bland annat vad gäller upphandlingen vilket medför en försening på cirka två år vilket innebär att utvecklingen av Dåva industriområde försenas. På området har en järnvägsterminal som ska anslutas till Norrbotniabanans och möjliggöra effektiva logistiklösningar färdigställt under våren 2023.

När det gäller genomförande av åtgärder i länsplanen kan man konstatera att planeringen alltjämt lider av postcovid och åtgärder stoppas upp för att utredningar inte kunnat genomföras som planerat under pandemin. 2023 har präglats av färdigställanden av utredningar och planer. Under året har även ett flertal planer för gång- och cykelvägar vunnit laga kraft och kommer att anläggandet att påbörjas under 2024.

Under året har Region Västerbotten tillsammans med Trafikverket aktivt bevakat belägningsarbeten på länets vägar för att i samband med dessa kunna göra förbättringar för oskyddade trafikanter till en avsevärt lägre kostnad. Exempelvis har en trottoar och hastighetssäkrande åtgärder genomförts i Saxsnäs och liknande mindre åtgärder som har stor betydelse för säkerheten för oskyddade trafikanter har genomförts på flera ställen i länet.

Regionala kollektivtrafikmyndigheten och Länstrafiken har genom den framtagna hållplatsbristlistan och den förbättrade dialogen samverkan med Trafikverket uppnått att fler och billigare hållplatsåtgärder kunnat göras.

Utbyggnad av ledsagning sker i Lycksele vid resecentrum under sista delen av året. Möter mål inom det regionala trafikförsörjningsprogrammet och innebär ökad tillgänglighet till kollektivtrafiken för personer med funktionsnedsättningar.

Slutförd utredning av framtidens priser och produkter innebär att modell för simulering av effekter vid förändringar av taxan kan göras.

Sammanhållen region

Digital infrastruktur gör Västerbotten rundare
Satsningar på utbyggnad av digital infrastruktur gör Västerbotten rundare, den skapar samma möjligheter för människor i glesbygd som städer att utbilda sig, arbeta och leva där man bor. Varje meter infrastruktur skapar mer och mer en sammanhål-

len och jämlik region.

Infrastruktur bidrar till att binda samman Västerbotten och skapa möjlighet för människor

Transportsystemen omfattar den fysiska infrastrukturen i form av vägar, gång- och cykelbanor, järnvägar, flygplatser samt farleder och hamnar. För ett fungerande transportsystem behövs även fordon, resecentrum, hållplatser och tekniska lösningar som på olika sätt underlättar användningen. Att det finns ett brett och väl fungerande transportsystem samt en digital infrastruktur, som knyter ihop städer, lands- och glesbygder i Västerbotten med varandra skapar möjligheter för människor att skapa sig ett gott liv, kunna driva ett företag och i trygghet kunna bilda familj bör finnas oavsett var man bor. Den statliga transportinfrastrukturen ska möjliggöra detta och underlätta för arbetspendling och godstrafik och därmed främja Västerbottens konkurrenskraft.

Kollektivtrafiken bidrar till en hållbar mobilitet

Kollektivtrafiken i Västerbotten skapar förutsättningar för att människor ska kunna resa hållbart och gods kunna transporteras med så låg miljöbelastning som möjligt. Den samhällsomvandling som pågår i norra Sverige innebär behov av mobilitet. För att mobiliteten ska vara hållbar över tid behöver den utvecklas och motsvara de behov som finns och kommer att finnas. I Västerbotten är kollektivtrafiken en kombination mellan tåg och buss.

Under 2023 har arbetet med "Tågstrategi 2040" slutförts och en remiss sänts ut från Norrtåg. Tågstrategi 2040 utgör grunden för de fortsatta satsningarna på persontågstrafiken inom ramen för Norrtågssystemet. Strategin skapar även förutsättningar för hur busstrafiken kan utvecklas både som en del av ett integrerat system av tåg och buss, men även i delar av Västerbotten som den enda kollektivtrafiken. En väl fungerande kollektivtrafik som möter olika behov av resor skapar förutsättningar för människor att kunna leva och bo i hela länet genom hela livet. Busstrafiken bidrar till hållbara person- och godstransporter och tågtrafiken till hållbara persontransporter där många ska förflytta sig. Tågtrafiken innebär positiva miljömässiga effekter och förkortade restider. Kollektivtrafiken bidrar till att möjligheterna till arbete och studier förbättras och att Västerbotten är attraktivt att bo, besöka och verka i.

Jämlik och jämställd inkludering

Jämställd digital infrastruktur

Alla bredbandsnät som byggs av Västerbottens

stadsnät är öppna nät som säkerställer att lika och icke diskriminerande villkor erbjuds och god konkurrens i nätet hålls. Målet är att det digitaliserade samhället har en fullt utbyggd bredbandsinfrastruktur som tillgodoser det digitala behovet under dygnets alla timmar för alla.

Jämställdhet i transportinfrastrukturen

Att arbeta för ökad jämställdhet är att verka för att alla, kvinna som man, pojke som flicka, ska kunna forma sina liv som en del av de grundläggande mänskliga rättigheterna.

Det övergripande målet för svensk jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma makt (möjligheter, rättigheter och skyldigheter) att forma samhället och sina egna liv. Jämställdhet är sedan 2001 också en del av de transportpolitiska målen.

I realiteten är det svårt göra bedömningar av hur infrastrukturplaner och projekt påverkar jämställdheten, på grund av dessa frågeställningars komplexa natur. Val av persontransporter, attityder och värderingar till transporter skiljer sig åt mellan män och kvinnor och exempelvis visar studier att kvinnor i större utsträckning reser kollektivt jämfört med vad män gör.

Kollektivtrafiken bidrar till ökad jämställdhet

I arbetet med att utveckla kollektivtrafiken så görs insatser för att öka kollektivtrafikens attraktivitet i stort. Vissa insatser kan dock påverka män respektive kvinnors upplevelse av kollektivtrafiken i olika grad. I grunden så bidrar dock kollektivtrafiksystemet till jämlikheten. Det råder skillnader mellan mäns och kvinnors resande. Det som SIKA beskrev 2001 kvarstår. Män reser längre till arbete, men omvänt råder när det gäller resor till studier, där reser män lite kortare. Män säger sig både föredra bilen och behöva den i arbetet i högre utsträckning och framför allt äldre kvinnor ser kopplingen mellan miljö och kollektivtrafik som viktig. De flitigaste kollektivtrafikresenärerna är kvinnor 15–25 år i storstäder där runt 95% åker kollektivt minst en gång per månad. Störst skillnad mellan könen ses i andelen vanebilister är det i större städer. Minst skillnad är det i pendlingskommuner nära mindre städer/tätorter. Att åka kollektivt för att det är prisvärt har ökat hos både män och kvinnor jämfört med innan pandemin, en något större andel män än kvinnor anger det som argument för sitt resval. En större andel av kvinnorna kopplar otrygghet i kollektivtrafiken till risken att försenas. En mindre andel män tycker det är bekvämt ombord. Det finns goda möjligheter att förändra tjänster och trafik så att det passar både män och kvinnor bättre än idag. Det betyder inte att det införs

särskilda busslinjer för män eller kvinnor, men med ökat fokus på vad som olika målgrupper värdesätter och med riktad marknadsföring kan attraktiviteten öka. I drivkraftsanalyserna visas sig korrelationerna vara lite starkare för män, så möjligheten att öka mäns resande i kollektivtrafik kan till och med vara lite enklare. Samtidigt som en större andel kvinnor som reser med bil överväger att resa kollektivt och till och med tror det skulle vara praktiskt möjligt för dem.

Föregångare i omställning

Digital infrastruktur bidrar till klimat- och miljömål

Den digitala infrastrukturen i regionen lägger inte bara grunden för digitaliseringen av samhället de är också en starkt bidragande del till möjligheterna att nå klimat- och miljömålen i den hållbara omställningen. Nyttan av den digitala infrastrukturen är tydlig idag utifrån de senaste årens samhällsutmaningar där digital uppkoppling har varit enda möjligheten för många att ha kontakt.

Hänsyn måste tas till den samhällsomvandling som pågår i norra Sverige

Region Västerbotten arbetar på många sätt för att vara en föregångare i omställningen när det kommer till gods- och persontransporter. Möjligheten att skapa sig ett gott liv, kunna driva ett företag och i trygghet kunna bilda familj bör finnas oavsett var man bor. Den statliga transportinfrastrukturen ska bidra till detta och underlätta för arbetspendling och godstrafik och därmed främja Sveriges konkurrenskraft.

Det behövs rejäla satsningar på infrastrukturen för att möta den samhällsomvandling som pågår i norra Sverige. De stora och växande volymer gods som produceras i norra Sverige innebär redan idag att det finns en kapacitetsbrist i järnvägssystemet som utgör ett hinder för ökad överflyttning av godstransporter från väg till järnväg. Samtidigt visar Trafikverkets tilläggsprognos att transportarbetet förutspås öka markant de kommande åren både vad gäller gods- och persontrafik på väg och järnväg. Av Trafikverket Region Nords rapport Tilläggsprognos för de stora industriinvesteringarna i Norrbottens och Västerbottens län tydliggörs kapacitetsbristen och behoven i transportsystemen i norra Sverige och i Västerbotten förutspås de flesta kommuner öka i innevånarantal även om de största ökningarna förutspås i Skellefteå och Umeå.

Det är också viktigt att inte glömma bort alla de

små- och medelstora företag runt om i regionen som just nu expanderar sina verksamheter trots rådande lågkonjunktur. Många av dessa företag är helt beroende av det finmaskiga vägnätet som tyvärr idag inte alls håller en acceptabel standard. Hur våra vägar och järnvägar underhålls och omhändertas påverkar funktionen i transportsystemet och i sin tur också de regionala företagens konkurrenskraft. Om företag ska kunna växa och anställa behöver de en kontinuerligt förbättrad tillgänglighet till marknader och kompetens. För att vår ekonomi ska fungera måste människor smidigt och kostnadseffektivt kunna resa mellan bostäder och arbetsplatser och varor och tjänster måste kunna flöda fritt, både inom och utanför gränsen.

Vi ska inte sluta resa - vi ska ställa om

Region Västerbotten har en historia av att vara föregångare i omställningen. Ett exempel på det är att Västerbotten sedan ett par år tillbaka har världens mest miljövänliga färja som trafikerar mellan Umeå och Vasa. Det samarbete som bedrivs genom Kvarkenrådet, där Region Västerbotten ingår, har drivit många projekt för att få en effektivare och miljövänligare transport för gods- och persontrafik i framför allt öst-västlig riktning. Senast ut var projektet FAIR (Finding Innovations to Accelerate the Implementation of Electric Regional Aviation) är ett första steg mot en snabb implementering av hållbart flyg i Kvarken-Nordland regionen. Projektet har varit mycket framgångsrikt och ett uppföljningsprojekt, FAIR 2, är nu under uppstart. Inom Kvarkenrådet drivs även vikten av en fast förbindelse Vasa-Umeå och förbättrad infrastruktur i öst-västlig riktning.

Satsning på cykelvägar för bättre klimat och hälsa

Region Västerbotten har i nuvarande länstransportplan påbörjat en satsning på ett utbyggt gång- och cykelnät. Att skapa förutsättningar för fler att välja cykeln för kortare resor är bra både för klimatet, hälsan och ekonomin. Behovet finns inte bara i städerna utan även på landsbygden där ofta tung trafik samsas med oskyddade trafikanter längs byns enda väg. Tyvärr är planeringsprocesserna långdragna och kostnaden för anläggandet omfattande så detta får betraktas som ett långsiktigt arbete.

Kollektivtrafik med hållbara drivmedel

De ekonomiska utmaningarna skapade under året behov av att öppna upp för möjligheten att kunna övergå från att bedriva den kollektivtrafik som Region Västerbotten finansierar från HVO till diesel. Den utveckling som dock kunnat ses under året har gjort att en övergång från HVO inte har realiserats. Region Västerbottens kollektivtrafik bedrivs

fortfarande med HVO då det för närvarande inte finns ekonomiska effekterna som motiverar en övergång till diesel.

Under sommaren genomfördes ett försök med att utföra trafiken på en stomlinje mellan Norsjö och Skellefteå med ett elfordon. I efterföljande uppföljning av försöket kunde konstateras att trafiken fungerat bra och att elfordonet lämpade sig bra för den trafik som det användes i.

Bussgods i Norr AB bidrar till att uppnå miljömässigt positiva effekter genom att transport av gods sker med den allmänna kollektivtrafikens bussar. Eftersom bussarna går till följd av sitt uppdrag inom persontransporter redan går, så bidrar de till att godstransporterna inte tillför miljömässigt negativa effekter.

Den starka resandeutvecklingen i kollektivtrafiken i Umeå och Skellefteå kommun innebär att förutsättningarna för hållbart resande förbättras. Resandeökningar ses i båda kommunerna.

Agenda 2030

3 God hälsa och välbefinnande

Tillgång till stöd och sjukvård digitalt bidrar till god hälsa och välbefinnande. Byggnation av gc-vägar och hållplatser bidrar till att människor reser på ett hållbart sätt vilket bidrar till en god hälsa såväl direkt som indirekt.

4 God utbildning för alla

Tillgång till världens alla utbildningar.

5 Jämställdhet

Uppkoppling ger möjlighet för kvinnor och män att på samma villkor verka, utbilda och leva i hela Västerbotten. Kollektivtrafiken bidrar till att både män och kvinnor har möjlighet att pendla till arbete och utbildning, vilket skapar förutsättningar för att kunna leva och bo i hela länet.

9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur

Utveckling av Västerbottens näringsliv att innovera, nå ut globalt och skapa effektiva arbetssätt.

10 Minskad ojämlikhet

Minska digitalt utanförskap. Kollektivtrafiken bidrar till minskad ojämlikhet mellan olika grupper i samhället. De redskap som finns för att analysera effekterna av på vilket sätt olika förändringar av taxan påverkar olika resandegrupper innebär att faktabaserad hänsyn kan tas vid förändringar

11 Hållbara städer och samhällen

Infrastruktur och kollektivtrafik skapar förutsättningar för och bidrar till utvecklingen av hållbara städer och samhällen.

17 Genomförande och globalt partnerskap

Hitta nya områden, partners, kunder med mera för offentlig sektor och näringsliv

Foto Jörgen Boström

Västerbotten – En region med hållbara livsmiljöer att bo, verka och leva i

Omvärldsbevakning

Omvandling och transformation kräver samverkan

Globalisering, en multipolär värld, välstånd och ojämlikhet, teknik och digitalisering, miljöutmaningar, urbanisering, befolkningsutveckling, migration, demografiska utmaningar, grön omställning och värderingar påverkar på olika sätt länets utveckling. Västerbotten befinner sig mitt i en stor och på många vis omvälvande samhällsomvandling som innebär både utmaningar och krav. För att klara att möta dessa utmaningar krävs stark samverkan mellan myndigheter, kommuner, universitet och med det civila samhället. Det är tydligt att det finns en ökad förväntan på Region Västerbottens roll och arbete i dessa frågor. Inte minst gäller det arbetet med de rumsliga perspektiven i det regionala utvecklingsarbetet.

Behov av upprustning och ny infrastruktur i den gröna omställningen

Den gröna industriella omställningen som sker i norra Sverige kommer att behöva stora mängder energi och el. Även samhället i stort kommer att behöva mer energi för att lyckas ställa om. Till följd av länets stabila elnät och förhållandevis billiga gröna energi har Västerbotten varit ett attraktivt alternativ när de nya industrierna ska välja någonstans att etablera sig. Det har också gjort att befintlig industri valt att investera i sin verksamhet lokalt för att gå före i omställningen. För att Västerbotten ska kunna fortsätta vara en föregångare i omställningen behöver dock energisystemet utvecklas. Det kommer att behövas mer förnybar produktion, men den energi som finns behöver också användas effektivare. Det betyder både att bli bättre på att ställa krav på energieffektivitet men också att låta nya energislag, distributionssätt och lagringsmöjligheter utvecklas och ta plats. Inom energiområdet är det därför av yttersta vikt att nätet förstärks inom hela regionen för att alla kommuner ska få förutsättningar att vara föregångare i omställningen.

Från EU driver man starkt utvecklingen av både vätgas och batterivärdekedjan och det finns både stöd och nätverk att tillgå. För att Västerbotten ska kunna ta del av detta på bästa sätt behövs kapa-

citert både regionalt och nationellt för att kunna delta på EU-arenan på ett givande sätt.

Vidare är anläggningarna för vattenförsörjning och avloppshantering i hela Sverige i stort behov av restaurering och nyinvesteringar. Kommunerna i Västerbotten står därmed liksom många andra inför stora utmaningar vad gäller både kapital och kompetens för att kunna göra dessa investeringar. Under 2024 tar kommunerna även över ansvaret för insamling av hushållens förpackningar och från 2025 ska insamlingen ske fastighetsnära. Detta kommer att kräva stora investeringar i kommunerna och ett omfattande arbete med att planera för genomförandet.

Den gröna omställningen och nyindustrialiseringen i norra Sverige skapar därutöver behov av ny infrastruktur, bostäder och servicepunkter vilket ökar trycket på den fysiska planeringen i kommunerna. Världssituationen och ekonomin har därtill gjort att byggsektorn och bostadsbyggandet hamnat i pressat läge där vinstmarginalerna för inblandade minskat. Arkitekter har större utmaningar med kortare tidsramar, ändrade regler och nya policys. Behovet att sprida kunskap om politiken för gestaltad livsmiljö och varför det är viktigt för samhällsaktörer att arbeta med sociala hållbarhet och tillgänglighet är därmed större för att inte viktiga värden uteblir i en pressad marknad. Det finns också en inbyggd risk för en polarisering mellan grön omställning och exploatering av naturmiljöer, kulturarv och kulturmiljöer, där det är av största vikt att öka medvetenheten och höja kunskapsnivån hos beslutsfattare, invånare, civilsamhälle och övriga aktörer för att ta vara på demokratins kraft i skapandet av ett jämlikt samhälle för alla oavsett bakgrund eller identitet.

Design som utvecklingskraft

Det finns även branschspecifika utmaningar och nya förhållningssätt inom designbranschen, som medför både möjligheter och utmaningar. AI, Big data med mera skapar nya förutsättningar och nya verktyg. Digital tillgänglighet kan innebära nya möjligheter för att nå ut längre och därmed inkludera fler, men kan även få motsatt effekt och leda till digitalt utanförskap om det inte finns infrastruktur och förutsättningar för alla människor att ta del av vilka möjligheter ett nytt digitalt landskap innebär. Ny teknik kan bidra till att det är möjligt att bo

på en plats och verka på en annan, vilket kan vara en positiv kraft i motsättning till urbanisering och globalisering och även ha direkt inverkan på koldioxid kopplat till transport av varor och handel.

En förändrad, komplex verklighet med många så kallade wicked problems (det vill säga problem utan någon tydlig definition, inget sluttillstånd eller slutmål, ingen mall eller checklista att följa, och som ofta har ofta mer än en förklaring) ökar också behovet av omställning i arbetssätt för offentlig sektor. Hög arbetsmängd och minskad budget inom offentlig sektor kan innebära att tjänstemän upplever ökad arbetsmängd och stress, vilket är ett direkt hot mot att kunna samverka mellan olika insatsområden. Nya arbetssätt bör därmed undersökas. Ökad kunskap om design som utvecklingskraft och innovationsledning genom demokratiska processer och prototypande är möjliga vägar att gå, liksom att inspirera företag att arbeta med designprocesser som tar målgruppen och användaren i betraktning i ett tidigt skede i en utvecklingsprocess.

Styrka att hämta i det civila samhället

Även samverkan med det civila samhället är helt nödvändig för att förebygga segregation och för möjligheten att skapa inkluderande samhällen. Sverige tillhör de länder som, tillsammans med övriga nordiska grannländer, bedöms som funktionella demokratier och kännetecknas av fria och rättssäkra val, yttrandefrihet, föreningsfrihet, mänskliga rättigheter, fria medier och oberoende domstolar. Idag är dock tydligt att även Sverige har utmaningar med sjunkande valdeltagande och stora ekonomiska, sociala och kulturella skillnader mellan olika samhällsgrupper. I samtiden går det också att se att det civila samhällets demokratiska utrymme utsätts för påfrestningar och en alltmer ökande nationalism och politisk populism på olika håll i omvärlden, tillsammans med krig och spänningar mellan aspirerande stormakter. Ett fritt och starkt civilsamhälle är av vikt i detta läge för en stark och vital demokrati och främjandet av grundläggande rättigheter samt för att nå de globala målen i Agenda 2030.

Bilden av norra Sverige

För att regionerna i norra Sverige ska vara attraktiva att bo, verka och leva i och för att undvika att skapa en situation med fly-in fly-out behöver bilden av norra Sverige stärkas, både generellt och specifikt. Som exempel på det senare kan möjligheterna till en bra livsbalans nämnas, liksom nya arbetssätt som ställer det hållbara livet i fokus. Andra möjliga exempel inkluderar norra Sveriges design- och innovationskraft (där länet befinner sig i framkanten gällande hållbar design och produkt-

utveckling), hållbara lokalproducerade produktionskedjor, produkter och tjänster.

Omvärldsbevakning regional kultur övergripande

Under 2021 genomfördes utredningen "Från kris till kraft"-återstart för kulturen" SOU 2021:77 som överlämnades den 30 september. Utredningen som leddes av Linda Zachrisson genomförde en omfattande faktainsamling av läget i Sverige under och efter pandemin. Utredningens betänkande i en omfattande lista av förslag för att återstarta kultursektorn i Sverige under de kommande åren. Sammanlagt 800 mkr skulle satsa i ett batteri av åtgärder under 2022 och 2023 i syfte att stärka den sektor som till vissa delar förlorat en tredjedel av sina aktiva utövare. Betänkandet sändes ut på remiss under november 2021 och processades under 2022 genom en omfattande remissomgång men inför 2023 så stod det klart att ingen av förslagen skulle leda vidare till en proposition att lägga fram för riksdagen. I statsbudgeten drogs också de tillfälliga coronarelaterade stöden tillbaka och många kulturverksamheter fick i stället mindre pengar än tidigare inför återstarten.

Återstart av kulturlivet

Region Västerbotten som mottagit mer än en miljard i generella stadstöd fördelade inga nya medel som coronarelaterade stöd under pandemiåren. Under 2022 så användes 1 mkr till aktivitetsstöd för kultur och föreningsliv som handlades av regional kulturverksamhet, Stödet förlängdes inte under 2023. De regionalt finansierade kulturverksamheterna i Västerbotten har således påverkat av en situation efter pandemiåren där efterfrågan på kultur och kulturella tjänster återhämtat sig förhållandevis starkt med undantag för scenkonst. Just scenkonst och dess institutioner omfattar närmare 80 procent av den totala kostnadsmassan för statlig finansiering och utgör även en klar majoritet av den regionala budgeten. Dessa intuitioner har också den starkaste förmågan att tidigt känna av utvecklingen för priser, löner och externa tjänster eftersom man i regel har tillgång till minst en ekonomichef och dessutom har en planeringshorisont på upp till tre år. Dessa institutioner kunde redan under 2022 skapa scenarion för verksamhetens ekonomiska förutsättningar under 2023 och agera på dem. För mindre fria teatergrupper som exempelvis Umeåbaserade Ögonblicksteatern, landets äldsta fria teatergrupp, så tvingades man ställa in betalningarna under 2023 och ansökte om krisstöd hos kommun och region som beviljade ett mindre belopp. Verksamheten räddades av en privat donation.

Staten minskar sina insatser

Under 2024 förväntas kultursektorn i länet beröras av prisutvecklingen men också av den statsbudget som för första gången inte längre kommer att räkna upp statsbidrag till regional kulturverksamhet som finansieras genom den statliga och regionala kultursamverkansmodellen. I statsbudgeten utgiftsområde 17 så beskrivs denna reform vilket kommer att Kulturrådet har väsentligt mindre medel att fördela även om det finns dämpande engångsinsatser de kommande åren som lindrar upp till tio procent av effekten. Ett scenario är att Kulturrådet överför medel från nya utvecklingsbidrag (cirka 35 mkr). Detta skulle innebära att inga nya samfinansierade utvecklingsprojekt mellan stat och region skulle kunna inledas under 2024.

De regionala utvecklingsmedlen som inte enbart finansierar regional utveckling är också till stora delar in-tecknade under 2024. Det finns i dagsläget inga medel för att dämpa effekterna i Västerbotten för regionalt och statliga finansierade kulturverksamheter. Region Västerbotten kommer därmed att behöva växla perspektiv i sitt arbete från att stärka till att prioritera och ställa insatser och verksamheter mot varandra och detta under den regionala utvecklingspolitiken såvida inflationens effekter plötsligt vänds från ont till gott.

Förhoppning om satsningar på kreativa branscher

Den statliga utredningen "Kreativa Sverige" SOU 2022:44 hade som ambition att lägga fram ett betänkande till en hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher. Ambitionen att kulturen ska hitta möjlighet till finansiering på kommersiella villkor är en ambition som uttryckts tidigare och som också återfinns i Tidöavtalet som reglerar ambitionerna för den rådande regeringskonstellationen. Betänkandet hade dock en bredare insats och fokus på att effektivisera nytta redan befintliga resurser för finansiering och utveckling av SME-företag inom det som internationellt beskrivs Cultural and Creative Industries och som omfattar över 15 olika branscher enligt Eurostats definition. Skulle betänkandets förslag vinna laga kraft och de här branscherna tillföras de resurser och möjligheter som andra SME-branscher i Sverige skulle KKB-branscherna samlat öka antalet anställda med 15 procent till 2030. Det skulle betyda att Västerbotten fram till 2030 skulle ha cirka 4300 anställda i KKB branscher i länet. Utredningen har processats i kulturdepartementet under 2023 och ett förslag till en samlad nationell strategi förväntas läggas fram för riksdagen under 2024. Även om strategin lär omfatta i huvudsak statlig samordning visavi sektorn så kommer det sannolikt med bland annat ett fokus på riskkapital och sådd-

finansiering samt behovet av inkubatorer och acceleratorer samt insatser av typen filmfonder. Aktörer som Exportkreditnämnden, Almi etc. har idag ingen kompetens och gör inga nämnvärda insatser med undantag för spelbranschen. Västerbotten har två verksamma aktörer inom inkubatorsverksamhet genom Piteå go business och Uminova Expression. Bägge bedriver kompetens och kapacitetsbygge genom såväl fysiskt som digital kompetensutveckling.

Nödresidens i länet

Kriget i Ukraina påverkar även kulturlivet under 2023 både kortsiktigt och långsiktigt. Under 2022 och delvis under 2023 så skapades två nödresidens för ukrainska konstnärer i samverkan mellan Region Västerbotten och Lycksele kommun. I Västerbotten finns sedan tidigare residens för konstnärer i Vilhelmina, Umeå och tidigare Skellefteå. Nödresidensen har drivits av konstnärer och kommun under ledning av organisationen SWAN som varit verksam över hela Sverige. Residensen avslutades under året. SWAN står för Swedish Artist Residency Network och samarbetar med Artist at risk som är en internationell civilsamhällsförening som verkar för att skydda utsatta professionella konstnärer.

Kultursamverkansmodellen utreddes

Under 2023 färdigställdes också utredningen "Kultursamhället - utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun. Utredaren Mats Svegfors lämnade över betänkandet till regeringen under den 27 september 2023. Kultursamverkansmodellen, dess lagkrav och kriterier, påverkar i all högst grad hur region och staten främst genom myndigheten Kulturrådet bör samverka för att samhandla och samfinansiera kultur i länet. För sina 112 regionala miljoner kronor som kommer från regionens skattebetalare får Västerbottens kulturliv i gengäld cirka 86 mkr. Prioriteringarna görs av regionala politiker som har stora möjligheter att göra insatser utifrån regionala prioriteringar och variationer av behov. Västerbotten har varit en del av modellen sedan 2012. Tiden dominerades av direkt statlig styrning och medelstilldelning via statliga myndigheter direkt till olika kulturverksamheter. Införande av modellen förde "beslut närmare medborgarna" genom att regionerna fick hantera och bestämma över medelstilldelningen i utbyte mot en statlig styrning baserad på framtagandet av en regional kulturplan, en statlig uppgiftsinsamling genom redovisning bland annat i en särskild nationell kulturdatabas och en rik flora av dialogtillfällen. Betänkandets förslag är att också integrera kommunerna mer i denna nationella flernivåsamverkan. Tidigare statlig styrning

förs över till en samverkan med de tre nivåerna och en mindre omfattande statlig styrning och inriktning av kulturpolitiken. I klartext skulle det med betänkandes förslag vara möjligt att samverka och samhandla kring finansiering av kultur för ett ändamål eller syfte som man gemensamt är överens om. Kommunerna skulle kunna sitta med vid bordet helt enkelt. Över tid så har den statliga finansieringen av offentlig kulturverksamhet minskat medan regioner och kommuner täckt upp för minskade medel och urholkningseffekter. Utredningen för in en ny förordning och lag för att stödja en treparts kultursamverkan som vilar på fundamentet "konstnärlig frihet" som tillsammans med yttrandefriheten utgör grunden för all konstnärlig verksamhet i Sverige.

EU lyfter den samiska kulturens roll i utvecklingen

På EU-nivån har två viktiga händelser för kulturen utspelat sig. För första gången har EU-parlamentet bjudit in de samiska ursprungsbefolkningarna i Norge, Finland och Sverige till direkta överläggningar kring hur EU-nivån avser att verka för att säkerställa deras kulturella identitet och uttryck. Region Västerbotten var inbjudna till överläggningarna genom sin representation i internationella Barentsrådet. Överläggningarna ledde fram till en positionstagande från parlamentets sida till skydd för ursprungsbefolkningarnas grundläggande rättigheter och det råder en samsyn av behovet av gemensamma samråd i syfte att hantera framtida utmaningar kring konflikter mellan samiska levnadssätt och kultur visavi nationer och EU:s behov av naturresurser i de arktiska områdena. Många närvarande samer betonade vikten av att gå från den första arktiska EU-strategin som betecknar arktisk som närmast en öde råvarukälla till en inkluderande hållning som garanterar Europas enda urbefolkning sina europeiska rättigheter men också ett värnande om deras kultur och levnadssätt.

EU fortsätter satsa på kultur

Ett annat viktigt besked är att EU under 2023 och i långtidsbudgeten inte avser att frysa eller väsentligt minska sina medel för finansiering av kultur inom EU. EU har över 20 olika program som helt eller delvis innehåller medel som kan stärka de kulturella och kreativa sektorerna i medlemsländerna. Mest känt är Kreativa Europa som ensamt innehåller över 2,3 miljarder euro. Syftet för programmet som sträcker sig från 2021–2027 är att skydda, utveckla och främja den europeiska kulturella och språkliga mångfalden och det europeiska kulturarvet samt öka de europeiska sektorernas konkurrenskraft och ekonomiska potential med särskilt fokus på den audiovisuella sektorn. Medlen fördelas över tre områden, Kultur, MEDIA och ett

sektorsövergripande program. Trots att det finns särskild rådgivning så har svenska kulturaktörer inte sökt medel ur kreativa Europa med undantag av filmsektorn.

Mer internationella kultursamarbeten till regionen

Region Västerbotten har under året stöttat flera initiativ till just internationella samarbeten vilket är grunden för EU-finansiering i många fall. Under året har Kulturrådet desk med expertis bjudits upp till Västerbotten i syfte att väcka intresse och öka kompetensen kring ansökningar. EU-medel har en historia av att ska en omfattande redovisning, administration och fokus på marknadsföring kombinerat med en stelbent icke-digital handläggning. Detta är dock under förändring och under 2023 så blev för första gången en digital ansökningsportal tillgänglig. I takt med att den svenska offentliga finansieringen av kultur avtar så riktar allt fler svenska aktörer blickarna utomlands för att finansiera samarbetsprojekt men också inom exempelvis scenkonsten öppna upp för samproduktioner av dyra scenkonst uppsättningar.

Två EU-finansierade initiativ förtjänar att nämnas eftersom de berört Västerbotten mer under 2023 än tidigare. Det ena är det europeiska arbetet inom gestaltad livsmiljö, det vill säga hur konst, kultur, arkitektur, form och design kan skapa gemensamma hållbara livsmiljöer som främjar människors möjligheter att leva ett rikt liv. Projektet bedrivs under beteckningen New European Bauhaus med klar syftning på den konstnärliga rörelse inom arkitektur, konst och hantverk som utvecklades i Tyskland under slutet av 1920-talet och som avslutades vid nazisternas maktövertagande. NEB stöts av kommissionen och har välsignats av Ursula von der Leyen som förutom de konstnärliga aspekterna vill väva in och beskriva detta som ett interdisciplinärt initiativ för att skapa en stadsutveckling som präglas av inkludering, mångfald, tillgänglighet, hållbarhet, kreativitet och innovation. Under året har Arkdes, statens centrum för arkitektur och design, gjort en rad utlysningar för samarbeten med kommuner i norra Sverige som berörs av nyindustrialiseringen som ibland benämns som den "gröna" samhällstransformationen av sina intressenter. NEBs arbete fortsätter och tar fokus på både praxis, spridning samt policyutveckling. Regionerna har tidigare inte kunnat delta, men Region Västerbotten har gått in i det "friends of" format som finns för offentliga aktörer. I Umeå så planeras en konferens om jämställdhet i europeiska städer under juni. Behovet av att som Ursula von der Leyen säger "det vackra" i modern stadsutvecklingen, inte enbart pris, är sannolikt en fortsatt viktig fråga under 2024.

En kreativ KIC:k för kulturlivet

Under hösten startade även verksamheten för EIT Culture and creativity sin verksamhet i Helsingfors. Region Västerbotten har haft ett interregionalt samarbete tillsammans med ett av programmets lead partners RISE för att stödja det europeiska konsortium som också tagit hem driften av programmet. Kontoret i Helsingfors ska även täcka de baltiska staterna samt Sverige, Finland och Danmark. Kontaktytan är från enskilda kulturskapare till institutioner, inkubatorer och offentliga aktörer. Ambitionen är tvärssektoriell med ambition att förena klimat, digital utveckling, mat, hälsa, energi etc i syfte att skapa en hållbar tillväxt inom planetens gränser. De kulturella och kreativa sektorerna har genom olika europeiska kompetenscenter (4 st) som ska stärka och främja sektorutveckling genom utlysningar, uppskillingaktiviteter, affärsutveckling samt öka tillgången på riskkapital och investerare. KIC står för knowledge and innovation communities och har backning med EU-medel men vill främsta verka genom att utveckla affärsmässigheten inom de kulturella och kreativa branscherna inom ramen för den europeiska innovationsagen-

Öst-västligt kultursamarbete

Region Västerbotten tillsammans med norska kulturdepartementet fick under utrikesministermötet i Tromsö 2021 ett uppdrag och finansiering för att ta fram en lägesrapport för hur kulturskaparna i Arktis påverkats av Covid 19 pandemins effekter. Region Västerbotten var vid tillfället ordföranderegion och Norge ordförandeland för internationella Barentsrådets arbetsgrupp för kultur. Vid mötet deltog också Ryssland och detta var alltså innan invasionen av Ukraina. I år så är rapporten äntligen klar och den samlar över 300 röster från de arktiska delarna av de nordiska länderna, exklusive Ryssland och vill öka möjligheterna för kulturellt utbyte men också samproduktion över nationsgränserna. Samiska kulturskapare har getts särskild stor vikt och rapporter landar en rad förslag på hur de nordiska länderna kan underlätta, stärka och främja förutsättningarna för ett fortsatt rikt och omfattande kulturliv i de norra delarna av de respektive länderna. Rapporterna kommer att återkopplas såväl till de verksamma konstnärer och institutionerna som bidrags som politiskt. I Sverige så kommer landets största kulturkonferens "Folk och kultur" liksom ett riksdagsseminarium vara två aktiviteter för att sprida rapportens slutsatser. Författare har varit den meriterade svenska konsulten Eric Sjöström.

Sena data på kulturområdet

Mer exakt hur det står till med kulturen i Västerbotten under 2023 kommer inte gå att beskriva med vidimerade data förrän under 2024. Först då finns det ett kontrollerat svar på den statliga redovisning som sker med fokus på tillgänglighet, anställningsformer, kön etc. men framförallt en ekonomisk genomgång kring hur statliga och regionalt samfinansierade verksamhet har använt medlen under året. Det här kompletteras av undersökningar som görs av Myndigheten för kulturanalys samt SCB och SKR:s verktyg Kolada. Det sker också under året en rad dialoger, rundabordsamtal etc. med såväl det fria kulturlivet som civilsamhället som ligger till underlag för analys och förslag till prioriteringar som politiken finalt bestämmer om. Så det fulla svaret huruvida kulturlivet i Västerbotten verkligen återhämtat sig från pandemins effekter står klart först 2024. Klart är att de efterkommande dramatiska prisökningarna i kombination av att statens finansiering via statsbidrag till regional kultur nu för första gången inte kommer räknas upp på sedvanligt gör att sektorn kommer stå inför nya svåra utmaningar.

Folkbildningen tappar finansiering

Men utvecklingen styrs också av statliga politiska initiativ där förändringen av Folkbildningen (studieförbund och folkhögskolor) är den med mest konkreta effekter för kultur och bildningslivet i länet. Folkhögskolorna förväntas få något höjda anslag (100 mkr) men studieförbunden förväntas spara närmare 750 mkr under en treårsperiod. Västerbotten har flest användare av studieförbundens aktiviteter per capita i landet och har idag fast verksamhet i länets alla kommuner. Deras insatser för att forma kulturaktiviteter för unga och äldre genom musikskapande eller gemensamma kulturupplevelser har långa traditioner. De utgör också stommen i mottagandet av kultur som arrangörer av kultur och är ofta de som tillsammans med sin kommun säkerställer att exempelvis Riksteatern eller en regional kulturaktör som Norrlandsoperan har en plats och förutsättningar för att uppträda ute i länet. De föreslagna besparingarna förväntas leda till att 30–40 procent minskad verksamhet i studieförbunden och en långsiktig utveckling med färre studieförbund främst verksamma i större städer. Ett av landets tio bidragsberättigade studieförbund, Kulturens, med verksamhet i Västerbotten och Umeå aviserar att man lägger ned verksamheten under 2024.

Regionbibliotek Västerbotten

För folkbiblioteken har 2023 varit ett år då besökarna återvänt och programverksamheten fått nytt liv efter pandemin. I och med den digitala omställningen under pandemiåren har biblioteken hittat

nya vägar att nå fler, och utbudet har därför blivit bredare och mer tillgängligt. Något som fortfarande är under utveckling är den stora förflyttningen av lån av fysiska media till e-media, framför allt e-böcker. Här saknas ännu ett nationellt direktiv för reglering och finansiering, vilket påverkar bibliotekens budgetar i hög utsträckning. Regionbibliotek Västerbotten har under året arbetat aktivt för att belysa denna fråga och tillsammans med den statliga nivån hitta vägar framåt. Under 2023 har folkbiblioteken roll inom totalförsvaret varit högaktuell, och det oroliga omvärldsläget med kriget i Ukraina, den höga inflationen samt de pågående klimatförändringarna har bidragit till en hög känsla av aktualitet. Många bibliotek har via regionbiblioteket fått utbildning i och kännedom om krisberedskap. I Västerbotten är ännu inget folkbibliotek klassat som en samhällsviktig verksamhet av sin kommunledning, men det kan komma att ändras.

Film i Västerbotten

2023 års stigande inflation, ökade drivmedelspriser och ökade hyror har varit negativt för alla delar av filmsektorn, från filmproduktion till filmvisning. Långsiktiga effekter av pandemin påverkar fortfarande biografnäringen. De har färre besökare än innan pandemin och svenska filmers andel av biografbesöken har även den minskat. Filmproduktionen i Sverige har påverkats av att streamingbolagens beställningar av tv-serier och långfilmer har minskat drastiskt under 2023.

Kulturrådets bidrag Skapande skola, som är en stor del av de filmpedagogiska aktiviteterna för barn och barn i länet, har inför 2023 förändrats. Grunden för hur mycket bidrag som delas ut till varje ansökan är numera baserat på hur många barn som är inkluderade i ansökan. Detta har lett till att nästan alla skolor och kommuner i Västerbotten som sökt bidrag fått mindre pengar än vad de sökt. Ett tillägg i krona per barn ska göras för mindre inlandskommuner för att kompensera resekostnader och lägre elevantal. Men även dessa kommuner har fått mindre bidrag än sökt. Ungefär hälften av alla klasser får halvdagar av aktivitet i stället för heldag och filmpedagogerna har i vissa fall behövt gå ned i arvode för att projektet ska gå ihop. Ibland får flera klasser genomföra en aktivitet tillsammans i en aula i stället för en klass i ett klassrum. Detta gör det betydligt svårare att undervisa i kulturskapande.

Region Västerbottens bidrag

Kapacitetsbyggande och samverkan för hållbara livsmiljöer

Region Västerbotten har under året varit en aktiv part för att skapa kapacitet för samverkan och samhandling, vilket knyter an till delprioritering 4:1. Syftet är att stärka Västerbotten som en plats med hållbara livsmiljöer, genom projekt, nätverk och konferenser, workshops och dialoger. För att kommunicera bilden av norra Sverige som en region i framkant av den gröna omställningen har kommunikativa insatser också skett både vid konferenser och andra mötesformer, men även via sociala medier och branschmagasinet Form med goda exempel från norra Sverige.

De årliga Samhällsplaneringsdagarna genomfördes även detta år tillsammans med Länsstyrelsen Västerbotten, och planeringen för det kommande året har påbörjats. Syftet är att samla regionens tjänstepersoner och aktörer inom samhällsbyggnad för kunskapsutbyte och kunskapshöjande insatser samt samverkan, och är en fråga kommunerna efterfrågad insats från Region Västerbotten. Ett arbete med att återuppta plan- och byggsamverkan har också startats tillsammans med Länsstyrelsen i Västerbotten med ambitionen att nätverksmöten ska inledas under 2024. Syftet är att stärka både kommunal och regional rumslig planering, öka kunskaperna, skapa synergier och gemensamma satsningar. Det övergripande målet är att skapa hållbara och attraktiva livsmiljöer i Västerbotten. Region Västerbotten arbetar också tillsammans med länets kommuner med ett antal planeringsprojekt inom som rör bland annat fysisk planering vid industrietableringar, planer för vindkraft och sol. Arbetet finansieras genom fonden för rättvis omställning. En dag på temat "Ett gott liv för alla" genomfördes utifrån mänskliga rättigheter under hösten 2023, riktat mot allmänheten som en kunskapshöjande insats. Nämnas kan även att Region Västerbotten genom projekten Artic Design Center och Stärkt samverkan för mänskliga rättigheter liksom inom det löpande arbetet för regional utveckling har möjligheterna till att inkludera barns och ungas röster mer i arbetet kring samhällsombandlingen och regionalt utvecklingsarbete utforskats. Bland annat har möjligheterna till samarbetsaktiviteter i Lycksele under Mötesplats Lycksele 2024 undersökts. Även om ambitionen därmed finns där och planering sker är det dock lite tidigt att uttala sig om utfallet och hur det kommer att ta sig form.

Region Västerbotten deltar även i Rådet för hållbara städer, Nätverket för gestaltad livsmiljö och ett nätverk för New European Bauhaus. Region Västerbotten har vidare ett internt råd för Agenda 2030, som bland annat fokuserar på hållbara livsmiljöer.

Rumslig planering och platsens värde

Region Västerbotten arbetar med anknytning till delprioritering 4:2 med en intern utredning som ska resultera i tydliga vägval för Region Västerbottens roll inom rumslig planering. Vägvalen handlar om behovet av strukturbilder för regionen, hur Region Västerbotten kan samarbeta och stödja kommunerna kring fysisk planering och planeringsunderlag, samt hur de rumsliga perspektiven i RUS kan hanteras. Därutöver samordnar Region Västerbotten även kommunala nätverk inom VA- och avfallsområdet som arbetar gemensamt med att planera för hur de stora utmaningarna kan hanteras. Nämnas kan även förstudien RIOT, kring Internet of Things, som genomförs för närvarande, där hantering av sensordata på kommunnivå ingår liksom ackumulering av dessa data i ett region-gemensamt informationslager. Ambitionen är att såväl teknik som mänsklig kompetens ska delas över kommungränserna. Ett centralt användningsfall för sensordata är att låta sensorer indikera fel och larma i t ex pumpstationer istället för att genomföra regelbundna och bilburna ronderingar. Detta minskar då antalet körda mil och de utsläpp som skulle ha genererats av dessa ronderingar.

Under 2023 har Region Västerbotten vidare genom projektet Artic Design Center medverkat i kommunikativa insatser för att berätta om platsens värde för identitet och hur en historisk plats kan återbrukas på ett nytt sätt utan att förringa kulturmiljön, vilket knyter an till delprioritering 4:3. Möten har även skett tillsammans med Skellefteå museum rörande kulturmiljöer och naturmiljöer, och med Designhögskolan i Umeå för att inkludera studenterna i framtida konkreta insatser inom området. Deltagare i projektet Artic Design Center har även deltagit i en panel på en arbetsmarknadsdag, tillsammans med offentlig sektor, näringsliv och föreningsliv, för att öka den ömsesidiga kunskapen och förståelsen för de behov och utmaningar som finns inom området.

Genom det genomförda arbetet står det klart att det är viktigt att påvisa att kulturmiljöer är en viktig del av identiteten för en plats, och att det kan bidra till mångfald i stadsbilder och landsbygd. Det är därmed viktigt att stärka förutsättningarna för yrkesverksamma att bidra till en platsbaserad hållbar näringslivsutveckling för små och medelstora företag. Det finns också behov av att stärka de fria aktörerna inom kultur och föreningsliv, för att bredda kultur- och fritidsutbudet, och det är av vikt att lyssna in både de som bor på platsen och de som flyttar dit för att förstå vad de önskar sig av fritids- och kulturaktiviteter.

Gestaltad livsmiljö

Med syfte att skapa en nod för politiken kring gestaltad livsmiljö i norra Sverige, och med stort fokus på gestaltade livsmiljöer och hållbara livsmiljöer, har projektet Artic Design Center inletts som har starka band till delprioritering 4:2 och 4:3. Sedan sin start under våren har projektet genomfört möten, dialoger och workshops för att definiera de utmaningar och konflikter som finns inom området i Västerbotten samt kartlagt möjliga framtida samarbeten. Samverkan har skett med föreningsliv samt offentlig och privat sektor. Nationella nätverk liksom nätverk för norra Sverige har också initierats med offentlig sektor, näringsliv, föreningsliv, start-ups, akademi och andra organisationer med fokus på arkitektur, design och konst. Under hösten 2023 beviljades även en ansökan om stöd från Vinnova för Framsynsresidens gällande nya innovativa arbetsmetoder inom området, vilket kommer att stärka arbetet ytterligare. Start av detta följearbete sker 2024. Under 2023 har Region Västerbotten genom projektet Artic Design Center även varit medarrangörer till den internationella konferensen People Powered Transformation tillsammans med Svenska Designsällskapet och LTU samt samarrangerat föreläsningkväll tillsammans med Svensk Form. Tentativt utforskas även möjligheterna till samverkan med Coompanion rörande ett innovationslab för att kunna ta vara på synergier för regionens bästa.

Mänskliga rättigheter och regional utveckling

Ett annat perspektiv på de hållbara livsmiljöerna med anknytning till delprioritering 4:1 och 4:2 återfinns inom projektet Stärkt samverkan för mänskliga rättigheter, som fortsatt sitt arbete under året. Syftet är att bidra till ett perspektivskifte som möjliggjorts av den nya inriktningen i den nationella strategin för hållbar regional utveckling. Nu finns möjligheter att arbeta med mänskliga rättigheter som en förutsättning för regional utveckling, vilket även bidrar till ett skifte på synen på funktionsrätt som länge betraktats som en hälso- och sjukvårdsfråga men även är av stor vikt för den regionala utvecklingen. Arbetet tar utgångspunkt i funktionsrättskonventionen, barnkonventionen, regeringsformen och Europakonventionen, och de insatser som främst genomförts är utbildningsinsatser riktade mot politiker, chefer och ansvariga tjänstepersoner. Utbildningarna har skräddarsytt utifrån de problemformuleringar som finns i den lokala kontexten och bygger på autentiska anonymiserade cases. Samtliga steg genomförs i nära samarbete med de lokala aktörerna. Att utgå från ett case kan underlätta verklig

förändring. Utmaningar och lösningar blir kom-
munspecifika och anpassade efter de behov och
förutsättningar som finns just där. I stället för att
utgå från generella lösningar står individens behov
i fokus samt de lokala aktörernas förutsättningar.

Stärkt arbete kring nordlig fossilfri energi

Region Västerbotten har under året arbetat med
energifrågan ur flera perspektiv knutet till delprio-
ritering 4:1, varav tre kan framhållas extra. För det
första har arbetet med batterivärdekedjan till ex-
empel stärkts genom att ingå i forum, samman-
hang och nätverk som ger Region Västerbotten
kunskap och påverkansmöjligheter i frågan. För det
andra har Region Västerbotten tillsammans med
Länsstyrelsen Västerbotten tagit ett helhetsgrepp
kring energifrågorna och en hållbar energiutveck-
ling i Västerbotten. Insatser inom påverkansarbete,
kunskapsspridning och mål och visionsarbete är
några exempel på detta arbete med frågan. I all
kommunikation är utgångspunkten att Västerbot-
ten behöver stora förändringar av hur energin som
finns används, och det står klart att utgångspunk-
ten måste vara det samhälle länet vill bygga och
inte bara ett utbyte av ett energislag mot ett an-
nat. Det är också av stor vikt att arbetet sker i bred
uppslutning, där Region Västerbottens deltagande
och arbete är starkt, för att det ska skapas ett så
stort lokalt värde som möjligt av de resurser som
finns inom länet. Region Västerbotten har för det
tredje under året även påbörjat ett intensivt ar-
bete med att stärka regionens möjligheter när det
kommer till utvecklingen av infrastruktur och vär-
dekedjor för vätgas. Arbetet har inneburit kun-
skapsinsamling, deltagande i plattformar och nät-
verk och även initierande av nätverk.

Under året har Region Västerbotten knutet till
delprioritering 4:4 även tagit fram en agenda för
energi, där områdena hållbar smart användning,
stabil distribution och hållbar produktion med
hänsyn till natur och människor ingår, som ska
fungera vägledande för Region Västerbottens vi-
dare arbete inom området. I framtagandet har
dialoger förts med bland annat kommuner, läns-
styrelse och privata aktörer, och efter det politiska
antagandet av agendan i slutet av året har plane-
ring skett för insatser i syfte att sprida arbetet
genom att ta fram handlingsplaner för hur det är
att möjligt att uppnå de formulerade målen i
agendan. Genom ett samarbete med Länsstyrelsen
Västerbotten, som utgår från vilket samhälle som
är önskvärt att bygga i Västerbotten, uppmuntras
vidare till hållbar konsumtion och energiåtervin-
ning. Tack vare att de ledande regionala aktörerna
för utveckling inom energiområdet går ihop i ett

nära samarbete bli det tydligare att arbetet sker
mot samma mål: Västerbotten ska vara en före-
gångare i den gröna omställningen genom en sta-
bil, hållbar energi konsumtion, distribution och
konsumtion. Ett tydligt och konkret exempel på
detta kan återfinnas i den dag som Region Väster-
botten arrangerade tillsammans med Länsstyrelsen
Västerbotten i Storuman, med fokus på vätgasens
potential i Västerbotten. Syftet med dagen var att
undersöka hur aktörer som har/skulle kunna ha en
roll i vätgasens utveckling ser på utvecklingen och
Västerbottens roll. För att Västerbotten i framtiden
ska ha ett robust energisystem behöver varje kraft-
slag/energikälla/energilagringmetod användas på
rätt plats, rätt sätt och i rätt omfattning. Som ut-
komst har aktörerna gemensamt tagit fram en
vision för arbetet och arbetar nu tillsammans med
att nå de gemensamt uppsatta målen.

Region Västerbotten ingår även i projekt, så som
Interregprojektet Unlocking Green Hydrogen Eco-
nomy for SMEs in European Regions (UNLOCK) som
har som mål att "låsa upp" den gröna vätgasvärde-
kedjan för Västerbottens små och medelstora
företag. Grön vätgas spelar enligt de flesta exper-
ter en viktig roll i framtidens energisystem. Dagens
utveckling sker mest vid forskningsinstitutioner och
störreföretag eftersom det utvecklingen och test-
ningen är kapitalintensiv och innehåller stora risker
eftersom tekniken är under utveckling. Därför
behövs nya angreppssätt för att utnyttja de mindre
företagens potential i värdekedjorna. Projektet
skapar ett lärande med andra regioner och samlar
aktörer i Västerbotten inom området för att Väs-
terbotten ska kunna behålla sin ställning som en
föregångare i omställningen även inom vätgasom-
rådet.

Region Västerbotten stödjer också kommunernas
arbete med etableringsfrämjandet och där ingår
elintensiva etableringar, med anknytning till del-
prioritering 4:4. Arbetet sker på flera olika sätt
med att öka antalet elintensiva och andra etable-
ringar som bidrar till ett hållbarare energisystem
och som stärker Västerbottens position som en
föregångare i omställningen. Det är kommunerna
som äger frågan när det gäller etableringar till den
egna kommunen men Region Västerbotten funge-
rar som ett stöd och samordnare för arbetet och
uppmuntrar kommunerna att utgå från sina styrkor
när de utvärderar vilka etableringar som passar
och vilka man ska marknadsföra sig mot. I arbetet
ingår stöd i marknadsföringen utåt och att synlig-
göra sig på nationella och internationella plattfor-
mar och sammanhang. Lokalt stöds kommunerna
också när det gäller kontakten med andra viktiga
aktörer som kraftbolag, myndigheter och andra

aktörer, och Region Västerbotten fungerar som en brygga mellan nationella aktörer och kommunerna.

Många aktiviteter inom den regionala kulturverksamheten

Under 2023 så har den regionala kulturverksamhet genomfört långt över 100 aktiviteter för att stärka och vidmakthålla prioriteringen genom kompetensinsatser, fördelning av stöd, bidrag och stipendier samt internationella samarbeten som syftar till såväl konstnärlig utveckling som delning av kostnader. Kostnadsutvecklingen ligger bakom att regionen och kommunen också tvingats rädda en av landets fria teatergrupper verksamma i länet. Region Västerbotten är den största aktören när det gäller att genom sin verksamhet stödja och utveckla den kulturella infrastrukturen som byggts upp sedan 1970-talet i Sverige gemensamt av stat, region och kommun i samverkan.

Regionbibliotek Västerbotten

Regionbibliotek Västerbotten har ett lagstadgat uppdrag (SFS 2013: 801) att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet för folkbiblioteken i länet. Regionbibliotek Västerbotten ansvarar även för länets tre sjukhusbibliotek och inriktningen Kultur och hälsa på Norrlands universitetssjukhus samt Lycksele och Skellefteå lasarett. Kultur och hälsa är ett samlingsbegrepp för sjukhusbiblioteken. Verksamheten innefattar bibliotek, konstgalleri (Galleri Alva på NUS) samt programverksamhet. Arbetet är tvärsektorielt och berör kultursektor, hälso- och sjukvård, folkhälsa och utbildningssektor. Avsikten är att främja allas rätt till kultur och riktar sig främst till patienter, anhöriga och närstående till patienter samt personal på regionens sjukhus.

Folkbiblioteken och sjukhusbiblioteken i Västerbotten utgör viktiga arenor för kulturutövande i alla former, både genom den varierande och utbudsrika programverksamheten och det demokratiska rum som själva biblioteksrummet utgör. Detta bidrar till att verka för att den kulturella infrastrukturen är tillgänglig och jämlik i hela länet. För mindre kommuner är biblioteket ofta den enda öppna samhällsinstitution som finns kvar, och får därigenom inte sällan rollen av medborgarkontor där besökare kan få hjälp med såväl kopiering, digitala spörsmål som lån av media och informationssökning.

Film i Västerbotten

Film i Västerbotten är ett regionalt resurscentrum för film och rörlig bild som arbetar med att ut-

veckla filmkulturen i Västerbotten. Film i Västerbotten är en resurs för aktörer som vill arbeta med film och riktar sig till föreningsliv, professionella filmskapare, allmänhet samt barn och unga. Detta kan ske genom konsultation, bidrag, tekniskt stöd, kompetensutveckling eller nätverksstärkande aktiviteter. Verksamheten är indelad i tre olika verksamhetsområden:

- Film för barn och unga. 212 aktiviteter genomfördes med totalt 2 693 deltagande barn och unga. Ytterligare har 251 vuxna som arbetar med barn och unga deltagit.
- Biograf och visning. Tio arrangemangsstöd har delats ut till filmfestivaler och filmvisningsarrangemang i länet.
- Produktion och talangutveckling. 21 filmproduktioner har medfinansierats inom ordinarie verksamhet. Därtill har filmproduktioner finansierats via Film i Västerbottens olika projekt. Talang Norra – Västerbotten: Utveckling av 8 långfilmer och 4 dokumentärfilmer. Nya röster: Produktion av 19 kortfilmer och 7 dokumentärfilmer. Talang AC/BD 4 Kortfilmer.

Kompetensutvecklande och nätverksstärkande aktiviteter har genomförts inom olika projekt. In Focus som riktar sig till filmskapare i Västerbotten. Northern Motion som riktar sig till filmregissörer i Norrbotten och Västerbotten. Norrland brinner som riktar sig till unga filmskapare från de Norrländska länen.

Samverkan

Samverkan för hållbara livsmiljöer och rumslig planering

Som nämnts på annat håll samordnar Region Västerbotten kommunala nätverk inom VA- och avfallsområdet som arbetar gemensamt med att planera för hur de stora utmaningarna kan hanteras. Därutöver ingår Region Västerbotten i fler samverkansytter, vilket ger stärkt kunskap, erfarenhetsutbyten och gemensam styrka.

På regional nivå bör nätverkssamarbetet plan- och byggsamverkan mellan länets kommuner, Länsstyrelsen i Västerbotten och Region Västerbotten lyftas upp. Dess syfte är att utbyta erfarenheter och att samarbeta kring utbildningsinsatser, remissvar etc. Samarbetet har gått på sparlåga under några år men arbete för att återupprätta nätverket har inletts under 2023. Ett annat viktigt samarbete består av nätverket Hållbara Västerbotten, som leds av Länsstyrelsen i Västerbotten och utöver

utöver dem samlar Region Västerbotten, Umeå Universitet och Umeå kommun. Syftet med nätverket är att samordna organisationernas insatser kopplade till hållbarhet samt att tillsammans årligen ordna en Agenda 2030-konferens.

På nationell nivå har Boverket startat ett nationellt nätverk för regional rumslig planering, där Region Västerbotten ingår. Syftet är att tillsammans utveckla den regionala rumsliga planeringen och att utbyta erfarenheter och kunskap. Nätverket hade sin första träff hösten 2023. Ett antal nationella myndigheter, Boverket, Energimyndigheten, Tillväxtverket, Svenska kraftnät med flera har också ett nationellt nätverk för fysisk planering, som samordnar myndigheternas olika insatser med koppling till området. Region Västerbotten har ett nära samarbete med nätverket då myndigheterna har stort intresse för att följa utvecklingen i Västerbotten. Region Västerbotten ingår därutöver även i SKR:s nätverk för fysisk planering.

Rådet för hållbara städer inrättades i december 2017 och ändrades och förlängdes 2022 till ett uppdrag till och med 31/12 2030. Region Västerbotten är en aktiv part i detta råd, som syftar till att stärka kommunernas förutsättningar för att utveckla levande och hållbara städer och samhällen. Bland annat sker detta genom att skapa förutsättningar för myndighetssamarbete som bidrar till att mål 11 Hållbara städer och samhällen i Agenda 2030 kan uppnås, samt genom att stödja de kommuner som berörs av större industrietableringar och industriexpansioner i Norrbottens och Västerbottens län avseende hållbart samhällsbyggande och gestaltad livsmiljö.

Stärkt energifokus genom samarbete

Region Västerbotten och Länsstyrelsen Västerbotten har under året startat en samverkansplattform kring energifrågorna i länet. De två parterna har likande uppdrag och ska från olika perspektiv arbeta mot samma mål: en hållbar energikonsumtion, -distribution och -konsumtion. Samarbetet har varit mycket positivt och även lett till ett nätverk inom vätgasens utveckling i Västerbotten där aktörer från näringslivet, offentlig sektor och akademien tagit fram en vision för Västerbotten och har som mål att ta fram en handlingsplan och hitta Västerbottens roll och del i vätgasvärdekedjans utveckling i Västerbotten. Inom samverkan för energifrågor i Västerbotten tillsammans med Länsstyrelsen Västerbotten driver Region Västerbotten också ett utbyte med Region Norrbotten och Länsstyrelsen i Norrbotten för att underlätta samverkan i frågor där det finns en potential att stärka varandra.

Region Västerbotten har under året gått med i

Centre for Hydrogen Energy Systems Sweden, CH2ESS, som är en forsknings- och kunskapsinsats vid Luleå tekniska universitet med inriktning mot vätgasanvändning i industriella processer och energisystem. Region Västerbotten ingår även i Business Swedens grupp för Batterivärdekedjan vilket ger goda möjligheter till uppdateringar kring vad som händer inom batterivärdekedjan, särskilt ur ett investerings och etableringsperspektiv. Därutöver finns också samverkansytor med regionala aktörer och kommuner, och en tydlig framgångsfaktor är det gemensamma arbetet mot samma håll vilket skapar motivation och resultat. Den trepartssamverkan som också finns inom området mellan stat, region och civilsamhälle ger också en styrka, då parter med olika uppdrag, mandat och kompetenser kompletterar varandra väl och därmed ger stor nytta och kraft i genomförandet.

Till utmaningarna hör att hitta de rätta perspektiven för att nå ut och fram med kommunikation och resultat. Det gäller att komma ifrån stuprörstänkandet och att arbeta mer organisationsöverskridande, samt över och mellan olika sektorer på ett tvärsektorielt vis. Det är även viktigt att ansvariga politiker prioriterar och efterfrågar resultat inom det berörda området, och avsätter medel för arbetet. Det behövs ett tydligt ledarskap från personer med makt, och det gäller att öka kunskapen inför att vägvalen ska göras.

Regionala kulturverksamheten övergripande

Region Västerbottens kultursamordning med två medarbetare har tillsammans med chef i uppdrag att samverka med alla länets kulturaktörer, företrädare för det civila samhället, inom regionala aktörer som exempelvis Folkhälsan, samtliga konstområden och dess verksamheter via verksamhetsdialoger, länets fem kulturbolag men även enskilda kulturskapare, stipendiesökande samt länets samtliga kommuner, verksamma inkubatorer och de två verksamma universiteterna. Utanför Västerbotten sker samverkan med nio statliga kulturmyndigheter och i förekommande fall de intresseorganisationer som är verksamma genom att företräda enskilda kulturskapare eller kulturyttringar, KLYS, IKA, Sveriges Fotografer, Sveriges Tecknare etc. Detta sker i samverkan med statliga Konstnärsnämnden. Region Västerbotten samverkar även med statliga myndigheten Sametinget samt den samiska intresseorganisationen Viermek som omfattar 10 samiska kulturorganisationer. Samverkan sker även med länets inkubatorer Piteå go business som främst är verksamma Uminova Expression, bägge är knutna till Luleå Tekniska universitet och Umeå universitet. Det finns samverkan även med Länsstyrelsen som har ansvar för

vissa tvärssektoriella perspektiv men främst kultur- arv och fysisk planering. Internationell samverkan sker främst med Finska, Svenska och Norska kulturdepartementet samt tillhörande regioner i de arktiska delarna av respektive land. Samverkan sker inom ramen för arbetsgruppen för kultur inom Internationella Barentsrådet. Region Västerbotten försöker också delta i nationell samverkan inom de sju konstområden som finansieras av kultursamverkansmodellen och då i samarbete med de regionalt verksamma främjarverksamheterna. Utmaningen är den total omfattningen av relevanta aktörer att samverka där alla är viktiga för att delta i långsiktig utveckling av kulturpolitiken och dess tillämpning, kortsiktigt kan samverkan beröra olika behov av insamling för underlag för analys och förslag på åtgärder eller samarbete kring utvecklingsprojekt där kultursamordningen ofta är beredande part i processen. Att kombinera bägge perspektiven och den ändliga arbetstiden är en utmaning.

Den regionala konstverksamhetens samverkan har starkt fokus på två parter, dels Regions Västerbottens personal och fastighetsavdelning och så bildkonstsamhällets aktörer det vill säga enskilda konstnärer, gallerister etc. Regionen hanterar 19 000 konstnärliga verk i en yta större än Belgien på 1,8 tjänst. Fastighetsavdelningen och omflyttningen av verksamheter inom desamma utgör ett hårt tryck på funktionens medarbetare. Bristande stöd i upphandling och frånvaron av systemstöd är betydande hinder för en utveckling där länets medborgare ges möjlighet att få ta del av konst i samband med sitt arbete eller vårdinsatser.

Ett urval av samverkansparter under 2023: Aejlies: samisk kultur och resurscentrum i Tärnaby. Bedriver utställning, residensverksamhet, utbildning kring slöjd och kulturarvs samt deltar i dialog med svenska kulturinstitutioner som Nordiska museet i ett dekolonialiseringsarbete av samisk kultur och kulturella uttryck. Medlemmar i ViermeK.

Dans i Västerbotten. Den regionala dansfrämjarverksamheten med regional finansiering och regionalt uppdrag men verksam över hela länet genom bland annat turnéfinansiering för dans men också insatser för barn och unga. Ett kitt för professionellt verksamma dansare baserade i och utanför länet och Sverige.

Emma Ricklunds stiftelse i Saxnäs. Ett av landet och länets äldsta konstnärsresidens som via finansiering från Postkodlotteriet och Arvsfonden även bedriver kulturell och pedagogisk verkstad. RV har

deltagit i ansökningsprocesserna.

Film i Västerbotten. Regionens resurscentrum för film och rörlig bild verksam över hela länet och i nära samarbete med länets kulturskapare och verksamma professionella filmare. Har deltagit i talangutvecklingen av flertalet nationellt och internationellt prisbelönta filmskapare inom kortfilm, dokumentär och långfilm. Ingår i kulturverksamhetens förvaltning men har en självständig roll som främjare.

Folkrörelsearkivet och Företagsarkivet i Västerbotten. Bägge verksamheterna samfinansieras inom kultursamverkansmodellen och har verksamhet i både Skellefteå och Umeå och bedriver sitt arbete i samarbete också med professionella och semiprofessionella forskare.

Sju folkhögskolor och tio studieförbund, snart nio. Samverkan sker inom ramen för en överenskommelse mellan parterna och fokuserar dels på bildningssektorns traditionella kulturuppdrag och dels på hur sektorn kan bidra till Västerbottens utmaning med kompetensförsörjning.

Friluftsrämjandet. Regionen har en historia i att även stödja idrottssektorns paraplyorganisation SISU men har sedan 2021 enbart kvart Friluftsrämjandet.

Folkhälsoenheten vid region Västerbotten. Här finns potential för ytterligare samverkan kring temat kultur och hälsa som även sysselsätter sjukhusbiblioteken som har ett särskilt ansvar för att stötta anhöriga till patienter med stödjande litteraturinsatser och programverksamhet.

Umeå universitet, Bildmuseet och konstnärligt campus. Region Västerbotten delar ut stipendium till avgångselever, men deltar även i möte med Bildmuseet som är en av Nordens mest framstående samtida konst museer tillsammans med Kiasma i Helsingfors och Louisiana mellan Köpenhamn och Helsingborg. Kontakterna med universitet går främst genom pro dekan för de humanistiska utbildningarna och kan röra alltifrån biblioteksutbildning, internationella konferenser kring kultur som samisk forskning.

Giron Samhi teater är en turnerande institutions-teater med säte i Kiruna där regionen är delfinansierad och medlem samiska organisationer. Teatern har sedan länge bedrivit ett påverkansarbete för att bli en samisk nationalscen vilket regionen stöttar. I den senaste statsbudgeten fick Giron en förstärkt budget för att klara sitt nationella uppdrag.

get.

Konstfrämjandet och KRO. Är intresse och folkrörelseorganisationer verksamma inom Västerbottens län. Konstfrämjandet har ett anslag för konstillbildande och konstfrämjande uppdrag. KRO är en förening som verkar för att förbättra villkoren för professionella konstnärer bland annat genom att granska Region Västerbottens efterlevnad av sina egna regler kring 1 procentsmålet i offentlig gestaltning.

Konstnärscentrum Nord, samlar professionellt verksamma konstnärer i de fyra nordliga länen.

Motili är en förening mycket skapad av sin primus motor Duncan Kemp som verkar för att ge inlandskommuner tillgång till musik och teater.

Norrlands nätverk för Musikteater och Dans (NMD). NMD är ett kommunförbund med syfte att se till att statliga och regionala medel kanaliseras till scenkonstinstitutioner verksamma i de fyra nordliga länen. En helt central institution för att regionerna i norr ska kunna ge medborgarna tillgång till kultur oavsett bostadsort.

De fem kulturbolagen, Norrlandsoperan, Lycksele Skogs och samemuseum, Skellefteå Museum, länsmuseum Västerbottens museum och länssteatern Västerbottensteatern. Samverkan sker genom verksamhetsdialoger, ägarsamråd samt enskilda samtal och ibland som adjungerad position i styrelse. Samverkan rör sällan den dagliga operativa driften utan utvecklingsarbete, internationellt samarbete och finansiering av utvecklingsprojekt.

De tre fria teatergrupperna Profilteatern, Skuggteatern och landets äldsta nu verksamma teatergrupp Ögonblicksteatern. Samverkan sker i för liten del samtidigt som det här är skör verksamhet vilket visade sig att en av dem varit hårsman från konkurs under 2023.

Samiska offentliga arrangemang, Region Västerbotten har möjlighet att finansiera samiska offentliga arrangemang som genomförs av samiska kulturföreningar. Mest känd är Samiska veckan i Umeå som genomförs av en av landets största sameföreningar Sähkie.

Teatercentrum Norra är en centrumbildning som har till syfte att skapa bättre förutsättningar för sina medlemmar, teatrar och individer som ska eller vill utöva fri professionell teaterkonst.

Ungdomsbidrag: Region Västerbotten handlägger

tre typer av bidrag till ungdomars kulturskapande och arrangörskap. Ofta små belopp men som bidrar till att en rad kulturarrangemang kan genomföras i länet genom en kombination av ideellt arbete och visst såddkapital. Insatserna blir ofta ett första steg för nästa generations kulturskapare och kulturarrangörer, stödet ger också möjlighet för unga att lära sig mer om hur de kan organisera sig.

Västerbottens läns hemslöjdsförening, har finansiering inom kultursamverkansmodellen för att främja, utveckla och stärka slöjden som kultur och näring. Arbetsgivare är en den ideella föreningen. Verksamheten täcker både hård och mjukslöjd och har en ambition att verka över hela Västerbotten.

Västerbottens läns hembygdsförbund. En av länets största folkrörelser och med en ambition att introducera hembygdens kulturarv både för de som bott där hela sitt liv och för de som anlände från ett annat land för en vecka sedan. Bedrivit flera kommunövergripande satsningar på konst och kulturarvsupplevelser.

Professionell lokalt verksamma kulturskapare. Under 2023 så har ett råd av professionella kulturskapare inrättats inom samtliga sju konstområde för att agera bollplank och samtalspartner i arbetet med framtagandet av den regionala kulturplanen.

Länets 15 kommuner, här är ambitionen att genomföra minst en gemensam dialog för att bland annat klargöra läget för respektive kommun inför kommande budgetår.

KIT Helsingfors, Arkdes, Konstnärsnämnden, Tromsø fylke, RISE, kring KKB-relaterad utveckling och finansiering. RISE har sedan länge ett nära samarbete med Umeå kommun kring kultur som kraft i stads och samhällsutvecklingen och har bedrivit flera utvecklingsprojekt genom delfinansiering från RV.

Kulturrådet, Konstnärsnämnden, Statens Konstråd, Kungliga biblioteket, Länsstyrelserna, Nämnden för Hemslöjdsfrågor, Riksteatern, Riksantikvarieämbetet och Svenska Filminstitutet utgör det nationella samverkansrådet. Detta leds av Statens kulturråd som genomför samverkan genom dialoger och runda bordssamtal där syftet främst är att delge information och forma en gemensam lägesbild kring utmaningar.

Samverkan med ursprungsfolket samerna och nationella minoriteter. Den regionala kulturverksamheten deltar vid samtliga samråd inom ramen för regionens totala samverkansvar som förvalt-

ningsregion.

Interregional samverkan. De fyra norrlandsregionerna har särskild samverkan för åtgärder och insatser enligt det gemensamt antagna kulturpolitiska positionspapper som samlar regionerna kring ambitioner kring samisk kultur, arrangörskap i glesa geografier samt främjandet av kulturella och kreativa branscher. Samarbetet är en av parterna i en överenskommelse med den samiska paraplyorganisationen Vierme K.

Regionbibliotek Västerbotten

Regionbiblioteket samverkar med folkbiblioteken i länet i uppdraget att verka för det demokratiska samhällets utveckling. Konkret innebär det att driva biblioteksutveckling, kompetensutveckling, handledning och metodutveckling samt föra en konstant dialog med kommunerna kring prioriteringar och genomförande av insatser. Denna samverkan förs främst genom länsövergripande bibliotekschefsmöten som regionbiblioteket tillsammans med en arbetsgrupp planerar och driver.

Regionbiblioteket främjar även det litterära skapandet i nära samarbete med de författare och skribenter som finns i Västerbotten. I detta ligger ansvaret för det länsövergripande utvecklingsarbetet kring litteraturen som konstform. Här sker även samverkan med olika litteraturfestivaler i länet, som Littfest och Littfors.

Andra samverksparter under 2023 har varit SKR (inom fältet tjänstedesign och barnrätt), Rättighetscentrum, RFSL, Ögonblicksteatern (tillgänglighet), Thxs (teknisk utveckling av appen härlitt), folkhälsan och barnhälsovården (små barns språkutveckling) för att nämna några.

För sjukhusbiblioteken sker samverkan primärt med sjukhusavdelningar, t ex lekterapi på NUS och Skellefteå lasarett. Sedan flera år tillbaka är även barnavdelningarna på sjukhusen en viktig samarbetspartner för att göra barns vistelse på sjukhus så positiv som möjligt. Nordans/Norrlandsoperan har också varit en samarbetspartner för samtliga sjukhusbibliotek, för att möjliggöra dansföreställningar i programutbudet. För sjukhusbiblioteken är också det nationella nätverket BOKS (bibliotek och sjukhus i samverkan) en betydelsefull samverkansyta. Under 2023 har flera allmänna sjukhusbibliotek lagts ner runt om i landet, med hänsyn till ekonomi i regionerna. Detta är utmanande och stärker behovet av att samverka med de som finns kvar, för att visa på kopplingen mellan kultur, hälsa och hållbara samhällen.

Film i Västerbotten

Samverkan inom verksamhetsområdet Film för barn och unga sker med länets kommuner, föreningar och filmpedagoger. Aktiviteter som genomförs sker främst inom skola men även på barn och ungas fritid.

Inom verksamhetsområdet Biograf och visningsfrågor sker samverkan främst med biografer och kulturföreningar i länet.

Inom Produktion och talangutveckling sker samverkan inom länet med filmbolag, filmskapare, föreningar och olika utbildningsanordnare exempelvis studieförbund, Umeå Universitet och Edelviks folkhögskola.

Interregional samverkan sker främst med andra längs regionala filmverksamheter. Projekten *Talang AC/BD* och *Northern Motion* genomförs med FilmPool Nord från Norrbotten. *Norrland Brinner* genomförs i samverkan med de fem Norrländska regionerna.

Medarbetare på Film i Västerbotten representerar Västerbotten i olika nationella nätverk och arbetsgrupper för regional filmutveckling. Under året har även dialog förts med Kvarkenrådet och företrädare för Österbottens filmbransch om utökat samarbete över nationsgränserna.

Ett urval av insatser i länet

Samverkansmodell för tjänstedesign

Region Västerbotten deltar genom projektet Artic Design Center i en designprocess som utvecklingskraft, genom deltagande i BID processen (Business Improvement District) i Skellefteå. Detta är en samverkansmodell mellan offentliga aktörer och fastighetsägare med tjänstedesign som utgångspunkt för att utveckla stadskärnor utifrån fem fokusområden; platsen, erbjudanden, varumärket, trygghet och tillgänglighet. Utifrån denna modell är det även möjligt att arbeta vidare i andra orter i regionen.

Regional kulturplan säkerställer finansiering

Region Västerbotten har ett uttalat ansvar för att säkerställa att en regional kulturplan färdigställs enligt den regionala politikens direktiv och de kriterier som ställs upp i förordning 2010:12 om fördelning av statliga anslag för regional kulturverksamhet efter regionala variationer och prioriteringar. Det kulturpolitiska arbetet styrs bland annat av bibliotekslagen (2013:801) museilagen

(2017:563) kul-turmiljölagen (1988:950) och arkivlagen (1990:782) och lagar som på olika sätt värnar om mänskliga rättigheter, exempelvis konventionen om barnets rättigheter (2018:1197), diskrimineringslagen (2008:567) och lagar som rör urfolket samerna och övriga nationella minoriteter (2009:724). För att främja det samiska folkets inflytande över sina angelägenheter ska konsultationer genomföras enligt vad som anges i lagen (2022:66).

Ett fundament är kulturens koppling till Agenda 2030s mål 3, 4, 5, 10, 11 och 16. Kulturskapande, kulturutbyte och kulturupplevelser med yttrandefriheten som grund har stöd av evidensbaserad forskning som ser kulturens verkningfulla bidrag till att skapa goda, hållbara och fredliga samhällen med motståndskraft att motstå samtida och framtida utmaningar. En förutsättning för detta är formaliseringen av länets olika kulturaktörer enskilda, institutioner, civilsamhällets föreningar, kommuner, bolag och organisationers bidrag, ambitioner och vilja till utveckling i samklang med politiska ställningstaganden och inriktningar för kulturens förutsättningar att verka. Allt detta formaliseras i den regionala kulturplanen men än mer i processen med dess skapande.

Arbetsprocessen inkluderar dialoger i samtliga av länets kommuner men även tematiska dialoger med företrädare för det fria kulturlivet, minoriteter och urfolket samerna samt civilsamhällets företrädare. Den sammanställda lägesbilden och mål och visionsbeskrivningen har gått på remiss både till deltagande aktörer men även nationella intresseorganisationer liksom 9 statliga myndigheter. Statens kulturråd är särskild viktigt eftersom de förvaltar processen med de statliga anslagen och de genomför en fördjupad uppföljning av processen. Processen är omfattande tar närmare 1,5 år, kräver omfattande samverkan med många aktörer men ger också förutsättningar att ta emot statlig finansiering av kultur fram till 2027. Arbetet upptar till stora delar den ordinarie verksamheten som utöver detta ska säkerställa övrig handläggning, vara mottagliga för dialog och samtal samt verka för utveckling och finansiering av utveckling med en rad aktörer. Planen remissa de resultat ska också förankras väl på både tjänstepersons som politisk nivå i länet och detta år genom 8 olika genomgångar i lika många forum. Detta utöver den dialog som möjliggörs av beredning i Kulturbedning och Regional utvecklingsnämnd. När planarbetet genomförts ska det brytas ned i en verksamhetsplan för de 27 insatser som ska genomföras under planperioden. Rätt genomfört betyder den regionala kulturplanen ett gemensamt handslag mellan självständiga aktörer om en gemensam

inriktning och prioritering för framtiden som är både lokalt, kommunalt, regionalt och nationellt förankrad.

Regionbibliotek Västerbotten

Ett urval insatser där regionbiblioteket arbetat tillsammans med externa parter:

Småprat - Bokstart i Västerbotten

Ett regionalt bokstartsprojekt (finansierat av Kulturrådet) som sorterar under Regionbibliotek Västerbotten. Projektet startade under slutet av 2022 och går nu snart in på sitt andra år (2024). Mottagare är i första hand professionella i länet som har uppdrag kring små barns språkutveckling. Det är barnbibliotekarier, logoped, BHV-sjuksköterskor, förskolepedagoger och inte minst de det lilla barnets nära vuxna. Under 2023 har Småprat genomfört en mängd insatser varav Pekbokmässan i Skellefteå särskilt förtjänar att lyftas fram. På den första bokmässan i världen för målgruppen 0-3-åringar samlades under dag 1 branschen och dag 2 allmänheten för att ta del av bokprovningar, småpratpoddanden, bäbisdisko och barnrättsworkshops. Att lyfta det lilla barnets språkutveckling och betydelsen av en ökad kunskap om detta har visat sig vara efterfrågat och blir även uppmärksammat nationellt.

Bibliotek i beredskap - Västerbottens och Norrbottens folkbibliotek i totalförsvaret

En gemensam satsning av regionbiblioteken i Västerbotten och Norrbotten på att fortbilda sina 29 kommuners folkbibliotekspersonal inför kris, krig eller förhöjd beredskap. En kompetenswebb togs fram som syftar till ökad kunskap inom området, samt möjligheten att arbeta med en fiktiv ingång till bibliotekets roll inom totalförsvaret. Under 2023 har 7 webinarier erbjudits, bland annat har Myndigheten för psykologiskt försvar samtalat med biblioteken i länen om otillbörlig informationspåverkan och Länsstyrelsen i Västerbotten har berättat om hur information i kristid går ut till allmänheten. Intresset har varit stort inte bara från bibliotek i länet utan även nationellt.

Nytt promenad-/konststråk på Norrlands universitetssjukhus (NUS) samt sagostigar på NUS och Skellefteå lasarett

Invingningen av det nya konst- och promenadstråket är genomförd som planerat den 1 juni 2023. Promenadstråket riktar sig till alla – personal på Region Västerbotten, patienter, anhöriga, besökare och invånare - men dikterna och sagorna riktar sig särskilt till barn. Både på NUS och på Skellefteå lasarett har sagostigar i sjukhusens kulvertar tagits fram i samarbete med lekterapi.

Barn och unga är en prioriterad målgrupp enligt bibliotekslagen, och därför har specifika insatser som dessa valts ut.

Film i Västerbotten

Ett urval insatser där en extern samarbetspartner genomfört en aktivitet eller ett projekt med stöd eller i samarbete med Film i Västerbotten:

Umeå Filmfestival som är Västerbottens största filmfestival. Den arrangeras av Folkets bio Umeå med finansiering av bland andra Film i Västerbotten och Svenska filminstitutet. Film i Västerbotten arrangerar festivalens filmbranschsektion.

Filmläger Umeå filmfestival som genomfördes av Umeå Kulturskola och Kulturakademin Storuman med deltagande ungdomar från Umeå, Åsele och Storuman. Lägre skulle genomförts i Tärnaby under namnet "Filmläger i fjällen" men arrangörerna valde att byta ort. Film i Västerbotten var med som delfinansierare och projektet fick även Triostöd av Region Västerbotten.

Urkraft Filmfestival som är en nystartad filmfestival i Skellefteå på Sara Kulturhus. Festivalen arrangeras av Föreningen Urkraft med finansiering av bland andra Film i Västerbotten.

Lynx Studios Filmläger som är ett filmläger i Tavel-sjö för unga kvinnor och unga icke-binära. Genomförs av föreningen Lynx Studios med stöd av Film i Västerbotten.

Sammanhållen region

I Region Västerbottens arbete inom prioriteringen är målet att alla västerbottningar kunna ta del av utvecklingen och att alla också ska kunna bidra till utveckling - det vill säga, kunna leva hela, fulla och fria liv med fungerande skolgång, tillgång till arbetsmarknad, fritidsaktiviteter, kultur, turism och ett fungerande familjeliv på lika villkor. Att arbeta mot det är också avgörande för att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin och i förlängningen också målen för Agenda 2030.

Insatserna syftar till att skapa attraktiva och hållbara miljöer i hela Västerbotten, och kontinuerligt arbete sker för att kartlägga aktuella samverkansaktörer i regionen och möjliga samarbeten och synergier.

Genom ökad kunskap och kompetens om offentlig sektors ansvar och skyldigheter när det gäller verkställandet av mänskliga rättigheter och genom att utveckla en stark/reell tvärssektoriell samverkan över och mellan sektorer och myndigheter skapas

bättre förutsättningar för utvecklandet av en sammanhållen region.

Region Västerbotten har under året genomfört dialogmöten i varje kommun i Västerbotten och hämtat in en lägesbild av ambitioner och utmaningar inom kultur och bildning samt även intresse för kommungräns överskridande eller internationella samarbeten. Bland annat kan nämnas den länsöverskridande noden för gestaltad livsmiljö som ska verka kapacitetshöjande både i Västerbotten och Norrbotten i nära samarbete med länets kommuner.

Jämlik och jämställd inkludering

Jämställdhet är en ständig faktor i alla insatser, och arbetet som utförs ska bidra till ett jämlikt Västerbotten som respekterar samtliga invånare. Riktade och specialdesignade utbildningsinsatser sker mot ansvariga tjänstepersoner, ansvariga chefer och politiker. Genom projektet Stärkt samverkan för mänskliga rättigheter tas särskild hänsyn till funktionsrättskonventionen, medan projektet Artic Design Center har särskilt fokus på mjuka värden i samhällsutvecklingen och utgår från ett holistiskt perspektiv med människan som utgångspunkt. Allt arbete utgår från ett inkluderande demokratiskt perspektiv som tillvaratar olika ingångar kopplat till genus och identiteter, minoriteter och urfolk samt ett tillgänglighetsperspektiv.

Inom regional kulturverksamhet görs en jämställdhetsbedömning i alla förslag som läggs fram för politiska beslut. Det finns även en rad kvantifierbara data där könstillhörighet analyseras och rapporteras. Under året så har det gjorts en rad kompetensinsatser och samarbeten kring att stärka barn och ungas påverkan av och deltagande i kulturlivet. Ytterligare utvecklingsarbete krävs för att förbättra arbetet och öka sannolikheten för goda samhällseffekter.

Föregångare i omställning

Region Västerbotten befinner sig i en större samhällsomvandling med goda möjligheter att utgöra föregångare i omställning. De goda exempel som finns lyfts och sprids (så som till exempel inslaget i branschmagasinet Form som har en spridning i ett trettiotal länder), samtidigt som Region Västerbotten tar intryck av andras framgångar för att i möjlig mån implementera arbetet även i vårt län. Samtliga insatser syftar till att skapa hållbara samhällen.

En stabil och grön produktion av energi är en av de främsta orsakerna till att Västerbotten är en före-

gångare i omställningen. Därför är det viktigt att utvecklingen av energisystemet fortsätter att bli både hållbarare, stabilare och grönare om Västerbotten ska behålla sin roll som föregångare. Allt arbete med energi, så som agendan och samverkan med Länsstyrelsen, genomsyras ett fokus på att vara en föregångare i omställning.

Regional kulturverksamhet arbetar övergripande för att säkerställa finansieringen av merparten av länets kulturaktörer i samverkan med länets kommuner och staten i enlighet med regional och nationell kulturpolitik. Gemensam och jämlik tillgång till kultur och möjlighet att själv skapa utgör ett socialt identitetsskapande kitt i samhället som bjuder in till både bevarande av kulturarv men också möjligheter till nya upplevelser och bildning. Region Västerbotten har idag ett kulturliv med både bredd och spets och med en nyttjandegrad bland länsborna som är ovanligt hög. Att strategiskt upprätthålla en bredd av kulturaktiviteter är ett av samhällets många verktyg för att åstadkomma ett socialt hållbart samhälle för att främja dialog och yttrandefrihet i stället för polarisering och konflikt.

Agenda 2030

Mänskliga rättigheter och samverkan med civilsamhället

Jämställdhet (mål 5) och en minskad ojämlikhet (mål 10) är centralt i den fysiska planeringen som bidrar till att Västerbotten är en region med hållbara livsmiljöer att bo, verka och leva i, och genom att fler inkluderas i samhällsutvecklingen stärks även bidragen till en ökad hållbar tillväxt (mål 8). Med en ökad kunskap om funktionsrättskonventionen och mänskliga rättigheter blir det lättare att identifiera och åtgärda behov inom länet, och då kunskap om funktionsrätt och mänskliga rättigheter ökar inom offentlig sektor blir det möjligt att komma till rätta med attityder och okunskap om personer med funktionsnedsättning vilket i en förlängning bidrar till att fler unga/vuxna får utbildning, arbete och därmed en bättre ekonomisk standard. Då fler unga går ut skolan med godkända betyg förbättras även självskattad hälsa och det psykiska välbefinnandet stärks. Det säkerställer en likvärdig utbildning och bidrar till bättre färdigheter bland unga och vuxna som därmed också får ökade möjligheter till arbete. På så sätt bidrar Region Västerbottens arbete till mål 1, ingen fattigdom och 4, god utbildning för alla. Arbetet bidrar också till mål 16, fredliga och inkluderande samhällen, i och med att det leder till en minskad andel människor som utsätts för diskriminering och

kränkande bemötande.

Hållbara livsmiljöer

Det arbete som beskrivits ovan som genomförs i syfte att stärka Västerbotten som en plats med hållbara livsmiljöer att bo, verka och leva i syftar till att skapa hälsofrämjande miljöer som exempelvis är fria från störningar som uppmuntrar till social samvaro och som uppmuntrar till rörelse, vilket bidrar till god hälsa och välbefinnande (mål 3). Arbetet för rent vatten och sanitet (mål 6) bidrar också till detta, och för Region Västerbottens del sker detta genom en samordnande roll för kommunala nätverk inom VA- och avfallsområdet. Genom detta nätverk möjliggörs gemensamt arbete med att planera för hur de stora utmaningarna kan hanteras. Återinrättandet av plan- och byggsamverkansnätverket är ett annat exempel på samverkan som bidrar till de hållbara livsmiljöerna, och ger tillsammans med de årligen återkommande Samhällsplaneringsdagarna ett stöd för kommunerna i arbetet med att bygga hållbara städer och samhällen (mål 11). Även det arbete som nämnts under Västerbotten - en region med platsbaserad hållbar näringslivsutveckling kring stärkt lokal livsmedelsproduktion bidrar till hållbara städer och samhällen (mål 11), eftersom en ökad livsmedelsproduktion i Västerbotten bidrar till städer och samhällen i samspel med varandra. Den lokala livsmedelsproduktionen bidrar också till att bekämpa klimatförändringarna (mål 13) i och med att livsmedelsproduktionen kan göras med ett mindre klimatavtryck i norra Sverige, och behövs också för att bevara viktiga natur- och kulturmiljöer samt ett ekosystem med biologisk mångfald (mål 15). Idag är flera arter som är beroende av det uppbrutna jordbrukslandskapet hotade och även kulturlandskapet med öppna fält, gårdar och lador minskar i takt med att städerna vid kusten expanderar och jordbruksmark hotas exploateras till förmån för bostäder industri och service. Framhållas kan även att Arctic Design Center bidrar genom att utbilda, inspirera och öppna upp frågan kring hur hållbara samhällen och livsmiljöer kan skapas.

Energi

Den agenda som tagits fram och beslutats innan årsskiftet rörande energi knyter starkt an till Agenda 2030:s mål 7, hållbar energi för alla. I agendan för energi fokuserar Region Västerbotten på att göra allt som är möjligt för att Västerbotten ska använda energi på ett effektivt sätt, en stabil distribution av energi i länet och att produktionen ska vara hållbar med hänsyn till natur och människor. Genom att ingå i nätverk och insatser som syftar till att utveckla vätgasens roll i samhället och samarbeten kring batterivärdekedjan bidrar Region

Västerbotten till en hållbart energisystem. Genom att arbeta med energi ur ett helhetsperspektiv och utgå från vilket samhälle som är önskvärt i framtiden blir det även tydligt Region Västerbotten närmar sig mål 9 i Agenda 2030 om hållbar industri, innovationer och infrastruktur. Industrin i länet behöver använda hållbar energi och energieffektivera, och infrastrukturen för energi behöver bli så hållbar som möjligt.

Regional kulturverksamhet bidrar till Agenda 2030

En stark och oberoende kulturs och bildningssektor är en förutsättning för en välfungerande demokrati. Ambitionen är att den regionala kulturpolitiken ska ge alla möjlighet till kunskap, kulturupplevelser och till att utveckla sina skapande förmågor, för att i förlängningen bidra till fredliga och inkluderande samhällen. Mål 3,4,5, 10, 11 och 16 i Agenda 2030

Mål 3: God hälsa och välbefinnande

Vid samtliga sjukhus i länet bedrivs biblioteksverksamhet under ledning av regionbiblioteket. Kultur och hälsa är ett samlingsbegrepp som innefattar bibliotek, konstgalleri (Galleri Alva på Norrlands universitetssjukhus) samt programverksamhet. Arbetet är tvärssektoriellt och berör kultursektor, hälso- och sjukvård, folkhälsa och utbildningssektor. Avsikten är att främja allas rätt till kultur och riktar sig främst till patienter, anhöriga och närstående till patienter samt personal på regionens sjukhus. Det finns evidensbaserad forskning kring kulturskapande och kulturupplevelsers förmåga att främja god hälsa och välbefinnande.

Mål 4: God utbildning för alla

Region Västerbotten delfinansierar sju folkhögskolor och 10 studieförbund i länet. Dessa bidrar både till en jämlik tillgång på bildning och kultur spridd i Västerbotten med särskilt fokus på de grupper som haft svårt i det ordinarie bildningssystemet eller helt enkelt är nyfikna på att lära sig nya språk, skapa musik, etc.

Mål 5: Jämställdhet

Kulturutbudet har ända sedan tidiga födelse sysselsatt sig med könsroller och maktförhållanden vilket framgår tydligt i de grekiska dramerna som är så gamla som den västerländska kulturen. Kulturen som forum och scen för att gestalta, uppleva och

skapa insikter kring jämställdheten eller bristen på är ständigt pågående.

Mål 10: Minskad ojämlikhet

Den nationella och regional kulturpolitiken har som ett av sina huvudsakliga mål att minska ojämlikhet genom sitt bidrag att skapa en jämlik tillgång till kultur och bildning för att ge alla medborgare samma rättigheter och möjligheter i linje med intentionerna formulerade i de FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, artikel 26 och 27. Regionbiblioteket har i samarbete med folkhälsoenheten under 2023 färdigställt den hbtq-diplomering av länets samtliga folkbibliotek och några skolbibliotek som påbörjades under 2021. Syftet har varit att öka kunskapen om normer och tillgänglighet på bibliotek utifrån ett hbtq-perspektiv. Ett projekt som syftar till att ge personer med funktionsnedsättning ökad trygghet i användandet av bibliotekstjänster är också under uppbyggnad och kommer att sjösättas under 2024.

Mål 11: Hållbara samhällen och städer

Region Västerbottens kulturverksamhet arbetar med att främja den nationella politiken för gestaltad livsmiljö som har som syfte att tillgodo se att konst, kultur, design och form samt arkitektur är vägledande för att skapa hållbara, inkludera och vackra livsmiljöer för människor. Inom den samiska kulturen och inom slöjd och hantverk finns även de historiska kontakterna med en mer cirkulär och grön livshållning. Bibliotek, scenkonst, tillgång till sitt kulturarv och insikten om historiens betydelse i samtiden bidrar till förutsättningar att skapa hållbara livsmiljöer med människan i centrum men starkt medveten om sin omvärld och dess historia och samtid.

Mål 16: Fredliga och inkluderande samhällen

Ett samhälle som främjar allas möjligheter till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor och som förmår att skapa ett levande och använt kulturarv har i sin tur skapat ett samhället som förmår härbärgera samhällets motsättningar och konflikter på ett konstruktivt sätt. Förutsättningen är att yttrandefrihet råder och respekteras. Arbetet med att öka medborgarnas kunskap om medie- och informationskunnighet (MIK) är centralt i detta och där spelar skola och bibliotek en viktig roll i förmedlandet.

Foto av pressfoto, publicerad via Freepik

Västerbotten – En hälsofrämjande region

Omvärldsbevakning

Trender som påverkar folkhälsoarbetet

Hälsa är till stor del en konsekvens av hur människors liv ser ut. Folkhälsoarbetet ställs ständigt inför nya utmaningar när samhälle, ekonomi, säkerhetspolitik, befolkningssammansättning och klimat förändras. Några samhällsförändringar som påverkar folkhälsan och behoven av folkhälsoinsatser:

- Socioekonomiska och kulturella klyftor med risk för ökade skillnader i hälsa. Skillnader i medellivslängd mellan grupper med olika utbildningsnivå ökar, och för kvinnor med förgymnasial utbildning har medellivslängden sjunkit.
- Brister i bemötande, i utformning av individuella insatser och i samordning leder till sämre hälsa både för personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga eller närstående. Personer med funktionsnedsättningar har ofta behov av samordnat stöd från flera olika delar av välfärdssamhället för att säkerställa tillgänglighet och delaktighet i samhällslivet och påverkas negativt av begränsningar i tillgång till råd och stöd, habilitering, rehabilitering.
- Ansträngt läge för regionen där akut vård prioriteras och förutsättningar att bedriva preventivt arbete förändras, bland annat på grund av bristande kompetensförsörjning. Uteblivet hälsofrämjande arbete får konsekvenser för förekomst av kroniska sjukdomar som till exempel hjärt- och kärlsjukdomar, diabetes, cancersjukdomar och lungsjukdomar och ökar därmed belastningen på hälso- och sjukvården.
- Hälsokonsekvenserna av klimatförändringen väntas öka både globalt och i Sverige. Värmeböljor och nya infektioner bedöms som stora och sannolika konsekvenser, men även psykisk ohälsa på grund av extremväder och oro inför framtiden.

Omvärldsfaktorer påverkar socialtjänst

FoU Socialtjänst/RSS har medverkat i flera satsningar, där kompetensförsörjningsfrågan är den trend som ständigt sticker ut när socialtjänsten i

länet samlas och även i samverkan med hälso- och sjukvården i Region Västerbotten. Den mycket låga arbetslösheten i länet och de ökade demografiska glappet gör att frågan ständigt aktualiseras. Detta är ett reellt och växande bekymmer i samtliga kommuner i länet. Flera försök sker för att samverka kring frågan. Det är dock en utmaning att de allra minsta kommunerna, som har störst behov av att samverka, har mycket små medel till förfo-gande för att kunna planera och utveckla sin verksamhet i riktning mot bättre samverkanskapacitet, då verksamheten är mycket slimmad och det kan saknas såväl stabs- som utvecklingsresurser inom socialtjänstens område. FoU Socialtjänst försöker bistå och har under året arbetat mot att vara behovsorienterade snarare än sakområdesinriktade när stöd ska ges till kommunerna.

Två kommande lagändringar kommer få mycket stor betydelse för socialtjänsten. Dels samsjuklig-hetsutredningen där ansvaret för personer med skadligt bruk och beroende av alkohol och droger kommer omfördelas i grunden och som beskrivs som en reform. Här kommer ställas stora krav på nära samverkan kring den allra mest utsatta gruppen – personer med såväl beroende som annan psykiatrisk problematik. Här sker arbete med stöd från FoU Socialtjänst gentemot kommunerna och Region Västerbottens hälso- och sjukvård. Denna reform har skjutits framåt eftersom Socialdepartementet har valt att prioritera arbetet med ny Socialtjänstlag.

Förslaget om ny Socialtjänstlag innebär att socialtjänsten mycket tydligare ska utgå från vetenskap och beprövad erfarenhet, vilket inte är lika tydligt i dagsläget. Här aviserar departementet stora behov av omställning, och stora statsbidrag aviserar från 2025 när ny lag erfars börja gälla. FoU Socialtjänst har arbetat för att stärka den vetenskapliga delen avseende forsknings- och utvecklingsuppdraget under 2023 för att kunna bistå kommunerna på olika sätt i arbetet framåt.

FoU Socialtjänst/RSS ansvarar för att fördela statsbidrag kring Nära vård till kommunerna och även för att göra återrapportering av dessa till Socialstyrelsen. Det är slående att den tuffa kompetensförsörjningssituationen ger vid hand att stor utveckling sker för att försöka klara uppdraget med mindre andel personella resurser än för vilken verksamheten är framtagen. Exempel är stora

satsningar på rehabiliterande arbetssätt vid hemgång från sjukhusvård, för att den äldre ska återfå så mycket funktioner som möjligt, så snabbt som möjligt och få ett så litet ökat omsorgsbehov som möjligt efter sjukhusinläggning. Vidare provar många kommuner att differentiera uppgifterna inom hemtjänsten, att dela upp arbetet i så att olika personalgrupper utför olika arbetsuppgifter, detta för att främst värna den sjukvårdsutbildade personalen till att huvudsakligen utföra sjukvårdsuppgifter. Dessutom testas olika former av välfärdsteknik för att få verksamheten att gå ihop. Här finns påbörjad diskussion om att försöka göra en gemensam upphandling kring välfärdsteknik, vilket kommer att studeras närmare 2024. Det arbetas också med att få till stånd gemensamma mobila team mellan kommun/kommuner och Region Västerbotten, för att öka såväl gemensamt nyttjande av resurser och få bättre vård och omsorg för invånaren.

Region Västerbottens bidrag

Folkhälsofrämjande arbetet

Region Västerbotten har en central roll i hälsofrämjande arbetet i länet. En ny beredning för folkhälsa har bildats under regionstyrelsen. Beredningens uppdrag omfattar bland annat att ta fram en strategi för folkhälsa och funktionsrätt för Region Västerbotten. Under 2023 har befolkningsundersökningen "Hälsa på lika villkor" analyserats och kommunicerats till aktörer i länet. Möten med kommunerna kring folkhälsodata har gett nya tillfällen för att utveckla samverkan.

Region Västerbotten delar varje år ut folkhälsobidrag till ideella föreningar som ger möjlighet att bidra till en bättre folkhälsa både för specifika grupper, tex medlemmarna i föreningen, men också mer generellt tex genom föreläsningar för allmänheten.

Utbildning inom funktionshinder- och äldreomsorg

Med fokus på att motverka riskbruk och beroende (delprioritering 5:2) har FoU Socialtjänst arbetat med att ta fram en grundläggande basutbildning kring alkohol och droger inom funktionshinderomsorgen. Utbildningen riktas till personal inom kommunal LSS-verksamhet, den är digital och lanserades under 2023.

Vidare har under året behov av utbildningsinsatser eller annat stöd inom äldreomsorgen undersökts, och planer finns på att stärka möjlighet till utbildning kring beroendefrågor även till äldreomsorgen.

Kompetensförsörjning inom social omsorg

FoU Socialtjänst har efter önskemål från lokal nivå organiserat en mycket uppskattad framtidsytande konferens kring kompetensförsörjning som bidrar till delprioritering 5.1, att stärka samverkanskapacitet inom vård och omsorg. Deltagare var socialtjänst och lärcentra/skolledning i kommunerna i Södra Lappland, Vård-och omsorgscollege, Akademi norr, representanter från Regional utveckling med fler. Arbetet kommer följas upp under 2024.

"Digitala kollegan", nyttjande av ny teknik för stärkt kompetensutveckling - ett annat exempel på stärkt samverkanskapacitet är framtagandet av den digitala plattformen "Digitala kollegan" en digital yta som är till för att utveckla samverkan, söka kunskap, utbyta erfarenheter och rådfråga kollegor över kommungränserna – rent handgripligt en plattform för direkt erfarenhetsutbyte. Plattformen delas av medarbetare inom individ- och familjeomsorgen i kommunerna i Södra Lappland och har tagits fram inom ramen för ett praktiska forskningsprojekt av FoU Socialtjänst. Vissa handläggare har ingen kollega i sin kommun som arbetar med samma frågor, och den digitala kollegan är ett sätt att ändå skapa känsla av sammanhang och att kunna stärka kompetens i samverkan med grannkommunerna. "Digitala kollegan" har väckt nationellt intresse vid Socialdepartementet och har även presenteras på en internationell forskningskonferens i Malmö.

Stärkta förutsättningar för tidig upptäckt avseende barn och unga

Det långvariga samverkansprojektet Hälsa, lärande och trygghet (HLT) är nu att betrakta som implementerat i alla länets kommuner, och omfattar samverkan mellan skola, socialtjänst och hälsocentraler vid Region Västerbotten, ofta vid familjecentraler där sådana finns (delprioritering 5:4). FoU Socialtjänst har ett samordnaruppdrag för helheten, och jobbar med uppföljning, och vidare nyttjas statsbidrag för att kunna följa implementering och ge processstöd ute i länet där ett antal personer får avsätta tid i sin vanliga tjänst för att vara processledare och följa upp utvecklingen i HLT-samverkan lokalt. Då arbetet pågått lång tid, och sakteliga har inlemmats i samtliga kommuner – är det uppenbart att behovet av samordnare och processstöd har varit väsentligt för framgång. Detta samverkansarbete i Västerbotten har lyfts som ett exempel på nationell nivå via såväl SKR som Socialstyrelsen.

Avseende arbetet med HLT har en av de till FoU Socialtjänst knutna forskarna sökt och tilldelats ett

stort forskningsanslag. Detta sker i samarbete mellan FoU Socialtjänst, HLT-teamen i länet och Institutionen för Epidemiologi och global hälsa. Forskningsprojektet syftar till att undersöka hur barnrättsperspektivet förverkligas inom HLT och forskningen fokuserar på barn som kompetenta deltagare i beslut som påverkar deras liv. En medarbetare vid FoU Socialtjänst kommer också att genomföra doktorandstudier med utgångspunkt i HLT-projektet.

Samverkan

Samverkan inom folkhälsa

Det finns en rad forum för samverkan inom folkhälsoområdet i länet: Forum för folkhälsa i Västerbotten, Länsamverkansgruppen, Beredning barn och unga och kommunernas folkhälsoråd.

Forum för folkhälsa i Västerbotten, ett dynamiskt nav i det regionala folkhälsoarbetet som samlar regionen, länsstyrelsen, kommuner, civilsamhälle och universitetet. Forumet har under året genomfört webbseminarium, nätverksträffar och en regional folkhälsokonferens på temat tillsammans för en jämlik och jämställd hälsa. Folkhälsodialoger med utgångspunkt i folkhälsodata har även genomförts i alla länets kommuner. Några framgångsfaktorer för arbetet är lokalkännedom, tillit och förståelse för varandras uppdrag och roller. En utmaning är att länsstyrelsens uppdrag att stötta implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken upphör under 2024 vilket innebär förändrade förutsättningar för samordningen i Forum för folkhälsa.

Samverkan finns med elevhälsonätverket i länet. Detta bland annat inom hälsosamtalen i skolan, så som utveckling av elevhälsoformulär som samtalsunderlag och för datainsamling, samt för kompetenshöjande insatser och erfarenhetsutbyte.

Med sikte på att bygga en vidare kapacitet i samverkansstrukturer inom vård, hälsa och social omsorg (5:1) så har en översyn och utvärdering av samverkansstrukturen mellan kommunernas socialtjänst och hälso- och sjukvården inom Region Västerbotten genomförts under 2023, på uppdrag av Länsamverkansgruppen (samverkan samtliga kommuner och Region Västerbottens Hälso- och sjukvård). Ett antal uppdrag ska nu genomföras utifrån resultatet av uppföljningen – men på det stora hela konstateras att samverkan mellan kommunerna och Region Västerbotten beträffande vård och omsorg har förbättrats avsevärt sedan den nya strukturen med nuvarande Länsamverkansgrupp infördes.

En stor utmaning är skolans medverkan i Länsamverkansgruppen som upplevs försämrad. Där kommer ett arbete att genomföras efter utvärderingen för att försöka få en bättre samverkan.

Vidare bör det mycket strukturerade arbetet kring samverkan vid utskrivning från slutenvård i Region Västerbotten och hemgång med stöd i socialtjänstens regi i kommunen där invånaren bor lyftas som mycket framgångsrikt. Detta område har under ett antal år omgärdats av stora kontroverser, men nu finns en mycket god anda av samverkan. Arbetet hålls ihop via FoU Socialtjänst och med resurs även från Hälso- och sjukvårdsförvaltningen vid Region Västerbotten och fungerar väl.

En utmaning är att Västerbotten har få exempel på att samarbetsavtal har slutits på socialtjänstens område mellan olika kommuner, en möjlighet som utökats och stärkts. Här behövs ytterligare strategisk stöd, och några exempel på att nå djupare samarbete och kanske dela arbetsuppgifter är under diskussion, dels i Södra Lappland och dels mellan några kranskommuner.

Ett urval av insatser i länet

Hälsofrämjande insatser

Statistikboken "På tal om kvinnor och män i Västerbotten" har tagits fram i samverkan med länsstyrelsen. Syftet med boken är att synliggöra jämställdhetsutmaningar på regional och kommunal nivå och ge underlag för insatser för ökad jämställdhet. Målgrupp är beslutsfattare, tjänstepersoner, näringsliv, civilsamhälle och intresserad allmänhet. Statistikboken har bland annat spridits till alla länets kommuner.

Dans för Hälsa är en metod som kompletterar elevhälsans arbete med att stärka psykiskt välbefinnande hos unga. Dansen är utan krav och har fokus på rörelseglädje och social gemenskap. Region Västerbotten har under året bidragit genom att finansiera instruktörsutbildning inom konceptet.

Regionen samarbetar med kommuner, RF SISU och civilsamhället kring aktiviteter kopplat till rörelserikedom. Regionen deltar som aktiv part i rådet för rörelserikedom i Umeå, är medspelare vid den årliga Change the Game-konferensen samt deltar vid olika evenemang i länet med rörelserikedom i fokus som exempelvis instruktörsutbildning inom rörelserikedom för seniorer och Dans för hälsa.

Region Västerbotten samverkar med pensionärsföreningar och seniortorgen i länet kring bland annat fallprevention för målgruppen äldre. Före-

ningarna erbjuds också att genomgå digital utbildning om psykisk hälsa bland äldre genom konceptet "våga fråga äldre".

Umeå universitet genomför årligen en kunskapsvecka för skolledare, lärare och elevhälsopersonal. Region Västerbotten bidrog med flera föreläsningar kopplat till levnadsvanor och hälsofrämjande arbete.

Med Västerbottens hälsoundersökningar som utgångspunkt har Region Västerbotten, Umeå kommun och Vännäs kommun samverkat i ett pilotprojekt för att ge boenden inom LSS stöd för en bättre och jämlikare hälsa. Projektet innebär att ett 20-tal kommunala distriktssköterskor eller sjuksköterskor utbildas i metoden. De åker hem till de boende och genomför Västerbottens hälsoundersökningar där. Resultatet blir sedan anpassade hälsoplaner som tas fram tillsammans med den boende, kommunens medarbetare på boendena samt anhöriga. Genom satsningen når de hälsofrämjande insatserna till deltagare som vanligtvis inte nås och som även har visat sig ha större behov av insatserna jämfört med länsinnevånare i genomsnitt.

Barns delaktighet och mer effektiva behandlingsåtgärder

FoU Socialtjänst deltar i ett pågående forskningsprojekt som drivs av statsvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet - *Barns delaktighet och insatser utfall, forskning om hur barn upplever interventioner inom socialtjänstens öppenvård*. Utvecklingsledare för barn- och unga vid FoU socialtjänst deltar i arbetet och en väsentlig del är att testa ett verktyg för att fånga barns egen upplevelse av behandlingen inom öppenvård. Två kommuner i länet är involverade, samt tre andra kommuner i landet.

Ett annat exempel är *metoden PYC (Parenting Young Children)* som introducerats i länet via FoU Socialtjänst. Här arbetas med en långsiktig implementering och fortsatta aktiviteter för att stötta kommuner som infört metoden sker och planeras fortsatt. Kortfattat handlar detta om att i mötet med föräldrar med kognitiva svårigheter bidra med olika strategier och särskilt föräldrastöd. FoU Socialtjänst är med i det nationella konsortiet som finns avseende metoden.

Forskningsledare vid FoU Socialtjänst har ett uppdrag från Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFOF) – att bedriva följeforskning av ett pilotprojekt som drivs i Skellefteå. Syftet är att ta fram en modell för hur samverkan kring föräldraskapsstöd och förebyggande arbete kring he-

dersrelaterat våld kan byggas. Modellen kommer att spridas av MFOF. Glesbygdskommuner kommer att få bedöma modellens användbarhet ur ett liten kommun-perspektiv. I Skellefteå pågår också ett mer konkret utvecklingsarbete kring frågan.

FoU Socialtjänst har under året testat att stötta en kommun med såväl processtöd som sakområdesstöd vid framtagandet av en ny funktionshinderstrategi, ett sätt att arbeta som enheten just nu utvecklar. Här har brukarperspektivet varit centralt och arbetats in även avseende uppföljningen av strategin framåt. Att bidra med processtöd har varit mycket uppskattat och kan fungera som modell för andra områden.

Sammanhållen region

En webbutbildning om jämställdhet för regionanställda har tagits fram i samverkan med Region Västmanland. Utbildningen skapar förutsättningar för en gemensam kunskapsbas i regionen vad gäller jämställdhet.

Strateg på FoU Socialtjänst har tät och nära kontakt med Socialchefs nätverket, inom nätverket kan frågor som gynnas av samsyn snabbt lyftas och behov av samverkan på olika nivåer identifieras och tas vidare.

Vidare har under 2023 FoU Socialtjänst stärkt arbetet med stöd till erfarenhetsutbyte mellan olika chefsgrupper och sakområden inom Socialtjänsten.

Ovanstående är väsentligt för att jobba mot mer av utveckling mellan kommunerna, att kunna finna erfarenhetsutbyte och som möjlig bas för att gå mot mer av strukturerad samverkan mellan kommuner. När förslagen till ny Socialtjänstlag lyfts, pekas ofta behov av att små kommuner - för att klara att erbjuda vissa insatser (exempelvis metodbaserade) - behöver finna vägar att arbeta gemensamt.

Jämlik och jämställd inkludering

God, jämställd och jämlik hälsa är utgångspunkten för Region Västerbottens insatser inom folkhälsoområdet. Jämlik och jämställd hälsa är även en av tre prioriteringar i avsiktsförklaringen för god jämlik och jämställd hälsa som regionen sedan tidigare undertecknat tillsammans med länsstyrelsen och samtliga kommuner.

Regionens hälsofrämjande arbete utgår från jämlikhetsanalyser som identifierar skillnader utifrån kön, ålder och geografi. Särskilt utsatta grupper identifieras och insatser skapas för att minska

ojämlikhet. Insatserna kan handla om kompletterande insatser till en specifik målgrupp men det kan också handla om att arbeta brett med inkludering och normbreddande arbete. Exempel på identifierade grupper i utsatta situationer är våldsutsatta, kvinnor med låg utbildning, personer med stöd av LSS, migranter, och hbtq-personer.

Utifrån perspektivet jämlik och jämställd inkludering har FoU Socialtjänst under tre år deltagit i ett projekt med SKR med syfte att rusta socialtjänsten i jämställdhetsintegrering. FoU har tillsammans med delar av socialtjänsten i länet tagit fram metodstöd, lärande exempel, och annat material som ska kunna användas ute i verksamheten. En utbildning i individbaserad systematisk uppföljning med jämställdhet som integrerad kvalitetsaspekt kan särskilt nämnas där Västerbotten stått för själva modellen. Ett antal utbildningspaket som exempelvis hanterar omotiverade skillnader på grund av kön i verksamheten - har och kan fortsatt erbjudas till kommunerna, liksom annat stöd. Sammantaget kan FoU Socialtjänst på detta sätt bidra till stöd för förändrade arbetssätt. Resultaten från projektet (där även Värmland deltagit) kommer att spridas nationellt. Väsentligt att lyfta i detta sammanhang är att i förslaget till ny Socialtjänstlag kommer jämställdhet att skrivas in i ramparagrafen, och därmed behöver socialtjänsten arbeta mer strukturerat med jämställdhetsfrågan framgent.

Yrkesresan är en nationellt framtagen introdukt-

ionsutbildning som på sikt ska omfatta sju områden inom socialtjänsten. Den första Yrkesresan handlar om introduktion i yrket till socialsekreterare inom området barn och unga. FoU Socialtjänst har genom RSS-uppdraget ansvar för den regionala implementeringen av denna introduktionsutbildning och ansvarar för att rekrytera och utbilda utbildare (erfarna socialsekreterare) i det särskilda koncept som ger en god bas och introduktion till socialsekreterare som arbetat 0-2 år i yrket. Detta är en mycket viktig del för att bygga upp en mer likställd och jämlik kompetens i länet. Det är mycket svårt för länets 13 små kommuner att ordna och tillse behovet av introduktionsutbildning självt - på detta sätt, och då samtliga av länets kommuner är med i Yrkesresan, ges bättre förutsättningar för en mer jämlik socialtjänst.

Föregångare i omställning

Agenda 2030

Insatserna inom prioriteringen bidrar till följande Agenda 2030-mål:

- 3 God hälsa och välbefinnande
- 5 Jämställdhet
- 8 Anständiga arbetsvillkor
- 10 Minskad ojämlikhet
- 11 Hållbara städer och samhällen
- 16 Fredliga och inkluderande samhällen

Foto av pressfoto, publicerad via Freepik

Västerbotten – En region rik på kompetenser

Omvärldsbevakning

Prioriteringen påverkas av stora etableringar i Västerbotten som skapar stora kompetensförsörjningsbehov både inom industrin och inom kommunernas välfärd. Händelser som gör det ytterligare utmanande vad gäller kompetensförsörjningen är inflation och ett minskat bostadsbyggande.

Den nya reformen om regional planering och dimensionering för gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning är något som påverkar skolhuvudmännen i Västerbottens län i stor omfattning. Denna reform får också en stor nationell påverkan på gymnasial utbildning då det är den mest omfattande reformen inom gymnasieskolan sedan Läroplan GY11 för gymnasieskola. Tillsammans med kommunerna i Västerbottens län jobbar Region Västerbotten för att möta och hantera denna reform på bästa sätt. Förordningen trädde i kraft 1 juli 2023 och gäller skarpt i utbildning from 1 januari 2025 för kommunal vuxenutbildning samt 1 juli 2025 för gymnasieskolan.

De ständigt pågående digitala transformationerna i samhället både utmanar och skapar möjligheter. Allt inom undervisningen och inom arbetslivet är något Region Västerbotten följer noga och omvärldsbevakar. Inom utbildningssidan är verksamheten Mediacenter en viktig möjliggörare för kommunerna inom digitaliseringen av undervisningen. Mediacenter är både omvärldsbevakare och utbildare inom digitaliseringen av undervisningen och jobbar för utveckling inom fjärrundervisningen och digitaliseringen av undervisningen i Västerbottens län.

Nationellt syns också att det kommer en ström av reformer inom skolväsendet då detta område är av intresse för politiken. Genom utbildningsnätverken i Västerbottens län: Skolchefsnätverket, utbildningspolitikernätverket, elevhälsochefsnätverket finns beredskap och kapacitet att möta och hantera dessa utmaningar tillsammans.

Region Västerbotten och länets kommuner har börjat arbeta med frågan om trygghet och säkerhet inom skolväsendet under 2023. Omvärldens osäkerhet och de turbulenta tiderna påverkar enheterna inom skolväsendet i Västerbottens kommuner.

Region Västerbottens bidrag

Genom Region Västerbottens plattformar och nätverk inom utbildningsområdet som involverar Västerbottens kommuner ökar kapaciteten inom utbildningsfrågorna och höjer utvecklingskraften länet. Region Västerbotten har skapat en röd tråd genom hela styrkedjan med samverkansplattformarna och de olika nätverken för Västerbottens kommuner. Region Västerbotten och länets kommuner samverkar från det utbildningspolitiska nätverket, via ett skolchefsnätverk till elevhälsochefsnätverk och även ett IT-pedagogiskt nätverk. Det skapar en gemensam utvecklingskraft inom hela skolväsendet i Västerbottens län.

Genom olika metodutvecklingsprojekt inom kompetensförsörjningsområdet som Region Västerbotten har drivit har det utvecklats förmåga och kapacitet för att arbeta med kompetensförsörjningsutmaningen i Västerbottens län. Konferenser, nätverksträffar och andra typer av mötesplatser under året har stärkt Region Västerbotten och kommunerna kunskapsmässigt och metodmässigt i arbetet med kompetensförsörjningsfrågorna. Frågorna utmanar både offentlighet och näringsliv i Västerbottens län därför är det av stor vikt att Region Västerbotten fortsätter vara en samlade kraft för länet inom detta område.

Stärkta relationer och stärkt samverkan med myndigheter inom den numera formaliserade myndighetssamverkan, för stärkt kompetensförsörjning i Norra Sverige. Målet med samverkan är att identifiera insatser där myndigheterna på olika sätt kan bistå till kompetensförsörjningsarbetet.

Påbörjat arbetet med att skapa hållbara regionala strukturer för validering, som en del av ett pågående regeringsuppdrag. I Västerbotten riktas för närvarande fokus mot att stärka möjligheterna för kommunerna att erbjuda validering till fler och inom fler utbildningsområden. Idag valideras främst mot vård- och omsorg och barnomsorg. Det är en stor utmaning för kommunerna att hantera de nya krav som innebär att fler individer som söker till vuxenutbildningen ska erbjudas validering. Samtidigt finns en strävan efter att förbättra möjligheterna för välfungerande branschvalidering.

Utforskat möjligheter att utveckla och implemen-

tera nya strukturerade och samarbetsinriktade arbetsätt för att hantera behov, bristyrken och insatser i samarbete med kommuner och andra relevanta aktörer inom kompetensförsörjning och utbildning. Arbetet har framför allt skett inom ramen för förstudien Kompetensmäklare.

Region Västerbotten har fortsatt att främja samarbetet mellan de 29 nordligaste kommuner för lärcentrumutveckling, med fokus på digitala lärmiljöer, stöd till elever och presumtiva elever samt gemensamma insatser för stärkt samverkan mellan lärcentrum och samnyttjande av resurser.

Skapa förutsättningar för regional och lokal mobilerings, identifiera gemensam färdriktning och bygga kapacitet för att hantera samhällsomvandlingen.

Samverkan

Det finns en stark och välutvecklad samverkan inom utbildningsfrågorna i Västerbottens län. Tillsammans med Västerbottens kommuner har Region Västerbotten olika plattformar för samverkan.

Skolchefsnätverket träffas fyra gånger per år och däremellan bedrivs det olika typer av utvecklingsarbeten i arbetsgrupper baserade på skolchefer samt personer från regional utveckling vid Region Västerbotten. Skolchefskonferensen i Region Västerbotten är en betydelsefull mötesplats där skolchefer från alla kommuner i Västerbottens län samlas för att samordna och diskutera aktuella frågor inom den kommunala skolverksamheten i Västerbotten. Konferensen arrangeras fyra gånger om året och har varierande syften och fokus vid varje tillfälle. Region Västerbotten har en samordnande funktion med syfte att stimulera mellankommunal samverkan inom utbildningsområdet.

Ett av huvudsyftena med skolchefskonferensen i Västerbottens län är att främja samarbete och erfarenhetsutbyte mellan skolcheferna. Genom att skapa en plattform för dialog och diskussion kan man dra nytta av varandras kunskaper och perspektiv, vilket i förlängningen gynnar utvecklingen av skolväsendet i hela regionen. Detta nätverkande bidrar till att stärka sammanhållningen inom skolväsendet och öppnar upp för framtida samarbetsmöjligheter.

Region Västerbotten arrangerar en årlig Gymnasiekonferens där kommunerna samråder kring samverkansavtalet för gymnasial utbildning i Västerbottens län, utbudet av gymnasieprogram och andra gymnasiefrågor. En aktuell översikt av vilka kommuner som är med i samverkansavtalet finns

att ta del av på gymnasieantagningens hemsida.

Västerbotten har ett länsgemensamt gymnasieantagningskansli i Vindelns kommun som startade sin verksamhet i september 2007. Alla Västerbottens kommuner är anslutna till detta kansli. Det är en styrka att ha en gemensam antagningsorganisation i länet. Det säkerställer en effektiv och rättssäker ansökningsprocess av god kvalitet för våra elever. Den gemensamma gymnasieantagningen för Västerbottens län med placering i Vindelns kommun är en nyckel för en kvalitativ och rättssäker hantering av gymnasieantagningsfrågor för alla kommuner i Västerbottens län. Genom ett nära samarbete mellan gymnasieantagningen, Region Västerbotten och länets alla kommuner har länet en resurseffektiv och framtidssäker gymnasieantagning vilket är en nyckelfaktor för att möta reformen för planering och dimensionering ur ett regionalt perspektiv inom gymnasial utbildning i Västerbotten.

Region Västerbotten ansvarar och modererar även ett nätverk för utbildningspolitiker i kommunerna i Västerbottens län. I det träffas man två gånger per år. Genom den politiska delegationen, delegationen för utbildning som innehåller nämnsordförande inom skola och utbildning från respektive kommun i Västerbottens län, har Västerbottens län en god utbildningspolitisk plattform att utgå ifrån för gemensamt utvecklingsarbete samt säkerställande av god kvalitet inom skolväsendet i Västerbottens län.

Tillsammans med Norrbottens kommuner driver Region Västerbotten en stor årlig konferens som heter Aktuell Skolpolitik. Detta år arrangerades den i samarbete mellan Region Västerbotten, Skellefteå kommun och Umeå kommun i Sara kulturhus i Skellefteå. Alla 29 kommuner från Norr- och Västerbotten var representerade av skolchefer och utbildningspolitiker. Nästa år arrangeras denna konferens i Norrbotten.

Mediacenter driver ett nätverk för IT-pedagoger i Västerbottens kommuner och övrig personal som är intresserade av digitaliseringen av undervisningen. Här byggs olika plattformar för fortbildning, inspiration, utvecklingsarbete, gemensamma seminarier och webinarier. Mediacenters uppdrag är att tillsammans med kommunerna utveckla Västerbottens skolor och förskolor med stöd av digitaliseringen och finns till för ledning och personal från förskolan till vuxenutbildningen.

Regionala utvecklingsförvaltningen vid Region Västerbotten håller även i ett nätverk för elevhälsochefer i Västerbottens kommuner. Där sker det

träffar två gånger per år för erfarenhetsutbyte, inspiration, hantering av nya förordningar, mm.

Region Västerbotten håller i ett digitalt seminarium varannan månad som kallas för "morgonstudion" med genomgång av det som är aktuellt inom skolväsendet och ger insikter till de projekt som drivs inom utbildning i strategin för regional utveckling. Målgruppen för dessa sändningar är skolledare och utbildningspolitiker i Västerbottens län. Syftet med dessa sändningar är att få en samlad omvärldsbevakning från strategier inom utbildning på Region Västerbotten levererad ut till kommuner i Västerbottens län.

Dessa väletablerade nätverk och plattformar skapar en god grund för ett kvalitativt och resurseffektivt arbete inom skolväsendet i Västerbottens län. Det ger aktörer i Västerbottens län både handlingskraft och utvecklingskraft.

Region Västerbotten, Lärarhögskolan vid Umeå universitet, Västerbottens kommuner och inlandets kommunsamverkan Region 10 skapade 2018 ett Regionalt samverkansråd som nu under 2023 verkligen skapar utveckling inom området arbetsintegrerade lärarutbildningar. Ett viktigt samarbete nu och i framtiden för att möta kompetensförsörjningsutmaningarna inom skolväsendet.

Inom kompetensförsörjningsområdet är det många samverkansytor. Arbetet för att möta kompetensförsörjningsutmaningarna som redan är påtagliga i Västerbottens län är både komplext och omfattande till sin natur. Det krävs stora mängder samarbetsytor, samverkanspartners och gemensamma mål och överenskommelser. Region Västerbotten och Västerbottens kommuner förstår att detta behöver arbete tillsammans kring.

Inom projektet North Swedish Green Deal (NSGD) skapas förutsättningar för regional och lokal mobilisering och för att identifiera en gemensam färdriktning och bygga kapacitet för att kunna hantera samhällsomvandlingen som sker till följd av de nya investeringar och etableringar i Västerbottens län som följer i klimatförändringens spår. Samverkan har skett mellan Norr- och Västerbotten, samt även inom respektive region.

Bland de aktörer Region Västerbotten har samverkat med under 2023 bör Tillväxtverkets grupp för regionalt kompetensförsörjningsarbete nämnas. Det finns även kontinuerligt arbete tillsammans med Yrkehögskolans nätverk i Västerbotten och Norrbotten tillsammans med länets kommuner och Akademi norr.

Region Västerbotten har även deltagit aktivt inom myndighetssamverkan kompetensförsörjning Norra Sverige under 2023 där arbetet med att synkronisera aktörerna fortsätter under nästa år.

Region Västerbotten deltar i Myndigheten för yrkeshögskolans regionala dialoger och har även svarat på deras senaste utredning under 2023. Skolverket och SKR har haft ett antal regionala dialoger under 2023 där Region Västerbotten har varit representerade under varje tillfälle, båda vad gäller gymnasial utbildning samt den kommunala vuxenutbildningen.

Under året gjordes också en överenskommelse mellan arbetsförmedlingen och Region Västerbotten där ett viktigt gemensamt arbete har varit skapandet av branschråd i form av ett pilotprojekt.

Inom vård- och omsorgscollege arbetar Region Västerbotten med att skapa och synliggöra karriärvägar, att bedriva specialistutbildningar som ger nya möjligheter inom yrkesområdet och med att stärka handledare i sin viktiga roll. Deltagare i samverkan är alla kommunala arbetsgivare i Västerbotten samt, Region Västerbotten, vård- och omsorgsprogrammen på de flesta gymnasieskolor i Västerbottens län, vuxenutbildningar i regionen, privata utbildningsanordnare, Umeå universitet, Arbetsförmedlingen och berörda fackförbund.

Det har även pågått arbete med omvandlingskontoret under detta år som är en samarbetsorganisation mellan Skellefteå kommun och Region Västerbotten. Omvandlingskontoret är ett nav för kunskap och samarbete som ger Västerbottens län bättre förutsättningar att förstå behoven som följer med de stora etableringarna och möta de krav som kommer att ställas på kompetens inom olika sektorer. Den här satsningen är ett steg mot att lösa de utmaningar som finns i arbetet med omställningen. Region Västerbotten har även deltagit i Cooperation Office, ett samarbete mellan Norr- och Västerbotten.

Region Västerbotten jobbar tillsammans med Norr- och Västerbottens kommuner inom en samverkan för Lärcentra i Norra Norrland (LINN). Målet med samverkan är att skapa förutsättningar för kommunerna i norra Norrland att öka tillgången till och genomströmningen i utbildning via lärcentra och fokusområdet har under 2023 varit Digitala ekosystem. Syftet med detta har varit att Lärcentra i Norrbotten och Västerbotten ska ligga i framkant med tillgång till teknisk utrustning för att tillgängliggöra flexibla och likvärdiga lärmiljöer, fortbilda personal inom fjärr- och distansundervisning (pe-

dagogisk och digital kompetens) och utveckla digitala tjänster/plattformar, exempelvis utveckling av e-vägledning och digital marknadsföring av utbildningsutbud. Gemensamma fortbildningsinsatser till personalen i syfte att utveckla modeller och strukturer för att synliggöra lärcentrums möjligheter och utbud genom marknadsföring. Region Norrbotten och Region Västerbotten är projektägare och finansieringen kommer från Skolverket.

Ett urval av insatser i länet

Bland större insatser inom utbildning bör Aktuell Skolpolitik lyftas. En mötesplattform för skolchefer och utbildningspolitiker inom Norr- och Västerbotten. Traditionsenligt vartannat år i Västerbotten (2023 augusti), vartannat år i Norrbotten. En över 40 år lång tradition. I år var det 270 deltagare från alla 29 kommuner i de två nordligaste länen representerade och dessa deltog aktivt i kunskapsinhämtning på temat ledarskap i en tid av omställning. Ett viktigt tema i dagens samhälle.

Mediacenter på Region Västerbotten bistår som processtöd, driver nätverk anordnar konferenser och webinarier samt genomför utbildningar och kompetenshöjande insatser. Syftet är att utveckla fjärrundervisning inom Västerbottens län, det är viktigt att alla elever oavsett var man bor ska få en likvärdig utbildning med samma kvalitet och utbud. Mediacenter tillgängliggör möjligheten att streama film för elever och pedagoger i Västerbotten. Mediacenter är en del av Region Västerbotten och finansieras genom riktade anslag från länets 15 kommuner.

Mediacenter och utbildningsstrategerna på Region Västerbotten har identifierat att artificiell intelligens och dess påverkan på utbildning är ett brännande ämne i dagens samhälle och inom skolväsendet. Chatbotar och artificiell intelligens är relativt nya företeelser inom både samhället och utbildningen. Genom användningen av AI-teknologi kan elever t. ex erhålla assistans vid författande och bearbetning av texter av hög kvalitet. Detta faktum skapar emellertid en utmaning för lärare och AI utvecklas ständigt och därmed är det viktigt att pedagoger och skolledare håller sig uppdaterade. Mediacenter har tillhandahållit både AI-expertis samt seminarier och webinarier inom AI-området och undervisning under 2023.

Region Västerbotten och Mediacenter satsar på att utveckla fjärrundervisningen i Västerbottens län för att alla elever, oavsett bostadsort, ska få en likvärdig utbildning med samma kvalitet och utbud. Sedan 2016 har fjärrundervisningen i Västerbot-

tens län byggts upp och utvecklats. Idag till Västerbottens län en nationell framkant inom området. Detta är av yttersta vikt för att överbrygga avstånd, lärarbrist och små elevgrupper.

Projektet Validering i Västerbotten (VIV) skall hjälpa kommunerna med metoder och riktlinjer för validering av sina medborgares kompetenser. Det införs en lagändring from 1 januari 2023 som innebär att det införs en skyldighet för hemkommunen att se till att en presumtiv elev på Komvux erbjuds en inledande kartläggning av individens kunnande. Genom projektet VIV ökar Region Västerbotten kommunernas kapacitet att kunna genomföra detta.

Region Västerbottens skolchefs- och presidiekonferenser (2 ggr/år) hanterar gemensamma utvecklingsfrågor inom utbildning i länet. Tillsammans skapas både utvecklingskraft och strukturer för prioriterade arbeten inom området. Viktiga processer under året har varit; Dimensionering och planering av gymnasial utbildning och Komvux i Västerbottens län, Utveckling av ramar för lovskola, Trygghet och säkerhet i skolan.

Region Västerbotten har också arrangerat två stycken digitala konferenser för skolcheferna i Västerbottens kommuner under 2023.

Region Västerbotten har arrangerat två stycken elevhälsochefs-konferenser under 2023 med deltagare från alla Västerbottens kommuner.

Mediawebben drivs av Mediacenter, Region Västerbotten och är en streamingtjänst för material med institutionella rättigheter. Mediawebben är en gemensam resurs för Västerbottens kommuner. Här finns tillgång till TV-program, filmer, radioprogram, poddar mm. Målgruppen är skola och utbildning från förskola till vuxenutbildning. Under 2023 har den strömmande plattformen utvecklats och uppgraderats för en mer tillgänglig och användarvänlig upplevelse för Västerbottens lärare och elever.

Under 2023 har ett spridningsarbete med Agenda för kompetensförsörjning i Västerbottens län genomförts. Agendan lyfter tre utvecklingsområden med nödvändiga komponenter för att stärka förutsättningarna inom det regionala utvecklingsansvaret och bidra till ett sammanhållet kompetensförsörjningsarbete inom Västerbottens län. Agendan blir en ledstång internt för Region Västerbottens arbete med kompetensförsörjning och en inspiration och ett kompetensstöd för externa aktörer i samverkan med Region Västerbotten.

Inom projektet North Swedish Green Deal (NSGD) har det skapats förutsättningar för regional och lokal mobilisering och för att identifiera en gemensam färdriktning och bygga kapacitet för att kunna hantera samhällsomvandlingen som sker till följd av de nya investeringar och etableringar i Västerbottens län som följer i klimatförändringens spår. Samverkan har skett mellan Norr- och Västerbotten, samt även inom respektive region.

Inom projektet Relocate, samverkan för nationell arbetsmobilitet, har en nära dialog förts med relevanta myndigheter inom kompetensförsörjningsarbetet för att möjliggöra enklare etablering av inflyttare till Västerbottens län. Det har även hållits ett antal spridningsaktiviteter i olika forum och plattformar av Relocatemodellen.

Lärcentra i norra Norrland (LINN), en satsning som finansieras av Skolverket, verkar för utveckling och kapacitetshöjande av länets Lärcentraverksamheter i de två nordligaste länen.

Genom plattformar och nätverk som involverar Västerbottens kommuner ökar kapaciteten inom utbildningsfrågorna och höjer utvecklingskraften länet.

Stärkta relationer och stärkt samverkan med myndigheter inom den numera formaliserade myndighetssamverkan, för stärkt kompetensförsörjning i Norra Sverige. Målet med samverkan är att identifiera insatser där myndigheterna på olika sätt kan bistå till kompetensförsörjningsarbetet.

Utforskat möjligheter att utveckla och implementera nya strukturerade och samarbetsinriktade arbetssätt för att hantera behov, bristyrken och insatser i samarbete med kommuner och andra relevanta aktörer inom kompetensförsörjning och utbildning. Arbetet har framför allt skett inom ramen för förstudien Kompetensmäklare.

Region Västerbotten har fortsatt att främja samarbetet mellan de 29 nordligaste kommuner för lärcentrumutveckling, med fokus på digitala lärmiljöer, stöd till elever och presumtiva elever samt gemensamma insatser för stärkt samverkan mellan lärcentrum och samnyttjande av resurser.

Skapa förutsättningar för regional och lokal mobilisering, identifiera gemensam färdriktning och bygga kapacitet för att hantera samhällsomvandlingen har varit en stor del av Region Västerbottens projekt inom kompetensförsörjningsutmaningen.

Sammanhållen region

Kompetensförsörjningsutmaningarna i Västerbottens län är stora och inte något som en enskild aktör kan lösa på egen hand. Det är av stor vikt att samla både offentliga och privata aktörer i olika nätverk för att gemensamt möta kompetensförsörjningsutmaningarna. Region Västerbotten skapar även olika typer av mötesplattformar som konferenser eller seminarierträffar för att dela erfarenheter och kunskap. Det har även påbörjats ett arbete med branschråd tillsammans med arbetsförmedlingen, branscher och branschaktörer.

Givet de olika förutsättningarna i länet råder det en variation i hur rustade kommuner och andra aktörer är inom kompetensförsörjningsarbetet. Samverkan blir därför essentiell för att hantera de utmaningar som dyker upp.

Kompetensförsörjning i Västerbotten är en strategisk utmaning som kräver ett territoriellt perspektiv utifrån de specifika geografiska och demografiska förutsättningar som råder i Västerbottens län. Region Västerbotten strävar efter ett arbetssätt som bygger på samverkan och samarbete aktörer emellan i Västerbottens län, en samarbetskultur. Det tas med i arbetet med andra regioner och på nationell nivå.

Region Västerbotten deltar i olika regionala och nationella nätverk tillsammans med aktörer relevanta för kompetensförsörjningsområdet och har under det senaste året utvecklat samarbetet med myndigheter som är viktiga i arbetet med att möta kompetensförsörjningsutmaningarna.

Jämlik och jämställd inkludering

Region Västerbottens arbete inom utbildning och kompetensförsörjning präglas av perspektiven jämlik och jämställd inkludering. Inom utbildningsområdet präglas de statliga styrdokumenterna av dessa perspektiv och det förutsätts att Region Västerbotten förhåller sig till det i det dagliga arbetet. Region Västerbotten arbetar mycket för en ökad likvärdighet inom utbildning och kompetensförsörjning, med en vilja att skapa goda möjligheter och förutsättningar för alla medborgare i Västerbottens län.

Inom utbildning så verkar Region Västerbottens arbete med fjärr- och distansundervisning för en jämlik och jämställd inkludering. Region Västerbottens mål med det arbetet är kvalitet, likvärdighet och ett jämlikt utbildningsutbud oavsett var eleverna bor.

Inom projektet Relocate, samverkan för nationell arbetsmobilitet, är jämlikhet och jämställd inkludering mycket påtagliga. Det handlar om att kunna skapa en arbetsmobilitet för alla typer av målgrupper, projektet vill möjliggöra för mindre etablerade målgrupper i socioekonomisk utsatthet att kunna skapa sig egen försörjning och bra livsvillkor. För att nå detta har en nära dialog förts med relevanta myndigheter inom kompetensförsörjningsarbetet för att möjliggöra enklare etablering av inflyttare till Västerbottens län.

Föregångare i omställning

Genom satsningar inom fjärr- och distansundervisning där Västerbotten befinner sig i en nationell framkant bidrar Region Västerbotten till länets utveckling. Elever erbjuds kvalitet, likvärdighet och utbildningsutbud oavsett var eleven bor i Västerbotten. Detta arbete gör att kapaciteten höjs inom fjärr- och distansundervisning och skapar en plattform för utbildningsväxling och ett livslångt lärande.

Region Västerbotten tar ansvar för nya trender inom digitaliseringen av undervisningen. Media-center på Region Västerbotten har egen expertis inom AI-området i undervisningen och bidrar till länets kommuner i den omställning som sker inom utbildningsområdet.

Region Västerbottens insatser genom projekten North Swedish Green Deal och Relocate är i sig föregångare i omställning när de skapar kapacitet för omställning, arbetsmobilitet och liknande behov inom ett område som i närtid var relativt okänt. Den omställning Region Västerbotten skapar utvecklingskraft i inom Västerbottens län var något som för några år sedan inte kunde var tänkbar. Nu står Region Västerbotten och Västerbottens kommuner mitt i den och med ett modigt och framåtriktat arbete skapas gemensamt metoder

för att kunna möta och hantera den omställning som sker.

Agenda 2030

Region Västerbotten strävar hela tiden efter att arbeta i enlighet med hållbarhetsmålen för regional utveckling och därigenom bidra i våra insatser mot Agenda 2030.

God utbildning, jämställdhet, minskad ojämlikhet följer naturligt i Region Västerbottens insatser. Även anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt följer i kölvattnet av arbetet. Det är grundfundament som är i beaktande inom alla insatser och aktiviteter regionala utvecklingsförvaltningen gör inom utbildning och kompetensförsörjning.

Inom utbildning verkar Region Västerbottens arbete med fjärr- och distansundervisning för en god utbildning för alla medborgare i Västerbottens län oavsett var man bor. Detta med bibehållen kvalitet, likvärdighet och utbildningsutbud. Det är av yttersta vikt att Region Västerbotten är med och säkerställer att det finns undervisning av god kvalitet med behöriga lärare i Västerbottens län som underlättar individers etablering på arbetsmarknaden.

Genom spridningsarbetet med Agenda för kompetensförsörjning i Västerbottens län strävas efter att öka kunskapen för goda arbetsvillkor och en tillväxt till följd av ett lyckat rekryteringsarbete. Agendan är en ledstång internt för arbetet med kompetensförsörjning och en inspiration och ett kompetensstöd för externa aktörer i samverkan med Region Västerbotten vilket bidrar i målarbetet för Agenda 2030.

Region Västerbottens projekt som Relocate och SIKT 2.0 har haft som mål att underlätta individers etablering inom arbetsmarknaden i sjysta jobb som skapar goda livsvillkor.

Foto Stina Stjernkvist

Regionala utvecklingsuppdraget (samtliga prioriteringar RUS 2020–2030)

Omvärldsbevakning

Sammanhållningspolitiken efter 2027

Diskussionerna om EU:s nästa budget med sina struktur- och investeringsfonder för programperioden 2028 och framåt är i full gång på EU-arenan, och just nu verkar det finnas ett grundläggande hot mot sammanhållnings- och regionalpolitiken. Regionalpolitiken syftar till att utjämna skillnader mellan EU:s regioner genom att bland annat finansiera utvecklingsprojekt för regioner, städer och deras invånare som utformas av regionens aktörer. I norra Sverige, som räknas till en utvecklad ekonomi, finansieras politiken främst genom de så kallade strukturfonderna i form av Regionalfonden och Socialfonden men även Landsbygdsutvecklingsfonden som är en del av EU:s jordbrukspolitik. Sammantaget utgör regionalpolitiken ungefär en tredjedel av EU:s budget och är ett betydelsefullt verktyg för regionens utveckling.

EU:s budget för sammanhållningspolitik har på grund av kriser och krig de senaste åren i stor utsträckning använts till krispaket - medel som till stor del kommit nationell nivå till gagn och i stor utsträckning trängt undan de huvudprinciper vilket sammanhållningspolitiken vilar på - bland annat flernivåstyrelse och det territoriella perspektivet. Det finns signaler från EU som tyder på att kommande sammanhållningspolitik kan komma att se väldigt annorlunda ut. Eftersom sammanhållningspolitiken är ett viktigt verktyg för regional utveckling är detta något som Region Västerbotten fortsatt kommer att bevaka, och verka för att Västerbottens intresse vägs in vid framtagande av den nya sammanhållningspolitiken.

Omvärldens påverkan på projektfinansiering

Region Västerbottens finansiering av projekt via anslag 1:1 påverkas främst av genomförandet av EU-programmen samtidigt som länets utmaningar med den gröna omställningen samt utmaningar kopplade till kompetensförsörjning får följd effekter för prioritering av insatser.

Behovet av att matcha EU-finansiering med annan finansiering, däribland anslag 1:1, har ökat i och med att europeiska regionalfonden Övre Norrland sänkt sin medfinansieringsgrad från 50% till 40%.

Parallellt sker en utveckling där anspråken på EU-medel minskar inom vissa program.

Däremot har anspråken hos Region Västerbotten fortsatt varit höga, vilket inneburit hög konkurrens om regionala projektmedel och hårda prioriteringar. Det har lett till att Region Västerbotten behövt avslå en hög andel av ansökningarna som följaktligen återtagits hos förvaltande myndigheter för EU-program med ännu lägre anspråk på EU-medel som resultat. Det innebär att Region Västerbottens prioriteringar blir alltmer avgörande för genomförandet av de EU-program vars geografi Västerbotten omfattas av. Det är i Region Västerbottens intresse att följa utvecklingen och hitta lösningar för att säkerställa att EU-medlen kommer hållbar regional utveckling i Västerbotten till del. En ökad medfinansiering från andra källor än anslag 1:1 är därför nödvändig framåt.

Den samhällsutveckling som pågår i länet med den gröna omställningen och ökade behov kopplade kompetensförsörjning påverkar behovet av insatser som bidrar till att lösa utmaningarna. En ökning av projekt inom dessa områden ställer också högre krav på synkronisering av insatser där resultat från beviljade och pågående projekt tas tillvara och synergier skapas insatser emellan.

Från tillväxtarbete till utvecklingsarbete

Regionalpolitiken i Sverige har skiftat från ett tidigare fokus på tillväxt till ett bredare fokus på utveckling inom alla områden. För att reflektera det har Riksdagen under hösten beslutat att ändra den tidigare beteckningen "regionalt tillväxtarbete" mot "regionalt utvecklingsarbete" (träder i kraft den 1 januari 2024). En ytterligare ändring är att uppdatera Länsstyrelsen från att "vara biträde" till regionen nu ska "lämna stöd". I övrigt är mål och inriktning för politikområdet oförändrat.

Snabb utveckling påverkar analysarbetet

En snabb utveckling av nya digitala verktyg innebär möjligheter att bearbeta andra och större mängder data och ett skifte mot interaktiva och automatiserade visualiseringar och rapporter. Det handlar om både utveckling av programvaror, ökade möjligheter att använda automatiska uppdatering av data via API där datorer kan kommunicera direkt med varandra. En ökad tillgång till öppna data

kommer bidra med värdefull information och innebär nya möjligheter. Den snabba utvecklingen innebär samtidigt utmaningar att sälla bland tillgängliga alternativ och ha resurser för att dra nytta av möjligheterna.

Analysarbetet påverkas även den rådande ekonomiska utvecklingen i världen med en globalt vikande konjunktur som även visar sig som lägre förväntningar bland företag i länet. Trots nedgången är arbetslösheten fortsatt låg i Västerbotten och kompetensförsörjningen fortsätter utmana många arbetsgivare. Det tillsammans med stora investeringar pekar på en fortsatt ökande befolkning där en ny framtagen prognos visar på +35 000 personer i Västerbotten fram till år 2040. Samtidigt har många delar av länet utmaningar med en åldrande befolkning och det finns stora inomregionala skillnader i befolkningsutveckling. Dessa utmaningar tillsammans med behoven av klimatomställning och påverkan från kriser i omvärlden innebär ett ökande behov av aktuella analysunderlag och uppföljningar för att det regionala utvecklingsuppdraget ska kunna genomföras på bästa sätt.

En omvärld under omprövning

Ett nytt geopolitiskt läge med ett krig i Europa påverkar det samordnande stödets förutsättningar att stödja verksamheterna i Region Västerbottens uppdrag som regionalt utvecklingsansvarig aktör. Exempelvis i frågor som rör informationssäkerhet och hantering av personuppgifter, men även mer långsiktiga förändringar av förutsättningar för det regionala utvecklingsuppdraget.

Ett ekonomiskt osäkert läge med lågkonjunktur kommer att påverka samtliga kommuner och regioner. I synnerhet kan förutsättningarna för och behovet av samverkan påverkas av prioriteringsbehov. Samtidigt riktas blickarna mot norra Sverige och den samhällsomställning som sker till följd av de stora etableringar som görs. Den kommande perioden kan mycket väl komma att handla om att genomföra ambitionssänkningar i verksamhet medan förväntningar finns från samverkande aktörer att Region Västerbotten ska ta ett än större ansvar för länets utveckling.

Tillsammans för länets utveckling

En ny överenskommelse om samverkan mellan länets kommuner och Region Västerbotten för regional utveckling har tecknats för mandatperioden. Förnyelsen av överenskommelse om samverkan kan ses som ett uttryck för kommunernas och Region Västerbottens ömsesidiga åtagande att samarbeta och samla styrka kring gemensamma prioriteringar. De utmaningar som samtliga reg-

ioner och kommuner möter, formar ett regionalt utvecklingsuppdrag där flera vill leda, och alla måste samverka.

Region Västerbottens bidrag

Region Västerbottens mötesplatser 2023

Regionens mötesplatser vänder sig till opinionsbildare och aktörer i offentlig sektor, företag, akademi samt civilsamhälle, vilka direkt berörs av och är centrala för ett utvecklat och fördjupat samarbete. Lokala och regionala politiker fungerar tillsammans med de övriga målgrupperna samtidigt som viktiga kommunikationskanaler som når ut i sina respektive nätverk.

Syftet med plattformarna är att utveckla Västerbottens närvaro på den nationella och internationella arenan. Men också att skapa dialog mellan beslutsfattare och nyckelaktörer, samla kraft i länets utvecklingsarbete och bygga strategiska mötesplatser för samhällsfrågor.

Regional utvecklingen behöver dialog – mellan utvecklingsaktörer på kommunal, regional och nationell nivå liksom mellan offentliga aktörer, näringslivet, akademien och det civila samhället. De mötesplats- och samverkansplattformar som Region Västerbotten successivt utvecklat skapar möjlighet att mötas, låta sig inspireras, ta del av andras erfarenheter och kunskaper och – inte minst – knyta nya kontakter och hitta nya inspel till och vinklar på hur man driver utveckling.

De olika mötesplatserna är länkar i den koordinerade strukturen av aktiviteter och arrangemang som cykliskt kopplar till ett årligt tema. Startpunkten är två till tre mötesveckor under Västerbotten på Grand Hôtel i januari varje år och löper över Mötesplats Lycksele, Västerbotten i Almedalen och Digitala Västerbotten och binds ihop av det som sker däremellan.

Utöver betydelsen för regionens regionala utvecklingsarbete ger mötesplatserna möjlighet till individuella erfarenhetsutbyten, nya kontakter, samverkan och påverkan – såväl på nationell som internationell nivå. Seminarier, kreativa workshops och nya möten skapar engagemang och förändrar attityder. Det vidareutvecklar innovationsklimatet och framtidssäkrar Västerbottens attraktionskraft.

North Sweden Stockholm Office (NSSO)

Region Västerbotten har sedan 2015 haft ett kontor i Stockholm. Syftet med kontoret har varit att öka norra Sveriges synlighet i den nationella debatten och stärka regionernas roll mot den nationella

och internationella nivån. NSSO har kommit till mot bakgrund av att de samhällsintressen som finns i norra Sverige måste ges mer utrymme hos beslutsfattare på nationell nivå. Projektet vill verka för ökad informationsspridning om tillgångar och behov i norra Sverige och öka deltagandet i nationella debattforum. Under 2023 har NSSO fortsatt varit en mötesplats och ett viktigt verktyg för det nationella och internationella påverkansarbetet.

Finansiering av projekt bidrar till utveckling

Region Västerbotten stärker regional utveckling genom att besluta om användning av anslag 1:1 till projektverksamhet i enlighet med RUS. Projektmedel har under året beviljats till fem av sex RUS-prioriteringar. Det området som inte beviljats nya projekt är RUS-prioritering 5. Västerbotten – en hälsofrämjande region. Dock har det under året pågått två tidigare beviljade projekt inom prioriteringen samtidigt som det pågår projekt inom RUS-prioritering 1 som även bidrar till genomförandet av RUS-prioritering 5.

Sammanlagt pågår ca. 125 projekt samtidigt, men antalet varierar under året och från år till år. De pågående projekten väntas bidra till utveckling av kunskap, strategier och planeringsunderlag, utveckling av stödstrukturer, indirekt och direkt utveckling av varor och tjänster, uppbyggnad av miljöer och infrastruktur eller är allmänna främjande insatser för företag i länet.

Följande typer av projekt utmärker sig något i antal:

Ca. hälften av de pågående projekten väntas bidra till utveckling av kunskap, strategier och planeringsunderlag. Av dessa projekt bedrivs flertalet med inriktning, *förbättrad kompetensförsörjning, företagande och entreprenörskap* samt *insatser för energieffektivisering och övriga insatser inom energiområdet*. Projekten är fördelade på samtliga RUS-prioriteringar. Exempelvis inom RUS-prioritering 4, i ett projekt inom energiområdet, förväntas nya planeringsunderlag tas fram för matchning av restflöden hos industriföretag för att på sikt minska energianvändning och klimatpåverkan.

Cirka en tredjedel av projekten bidrar till utveckling av varor och tjänster indirekt. Flertalet av dessa insatser har inriktning *företagande och entreprenörskap, internationellt samarbete inom innovation och företagande* eller *start av och information och rådgivning till SME*. Projekten erbjuder exempelvis affärsutveckling, testbäddar och andra innovationsmiljöer i syfte att på sikt öka näringslivets

konkurrenskraft i Västerbotten. Majoriteten av dessa projekt genomförs inom RUS-prioritering 2.

Utvecklad RUS-uppföljning visar på resultat

Region Västerbotten har under året arbetat fokuserat på att utveckla uppföljningen av den regionala utvecklingsstrategin med fokus på gemensamt lärande. Det är en del av genomförandet av den Agenda för strategiskt lärande som tagits fram för att arbeta strukturerat med uppföljning av den regionala utvecklingsstrategin. Uppföljningsprocessen har synkats med verksamhetsuppföljningen och ett nytt digitalt uppföljningssystem har tagits fram och implementerats. Nytt är att en inrapportering nu bidrar till tre uppföljningsrapporter, Resultat Västerbotten, regionala utvecklingsnämndens årsredovisning samt den årliga återsrapporteringen till regeringen av det regionala utvecklingsarbetet.

Regio Stars Västerbotten är ett initiativ av Region Västerbotten, inspirerat av Europeiska kommissionens tävling Regio Stars, i syfte att uppmärksamma nytänkande regionala utvecklingsprojekt i Västerbotten med finansiering av regionala utvecklingsmedel eller EU-fonder. Initiativet är ett led i att stärka uppföljningen och synliggöra de resultat som kommer fram i Västerbotten. Årets vinnare hyllades vid Mötesplats Lycksele, se beskrivning av vinnarna under rubriken Insatser i länet i detta kapitel.

Analysportal bidrar till spridning av fakta och statistik

Inom analysarbetet har samarbetet med övriga norrlandslän fortsatt bidragit till skalfördelar. Den gemensamma webbportalen, [Analysportalnorr.se](https://analysportalnorr.se), ger en enkel ingång till fakta och statistik och drivs av Region Västerbotten gemensamt med Region Jämtland-Härjedalen, Region Västernorrland och Region Norrbotten. Syftet är att underlätta tillgången till fakta och statistik för de som arbetar med eller är intresserade av utvecklingen i norra Sverige. Under året publicerades bland annat ett löpande Månadsläge Västerbotten som beskriver nuläget i länet, Trender och prognoser för utbildning och arbetsmarknad, framtagen av SCB och bearbetad av Region Västerbotten och en visualisering av demografisk statistik på läns- och kommunnivå för de fyra nordligaste länen.

Internationella analysprojekt bidrar med kunskap

Det pågår flera större analysprojekt i samverkan med andra aktörer. Finansierat av Fonden för rättvis omställning drivs ett projekt som tar fram underlag för rumslig planering kopplat till den gröna omställningen (se prioritering 4). Det pågår ett EU-

projekt GRANULAR med fokus på att utveckla metoder och datakällor för att beskriva utmaningar och möjligheter i land- och glesbygder (se prioritering 4). Under året har även OECD arbetat med en rapport på uppdrag av samarbetet mellan fjorton regioner i de glesbefolkade norra delarna av Finland, Norge och Sverige, Northern Sparsely Populated Areas (NSPA). Fokus har varit på faktainsamling genom en omfattande bakgrundsenkät och en turné med besök i alla regionerna under hösten.

Överenskommelse om samverkan mellan Västerbottens kommuner och Region Västerbotten

Under året har fortsatta insatser genomförts för att stärka och tillvarata intentionen i de överenskommelser som tecknats om samverkan mellan länets kommuner och Region Västerbotten om regional utveckling.

Informationsinsatser om vad samverkan inom regional utveckling är och hur det kan nyttjas har genomförts för att sprida kunskap både internt inom Region Västerbotten samt externt gentemot kommuner, mellankommunala samverkansorgan och myndigheter.

Stort fokus har legat på att möta upp den samhällsomställning som Västerbotten befinner sig i. Inom ramen för den mellankommunala samverkan som stöds och samordnas av Region Västerbotten har två tematiska områden i synnerhet varit i fokus under året. Kollektivtrafik och energi har utgjort tematiska områden där samverkansforumet primärkommunala delegationen och kommunchefsförum fört kontinuerlig dialog och mottagit information under året.

Samverkan

Tillsammans-plattformen för regionens utveckling

Region Västerbotten använder sig av och arbetar med något som kallas för Tillsammans-plattformen. Tillsammans-plattformen är i första hand ett nätverk, men innehåller också en del verktyg som hjälper Region Västerbotten driva utveckling. Plattformen underlättar samverkan och skapar ett levande nätverk av näringsliv, politik, offentlig sektor, akademi och andra intressenter. Det är också ett verktyg för dialog samt utbyte av kunskap och goda idéer.

Samverkan inom regional projektfinansiering

Inom ramen för regional projektfinansiering sker samverkan med förvaltande myndigheter för de olika EU-programmen som Västerbotten omfattas av, andra regioner och i viss utsträckning med

länets kommuner.

Samverkan i norr central för analysarbetet

Det gemensamma analysarbetet inom Analyssamverkan Norr närmare sig ett decennium av aktivt och formaliserat samarbete. Samarbetet samlar Region Jämtland-Härjedalen, Region Västernorrland, Region Västerbotten och Region Norrbotten för erfarenhetsutbyte, gemensamma underlag och utveckling av tjänster för att på så sätt förmera de resurser för analys som finns hos de norra regionerna. Framgångsfaktorer är en tydlig formalisering och en arbetsgrupp med långsiktigt deltagande. En utmaning är de många olika uppdragen inom grupperingen som kan göra det svårt att synka gemensamt arbete.

Reglabs nätverk inom analys, uppföljning och utvärdering

Region Västerbotten deltar aktivt i flera nätverk inom Reglab som ger möjligheter för erfarenhetsutbyte och kontakter med nationella myndigheter och andra svenska regioner; RUS-nätverket som under året haft fokus på folkhälsa och rumslig planering, Analytikernätverket samt Utvärderingsnätverket som startat upp efter ett uppehåll. En framgångsfaktor är uthålligheten som skapas av Reglabs arbete och regionernas aktiva medverkan i fora där det går att enkelt träffa andra med liknande uppdrag.

Samverkan för regional utveckling

En omfattande samverkansstruktur mellan Region Västerbotten och Västerbottens femton kommuner stödjer samverkan och dialog om gemensamma prioriteringar för regional utveckling av länet. Som grund finns tecknade överenskommelser för samverkan om regional utveckling mellan Region Västerbotten och länets samtliga femton kommuner.

Överenskommelserna förnyades inför denna mandatperiod, vilket uttrycker ett långsiktigt ömsesidigt åtagande från respektive parts sida. Strukturen innefattar formell samverkan genom samverkansorgan där representanter samlas både på politisk nivå och tjänstepersonnivå, men även informell samverkan.

Samverkansstrukturen stödjer även mellankommunal samverkan mellan länets primärkommuner där samordning sker via Region Västerbotten. Framgångsfaktorer kan sannolikt tillskrivas vara bland annat den samverkansorganisation som föregick regionbildningen där länets samtliga kommuner och dåvarande Västerbottens läns landsting samlades kring gemensamma priorite-

ringar. En utmaning är att på ett gott sätt möta de skilda förutsättningar och behov av samverkan som finns inom länet Västerbotten, där varje enskild kommun har sina unika förutsättningar, behov och förväntningar på Region Västerbotten som samverkanspart som behöver tillvaratas.

Ett urval av insatser i länet

Mötesplats Lycksele 2023

Sedan 2013 har Mötesplats Lycksele (MPL) fungerat som en central träffpunkt i länet för alla som på något sätt jobbar med regional utveckling. Syftet är att uppdatera varandra, skapa samsyn och blicka framåt. MPL är en viktig och långsiktig satsning för att utveckla regionen. Tillsammans skapar hundratalens människor – från näringsliv, politik, akademi, allmänhet och det civila samhället – en arena som glöder av utmaningar, nya grepp och lösningar.

Det är en delvis deltagarstyrd konferens där inspirationsföreläsningar med panelsamtal, en handfast workshop, prisutdelningar och nya möten fyller agendan. Här djupdyks i frågor om den regionala utvecklingen och mobiliserar aktörer från hela länet kring påverkansfrågor relevanta för Västerbotten. Genom att skapa engagemang och förändra attityder öppnar mötesplatsen upp för diskussion och samhandling mellan opinionsbildare och regionala aktörer. Något som i sin tur syftar till att vidareutveckla innovationsklimatet och framtidssäkra regionens attraktionskraft.

Europaforum 2023

Varje år genomför det politiska nätverket Europaforum norra Sverige, där Region Västerbotten ingår, en större årlig konferens. I år var det Region Västerbottens tur att anordna den. Temat för Europaforum 2023 var Norra Sveriges gröna omställning – hur lockar vi fler? Ledande frågeställningar var vad EU:s roll kan vara för att stötta attraktiva samhällen, kompetensförsörjning och en hållbar utveckling i norra Sverige samt hur kan politiken, näringslivet, universiteten och EU bättre kan hjälpas åt för att hantera utmaningar och bättre tillvarata norra Sveriges möjligheter till hållbar utveckling. Konferensen genomfördes i Umeå 4–5 maj.

Mötesplats Digitala Västerbotten

Region Västerbotten genomförde 5–6 december konferensen Mötesplats Digitala Västerbotten. Tanken med konferensen är att stärka lärande och accelerera utvecklingen som sker i Det Digitala Västerbotten. Mötesplats Digitala Västerbottens syfte är att ta tillvara på engagemang och den respons som konferensen Digitala Västerbotten

tidigare fått och utveckla den till en naturlig regional mötesplats för målgruppen beslutsfattare inom offentlig sektor och näringsliv. Höja kompetensen kring digitalisering och digitaltransformation för att åstadkomma välfärd och utveckling i regionens kommuner. Målet för mötesplats Digitala Västerbotten är att tillhandahålla ett forum där det ges möjligheter till att berika egna utvecklingsinsatser med erfarenheter av andras. Och att utifrån det regionala utvecklingsperspektivet hitta samverkanspunkter och kopplingar vilket kan skapa nya och kreativa lösningar och möjligheter.

Projektet TRUE 2

Syster med Region Västerbottens projekt TRUE 2 är att öka förmågan till samhandling och gemensamt uppträdande – vertikalt och horisontellt – mellan aktörer och beslutsnivåer såväl lokalt, regionalt som nationellt och internationellt i enlighet med regionens intentioner, perspektiv och prioriteringar. Aktiviteterna i projektet har under 2023 haft fokus på aktiviteter som huvudsakligen fokuserat på målen att samla lokala och regionala aktörer till samverkan och samhandling, liksom utveckla påverkansarbetet och vidga det geografiskt. Som riktmärke för planering och genomförande av aktiviteterna har legat det årstema "Föregångare i omställning" som skapats. Utgångspunkten har varit att hitta ett tematiskt anslag som tydligt kan härledas ur RUS och som bygger kontinuitet och som positionerar regionen och norra Sverige. Det har samtidigt varit önskvärt att skapa ett temaformat som både är inspirerande och kravställande – ett tema som adresserar de växande utmaningar som utvecklingen och omvärldsförändringarna för med sig. Temat "Föregångare i omställning" rymmer båda dessa externa och interna dimensioner. Det är också ett tema som kan göras levande över flera årscyklar och som binder och håller ihop det som sker på mötesplattformarna och genom enhetens olika aktiviteter.

Påverkansagendan

Arbetet med att utveckla Region Västerbottens påverkansagenda har pågått. Ett särskilt fokus har legat på att fördjupa samarbetet mellan de fyra norra regionerna i ett norra Sverige-perspektiv. I samband med det har workshops genomförts med de fyra regionala utvecklingsdirektörerna i Jämtland/Härjedalen, Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten tillsammans med respektive tjänstepersoner.

Hållbar regional utveckling i Västerbotten

Projektet riktar sig brett till olika aktörer i länet inom de olika huvudinriktningarna; det hållbara

ledarskapet i Västerbotten, hållbara platser i Västerbotten, hållbarhetssäkring av den regionala finansieringen inklusive sammanhållningspolitiken och övergripande omställningsarbete.

Projektet har ökat kompetens kring hållbarhetsfrågor bland länets aktörer genom utbildningsinsatser, bidragit till att skapa förutsättningar för hållbara platser genom samverkan och kompetenshöjande insatser, hållbarhetssäkrat den regionala finansieringen genom utveckling av strukturer och verktyg utifrån Agenda för hållbar regional finansiering samt skapat regionalt lärande och stärkt samverkan med övriga regioner kring hållbarhetsfrågor genom erfarenhetsutbyte och metodutveckling.

En förväntad övergripande effekt av projektet är en stärkt hållbarhet i det regionala tillväxtarbetet.

Design for Longevity: Samtida design, produktion och konsumtion i Övre Norrland

Det övergripande syftet med projektet är att genom digitalisering, designkunskap och innovationsutveckling bidra till en hållbar tillväxt och kraft hos SMF inom kulturella och kreativa näringar i Övre Norrland.

Ca. 30 företag i Övre Norrland har deltagit i projektets affärsutvecklingsprogram och stärkt sitt företag genom ökad synlighet, lönsamhet och tillväxt.

Nya affärsmodeller och samverkansformer för kreativa näringar och producenter har utvecklats. Genom expertkunskap och coaching har företagen erhållit nya kunskaper för att möta pandemins effekter i form av nya digitala affärsmodeller och samverkansformer, varumärkesbyggande, kundbeteenden, försäljningskanaler, digitala design- och produktionsverktyg och sätt att direkt implementera dessa kunskaper i sina företag för att stärka sin konkurrenskraft.

På sikt förväntas de deltagande företagen öka sin motståndskraft såväl som lönsamhet, konkurrenskraft och samverkan med andra aktörer, vilket i sin tur bidrar till länets utveckling.

Västerbotten Sweden

Projektet arbetar för att sammanföra, kunskaps- höja och exponera företag inom Västerbottens besöksnäring med inriktning export. Under det gemensamma platsvarumärket Västerbotten Sweden ska projektet verka för att fler företag exporterar kvalitetssäkrade, hållbara upplevelser och erbjudanden till den internationella gästen. Detta genom kunskapshöjande insatser för exportmog-

nad, produktutveckling, marknadsinsatser och en digital plattform. Projektet initierar arbetet med att de ingående destinationsorganisationerna certifierar sig som en hållbar destination genom Global Sustainable Tourism Councils kriterier och bygga upp egen kapacitet och kunskap för att säkra en livskraftig och hållbar export.

Den gröna omställningen i norr analyseras i stort forskningsprojekt

Den industriella omvandlingen i Norra Sverige analyseras i ett stort forskningsprojekt vid Umeå universitet, "Det nya framtidslandet? Drivkrafter, utmaningar och möjligheter i relation till norra Sveriges (gröna) industrialisering", med målet att leverera forskningsresultat som har stor relevans för samhällsaktörer, företag och forskare som strävar efter att skapa en hållbar framtid. Projektet studerar ekonomiska, sociala och politiska utmaningar och möjligheter med hjälp av en tvärvetenskaplig ansats i fyra delprojekt: Kompetensförsörjning och regional omvandling, Norrlandsbilder, Hållbar och inkluderande planering samt Grön industriell revolution och det finansieras av Riksbankens jubileumsfond.

Regio Stars Västerbotten-vinnare 2023 utmärker sig

Regio Stars Västerbotten är ett initiativ av Region Västerbotten, inspirerat av Europeiska kommissionens tävling Regio Stars, i syfte att uppmärksamma nytänkande regionala utvecklingsprojekt i Västerbotten med finansiering av regionala utvecklingsmedel eller EU-fonder. Med utmärkelsen vill Region Västerbotten visa hur aktörer i länet bidrar till nytta för Västerbotten och västerbottningarna. Årets vinnare är:

VIDDE, Vidde Snow Mobility AB, som förtjänstfullt bidragit till En nytänkande och smart region genom att utveckla en prototyp för en elskoter med syfte att accelerera övergången till hållbar mobilitet i vinter och fjällterräng. Tanken är att bygga en helt ny typ av snöskoter som drivs av el och som har en lång livslängd. Tanken är att arbeta i en cirkulär affärsmodell och där målgruppen kan breddas från de som idag använder skoter till nya målgrupper. Aktiviteter omfattar att utveckla den cirkulära affärsmodellen, samarbeten med andra svenska företag och att ta fram en prototyp.

Life science motorn 2.0, Umeå Biotech Incubator, som avslutas under år 2023 har förtjänstfullt bidragit till En hållbar och platsbaserad näringslivsutveckling. Sedan projektet startade har antalet jobb inom Life science ökat med 17 procent årligen och den totala omsättningen har tredubblats till 600

miljoner kronor samtidigt som sektorn attraherat 800 miljoner i kapital under fyra år. Syftet med projektet har varit att skapa de rätta förutsättningarna för företag inom Life science i Umeå. Aktiviteter har bland annat omfattat insatser för rekrytering av kompetenser från hela Sverige till sektorn i Umeå samt arbete för att få fram fler laboratorielokaler.

FAIR, Kvarkenrådet, som avslutats under år 2023 har förtjänstfullt bidragit till en Nära tillgänglig region genom sitt arbete för att stödja en tidig och effektiv kommersialisering av eldrivna regionala flygningar i Kvarkenregionen med syfte att bidra till nollutsläpp, lägre kostnader och ökad tillgänglighet i öst-västlig riktning. Projektet har bland annat genomfört webinarier samt tagit fram informationsblad och rapporter.

Multiarena Storuman, Storumans idrottsklubb har förtjänstfullt bidragit till en En region med hållbara livsmiljöer genom byggandet av en ny multiarena som långsiktigt bidrar till att fler ungdomar väljer att bo kvar och en ökad inflyttning till kommunen. Tanken är att multiarenan är en mötesplats med multicourt för flera olika idrotter, hundpark, skatepark, hinderbana, livescen mm. Den ska också anpassas för de med funktionsvariationer så att så många som möjligt kommer att kunna ta del av utbudet.

Extern information för samverkan inom regional utveckling

Informationsinsatser har riktats både internt inom Region Västerbotten samt externt gentemot kommuner, mellankommunala samverkansorgan och myndigheter om vad samverkan inom regional utveckling är och hur det kan nyttjas. Syftet är att informera om regional utveckling på ett sätt som är tillgängligt oaktat grad av förförståelse för vad regional utveckling är.

Inom ramen för den mellankommunala samverkan som stöds och samordnas av Region Västerbotten har kollektivtrafik och energi utgjort två tematiska områden i fokus under året för att stödja den samhällsomställning som norra Sverige för närvarande befinner sig i. Under året har även en enkät genomförts som riktar sig till länets samtliga kommuner där syftet är att beskriva kommunernas största utmaningar och möjligheter inom regional utveckling och hållbar tillväxt.

Sammanhållen region

Utveckling av hela Västerbotten

Som regionalt utvecklingsansvarig har Region Väs-

terbotten det övergripande ansvaret att hela Västerbotten utvecklas och förblir en sammanhållen region. Som ett led i detta har Region Västerbotten använt sig av denna inriktning i regionala utvecklingsstrategin som ett sätt att säkerställa att perspektivet återspeglas i de mötesplatser Regionen har genomfört under året. Det sker genom att tema och innehåll på mötesplatserna är relevant för hela Västerbottens geografi, att länets olika geografiska delar lyfts i det nationella och internationella påverkansarbetet samt att intressenter och samverkanspartners bidrar till utformning av mötesplatser och Regionen nationella och internationella påverkansarbete.

Sammanhållen region integrerad i beredning

En bedömning om hur ett projekt bidrar till inriktningen Sammanhållen region görs vid beredning av samtliga ansökningar om projektmedel. Bedömningen görs utifrån olika parametrar beroende på typ av insats som exempelvis aktör, insatsens målgrupp, geografin som insatsen omfattar. Bedömningen ska bidra till att regional utveckling genom projekt sker i hela länet utifrån de lokala och regionala förutsättningarna och där utvecklingen sker integrerad och skapar synergier inom och utanför länet.

Territoriellt perspektiv i analys och strategiskt lärande

Inom analys och strategisk planering pågår även utvecklingsarbete för att stärka det territoriella perspektivet genom bland annat utveckling av en interaktiv kartbank för norra Sverige inom ramen för Analyssamverkan Norr och framtagande av underlag som bland annat ska mynna ut i förslag hur det territoriella perspektivet ytterligare kan stärkas i den regionala utvecklingsstrategin (se även prioritering 4). Uppföljningen av Sammanhållen region, liksom övriga inriktningar, har stärkts i planering och uppföljning genom att inkludera perspektivet i både digitala verktyg och rapporter.

Strukturer för erfarenhets- och informationsutbyte

Inom det samordnande stödet för Region Västerbotten som regionalt utvecklingsansvarig pågår olika insatser för att stärka Västerbotten som en sammanhållen region. Under våren har ett samarbete etablerats där samordnaren för samverkansorganet Region 10 och samordnaren för samverkan inom regional utveckling regelbundet har informationsutbyten om exempelvis remisser av gemensamt intresse, kommunernas anslag för samverkan inom regional utveckling, projektbeslut, utbildningar med mera. Ett utvecklingsarbete pågår för att vidga erfarenhets- och informationsutbytet

med ytterligare kommunala samverkansorgan i Västerbottens län.

Jämlik och jämställd inkludering

Jämlika och jämställda mötesarenor

Region Västerbotten arbetar alltid för en jämn könsfördelning, såväl vid enskilda aktiviteter som över tid. När det gäller Region Västerbottens mötesplatser gäller denna fördelningen på scen, programläggning beträffande talartid och utrymme bland moderatorer. Det gäller också och bevakas i exempelvis inbjudningar och programblad. När det gäller en sådan fråga som tonalitet i kommunikation och opinionsbildning är Region Västerbotten pådrivande för att det blir en jämn könsfördelning på bilder.

En bärande utgångspunkt för Region Västerbotten är att alla människors kompetens och erfarenhet bidrar till den regionala utvecklingen och är något som ska präglade Västerbottens agerande på den internationella nivån. Det är en del av det regionala DNA:t. Att arbeta med mångfald handlar om att främja lika rättigheter och möjligheter för alla, samt att se, förstå, värdesätta och tillvarata individens olikheter oavsett kön, funktionsnedsättningar, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning, ålder och socioekonomiska förutsättningar. I praktiken innebär detta att säkerställa att Regions Västerbotten insatser för regional utveckling, bidrar till att tillvarata alla människors olikheter och att de inte bidrar till diskriminering.

Jämlik och jämställd region integrerad i beredning

Samtliga ansökningar om regional projektfinansiering bedöms utifrån hur de bidrar till socialt hållbar utveckling i länet och skapar jämlika och jämställda samhällen utan orättfärdiga skillnader. Endast projekt som bedöms bidra till jämställd och jämlik inkludering kan beviljas projektstöd. Vid behov erbjuds projektsökande stöd i integrering av perspektiven i sina projekt.

Integrering i digitala verktyg och rapporter

Uppföljningen av Jämlik och jämställd inkludering, liksom övriga inriktningar, har stärkts i planering och uppföljning genom att inkludera perspektivet i både digitala verktyg och rapporter. Det inkluderas även i rapporter och underlag men det har även identifierats möjligheter att ytterligare utveckla det.

Föregångare i omställning

Västerbotten - Föregångare i omställning

Region Västerbotten har under 2023 använt perspektivet föregångare i omställning som ett tema som har genomsyrat Regionens samtliga mötesplatser, det vill säga Västerbotten på Grand Hôtel, Mötesplats Lycksele, Västerbotten i Almedalen och Digitala Västerbotten. En stor del av Sveriges gröna omställning skapas idag i Västerbotten och norra Sverige. När andra pratar om, och planerar för, att ställa om är Västerbotten redan igång med att göra och genomföra denna omställning. Västerbotten är föregångare i den stora, gröna och inte minst viktiga omställningen. Här skapar och driver Region Västerbotten nya processer och värdekedjor som är hållbara ur alla perspektiv.

Det enda ansvarsfulla sättet att svara upp mot förväntningarna och ta sig an alla utmaningar är tillsammans. Därför jobbar Region Västerbotten hela tiden för en ökad samordning, över traditionella gränser. Det görs det med en infrastruktur av regionala mötes- och samverkansplattformar, och länet söker hela tiden nya samarbeten och nya arbetsätt. Västerbotten och norra Sverige behöver mobilisera ännu fler – människor, företag och organisationer – som strävar mot ett mer hållbart och rättvist samhälle.

Föregångare i omställning integrerad i beredning

För att kunna beviljas projektfinansiering ska den sökande hållbarhetsintegrera sitt projekt utifrån aspekten miljö och klimat. Projekten behöver inte ha uttalade miljö- eller klimatmål, men samtliga projekt ska visa hur de minimerar sin negativa påverkan på klimat- och miljöförändringar och/eller bidrar till grön omställning i länet. Vid behov erbjuds projektsökande stöd i integrering av miljö- och klimatperspektiven i sina projekt.

Integrering i digitala verktyg och rapporter

Uppföljningen av Föregångare i omställning, liksom övriga inriktningar, har stärkts i analys och genom att inkludera perspektivet i både digitala verktyg och rapporter, särskilt underlag kopplat till den ekonomiska utvecklingen för att visa på den ömsidiga kopplingen mellan den och påverkan på klimat och miljö.

Digitala verktyg bidrar till föregångare i omställning

Perspektiven i föregångare i omställning tillvaratas exempelvis genom insatser som syftar till att utveckla den digitala samverkansmiljön och insatser för att vidareutveckla digitala mötesrum i VR-miljö.

Agenda 2030

Agenda 2030 inom regional projektfinansiering

En del av projektansökningarna beskriver hur de kommer att bidra till genomförande av Agenda 2030 målen. Vissa projekt bidrar direkt till genomförandet medan andra projekt har en indirekt påverkan på genomförandet. Att bedöma hur de beviljade projekten påverkar målen i Agenda 2030 som helhet är svårt då vissa projekt har negativ påverkan på en del mål. Målkonflikter identifieras i de flesta fall, men det finns i dagsläge inget sätt att samlat bedöma projektens påverkan.

Agenda 2030-målen i det strategiska lärandet

Agenda 2030-målen är integrerade i den övergripande hållbarhetsmålen för regional utveckling i länet och under året och är centrala i uppföljningen av den regionala utvecklingsstrategin (Agenda för strategiskt lärande). Under året har det pågått utvecklingsarbete som nu innebär att de tydligare omhändertas i planering och uppföljning. Under året har det formerats hållbarhetsfunktion för Region Västerbottens eget arbete med att bidra till Agenda 2030 som samlar alla delar av organisationen. Genom att utveckla det övergripande arbetet kring Agenda 2030 skapas bättre möjligheter för att förbättra organisationens bidrag till samtliga mål men det bidrar även särskilt till mål 11 Hållbara städer och samhällen, delmål 11.A Främja nationell och regional utvecklingsplanering.

Kontakt för mer information

Resultat Västerbotten innehåller bidrag från alla verksamheter i den regionala utvecklingsförvaltningen tillsammans med enheten för folkhälsa och FoU socialtjänst. För frågor om innehållet kontakta respektive verksamhets- eller enhetschef.

Västerbotten – En nytänkande och smart region

Magnus Rudehäll, Enhetschef Digitalisering och Innovationsledning, 070-608 48 88,

magnus.rudehall@regionvasterbotten.se

Stina Karlgren, Enhetschef Samhällsbyggnad, 070-857 57 65, stina.karlgren@regionvasterbotten.se

Västerbotten – En region med platsbaserad hållbar näringslivsutveckling

Stina Karlgren, Enhetschef Samhällsbyggnad, 070-857 57 65, stina.karlgren@regionvasterbotten.se

Annika Sandström, Regionturismchef, 070-550 16 08, annika.sandstrom@regionvasterbotten.se

Nils Enwald, Chef Företag- och projektfinansiering, 076-119 86 76, nils.enwald@regionvasterbotten.se

Västerbotten – En nära tillgänglig region

Jonas Lundström, Chef Näringsliv och samhällsbyggnad, 070-549 33 38,

jonas.lundstrom@regionvasterbotten.se

Västerbotten – En region med hållbara livsmiljöer att bo, verka och leva i

Stina Karlgren, Enhetschef Samhällsbyggnad, 070-857 57 65, stina.karlgren@regionvasterbotten.se

Joakim Sandberg, Regionkulturchef, 073-807 57 90, joakim.sandberg@regionvasterbotten.se

Helena Björnwall Åström, Regionbibliotekschef, 070-357 57 33, he-

lena.bjornwall.astrom@regionvasterbotten.se

Fredric Larsson, Enhetschef för Film i Västerbotten, 070-636 32 86, fredric.larsson@regionvasterbotten.se

Västerbotten – En hälsofrämjande region

Maria Falck, Enhetschef Folkhälsoenheten, 090-785 71 93, maria.falck@regionvasterbotten.se

Monica Wahlström, Chef och strateg FoU Socialtjänst, 073-061 91 31, mo-

nica.wahlstrom@regionvasterbotten.se

Västerbotten – En region rik på kompetenser

Jonas Lundström, Chef Näringsliv och samhällsbyggnad, 070-549 33 38,

jonas.lundstrom@regionvasterbotten.se

Regionala utvecklingsuppdraget (samtliga prioriteringar RUS 2020–2030)

Thomas Hartman, Chef Externa relationer och strategisk platsutveckling, 070-666 49 95,

thomas.hartman@regionvasterbotten.se

Nils Enwald, Chef Företag- och projektfinansiering, 076-119 86 76, nils.enwald@regionvasterbotten.se

Jonas Lundström, Chef Näringsliv och samhällsbyggnad, 070-549 33 38,

jonas.lundstrom@regionvasterbotten.se

Rachel Nygren, Chef Stab regional utveckling, 070-384 57 12, rachel.nygren@regionvasterbotten.se